

KOULUVERKKO KUNNALLISPOLIITTISENA KIISTANA

Retorinen analyysi alakouluja koskevasta julkisesta keskustelusta Iisalmessa

Johan Jauhiainen

Maisterintutkielma

Politiikan tutkimus

Yhteiskuntatieteiden

ja filosofian laitos

Humanistis-

yhteiskuntatieteellinen

tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2020

TIIVISTELMÄ

KOULUVERKKO KUNNALLISPOLIITTISENA KIISTANA

Retorinen analyysi alakouluja koskevasta julkisesta keskustelusta Iisalmessa

Johan Jauhiainen

Maisterintutkielma

Politiikan tutkimus

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Humanistis-

yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Mika Ojakangas ja Kari Palonen

Syksy 2020

Sivumäärä: 67 + aineistolista ja liitteet 7 sivua

Iisalmessa käynnistettiin alakouluverkon uudistamissuunnitelmat vuonna 2017. Kaupungin esitys tulisi lakkauttamaan kolme koulua, jotka yhdistyisivät yhdeksi suuremmaksi kouluksi uudelle sijainnille. Lakkauttamissuunnitelmia alettiin vastustamaan ja puolustamaan julkisesti aina kaupunginvaltuuston kouluverkosta päättävään kokoukseen saakka. Lopulta päätettiin säilyttää koulujen määrä entisellään, joka on aiheuttanut myös jälkikäteen paljon keskustelua. Nykyaikainen trendi on ollut päinvastainen, koska Suomessa peruskoulujen määrä on laskenut edellisinä vuosikymmeninä: Iisalmessa tehtiin siis poikkeuksellinen päätös. Tämä tutkielma selvittää Iisalmen kouluverkkokeskustelun kannanottojen retorisia piirteitä Aristoteleen ja Chaïm Perelmanin retoriikan teorioiden näkökulmasta. Aineisto on kerätty Iisalmen Sanomista.

Tutkielmassa tarkastellaan Iisalmea ja Iisalmen Sanomia oleelliselta osin sekä avataan teoriakirjallisuutta ja tulkintaani siitä. Perelmanilainen retorinen analyysi selvittää keskustelun yleisön, lähtökohdat ja argumentaation tekniikat. Aristoteleen mukainen retorinen analyysi erittelee kannanottoja eetoksen, logoksen ja paatoksen näkökulmista.

Kouluverkkosuunnitelmat aiheuttivat runsaasti kannanottoja, eli päätös koettiin Iisalmessa merkittäväksi asiaksi. Tämä tutkielma analysoi ja auttaa havaitsemaan monipuolisen julkisen keskustelun retorisia vaikuttamisen keinoja ja piirteitä, joilla eri kouluverkkovaihtoehtoja on kannatettu ja kritisoitu. Tutkimus muun muassa osoittaa argumentoinnin perustuneen järkeen ja tunteisiin vetoamiseen, jossa on käytetty esimerkiksi kvasiloogisia keinoja ja syy-seuraussuhteiden rakentamista sekä lakkautusten puolesta että vastaan. Muitakin argumentaation keinoja on käytetty.

Avainsanat: argumentaatio, retoriikka, Aristoteles, Perelman, kyläkoulu, Iisalmi, kuntapolitiikka

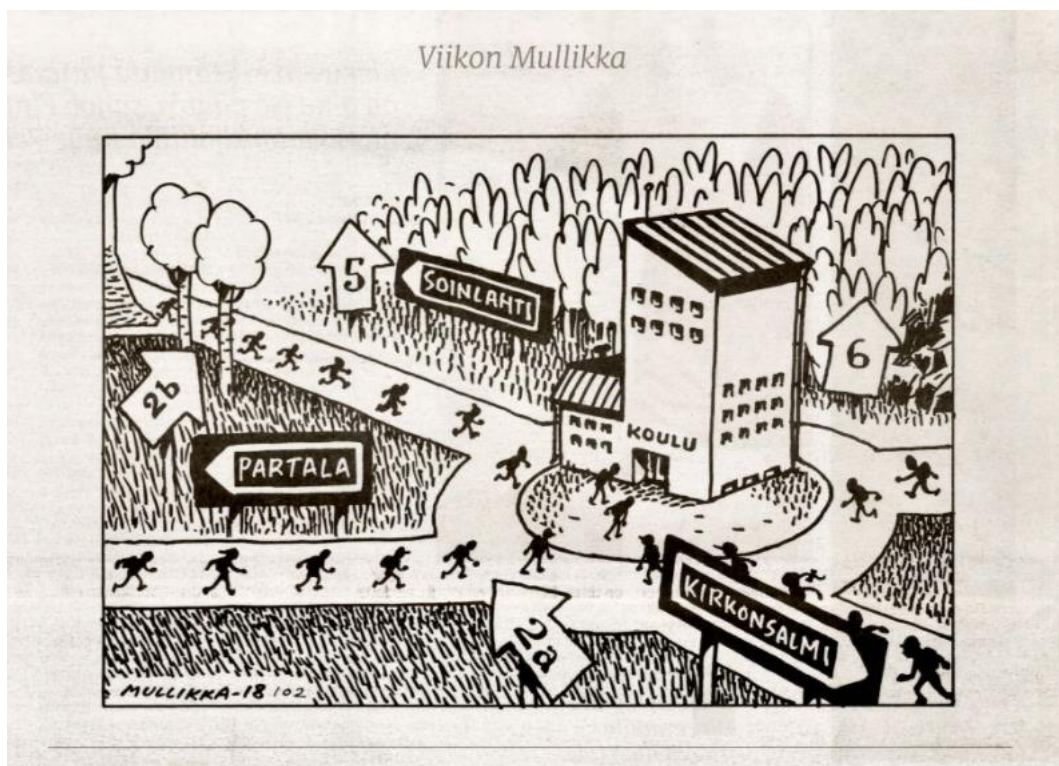
Sisältö

1. Johdanto.....	1
1.1 Iisalmi.....	4
1.1.1 Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017.....	6
1.1.2 Iisalmen kaupunkistrategia 2030.....	10
1.1.3 Iisalmen kaupunginvaltuutetut.....	11
1.1.4 Iisalmen väestö.....	12
2 Aineisto.....	14
2.1 Iisalmen Sanomien historiaa.....	14
3 Teoriat ja metodi: Aristoteles ja Perelman.....	16
3.1 Perelman.....	17
3.2 Aristoteles.....	20
4 Kouluverkkokeskustelun retorinen analyysi.....	23
4.1 Kouluverkkokeskustelun yleisö.....	23
4.1.1 Paikallistuntemus määrittää yleisön.....	24
4.1.2 Kuntapäätäjät ja iisalmelaiset yleisönä.....	25
4.1.3 Millainen on kouluverkkokeskustelun yleisö?.....	28
4.2 Lukujen politiikkaa.....	29
4.2.1 Talous.....	29
4.2.2 Väestömäärän muutokset.....	34
4.3 Terveys ja turvallisuus on tärkeintä.....	36
4.4 Iisalmen kaupunkistrategian merkitys argumentaatiossa.....	41
4.5 Iisalmen maineikas perusopetus eli ”Iisalmen ihme” argumentaatiossa.....	43
4.6 Kyläkoulun käsite retorisena keinona.....	45
4.7 Ketkä ovat äänessä?.....	50
4.8 Analyysin yhteenveto – vetovoimainen Iisalmi.....	52
5 Johtopäätökset ja pohdintaa.....	58
6 Kirjallisuus ja muut lähteet.....	62

Aineisto ja liitteet

1. JOHDANTO

Tämä pro gradu -tutkielma on retorinen analyysi Iisalmen kouluverkkouudistuksesta käydystä julkisesta keskustelusta. Keskustelu on ollut monenkirjavaa ja paikoin myös sekavaa, jota esimerkiksi Iisalmen Sanomissa julkaistu satiirinen piirros *Viikon Mullikka* (kuva 1) kuvastaa kantaottavalla tyylillä. Vuonna 2017 julkaistu perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma¹ ja sen ehdottama useiden koulujen lakkauttaminen aiheutti merkittävän paljon julkista keskustelua heti julkaisustaan lähtien: kannanottoja tuli monipuolisesti kuntalaisista kaupunginvaltuutettuihin ja osaltaan myös viranhaltijat esittivät näkemyksiään².

Kuva 1. Iisalmen Sanomat 3.2.2018 Viikon Mullikka (Petteri Tikkanen). Satiirinen piirros esittää Iisalmen kouluverkon ja siitä käytävän keskustelun sekavana kokonaisuutena, joka pyörii vaihtoehto 2 a:n ja b:n sekä vaihtoehto viiden välillä. Oppilaat tulevat liikenneympyrän, eli Mansikkaniemen kouluun useista suunnista, kuten oli suunniteltu. Lopulta Partala ja Soinlahti saivat pitää koulunsa, mutta myös liikenneympyrän luonnousee uusi koulurakennus.

Perusopetuksen palveluverkkouudistus – arkikielellä kouluverkkouudistus – tarkoittaa Iisalmen alakoulujen peruskorjausta, uudisrakentamista ja uudelleen sijoittamista.

¹ Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017a. Suunnitelmaa on täydennetty samana vuonna (2017b).

² Viitataan täällä Iisalmen Sanomien uutisartikkeleihin, joissa on viranhaltijoiden lausuntoja kouluverkkouudistuksesta

Viranhaltijaesitys läpi lautakuntien ja kaupunginhallituksen kokousten oli kerrasta toiseen vaihtoehto viisi (VE5), joka olisi vaihtoehtoista kouluverkkoselvityksen mukaan edullisin ja lakkauttaisi kouluja, mutta lopulta värikkäiden vaiheiden jälkeen kaupunginvaltuusto päätti hyväksyä hankesuunnitelmaksi vaihtoehto 2A:n, joka puolestaan on palveluverkkosuunnitelman mukaan yksi kalleimmista vaihtoehtoista, säilyttäen kouluverkon lähes entisellään (eri vaihtoehdot esitetään jäljempänä). Julkista keskustelua eri vaihtoehtoista käytiin runsaasti ennen kaupunginvaltuuston päätöstä valittavasta vaihtoehdosta. Keskustelu jatkui myös valinnan jälkeen, mutta vähäisemmässä määrin (liite 2). Kuntien kouluverkkojen uudistamisprosessit ja koulujen lakkauttamiset ovat aiheuttaneet julkista keskustelua myös muualla (esim. Eira Korpinen 1998; Eeva Luhtakallio 2010, 179; Sami Tantarimäki, Sirkka Komulainen, Manu Rantanen & Elli Heikkilä 2014). Ehkä uusin esimerkki koulujen lakkauttamisen aiheuttamasta julkisesta keskustelusta löytyy Iisalmen Sanomista syksyiltä 2020, kun Kiuruveden kyläkouluja uhkaa lakkauttaminen (esim. Iisalmen Sanomat 27.8.2020). Samalla Iisalmessa on keskusteltu kyläkoulun käsitteen sopivuudesta Kiuruveden kouluista uutisoitaessa, joten tämä tutkimus on hyvin ajankohtainen.

Iisalmen kouluverkkokeskustelua käytiin pääosin paikallisen lehden eli Iisalmen Sanomien sivuilla uutisartikkeleissa, pääkirjoituksissa, kolumneissa, mielipidekirjoituksissa ja tekstariosiossa. Myös esimerkiksi Savon Sanomissa on käyty aiheesta keskustelua, mutta rajaan aineiston ainoastaan Iisalmen Sanomiin. Aineisto rajautuu siis Iisalmen Sanomien mielipiteen tyyliin kirjoituksiin 1.1.2017–12.2.2018, joten esimerkiksi sosiaalinen media jää tarkastelun ulkopuolelle. Rajaus täytyy tehdä, jotta aineisto ei kasva liian suureksi. On myös tutkimuksellisesti viisasta analysoida iisalmelaisen sanomalehden kirjoituksia, koska ne ovat pääosin allekirjoitettuja sekä monipuolisia. Lisäksi julkinen keskustelu on pääasiallisesti käyty Iisalmen Sanomien sivuilla.

Iisalmen kouluverkkouudistus on edelleen kesken³, mutta päätös valittavasta vaihtoehdosta, eli hankesuunnitelmasta on jo kaupunginvaltuustossa tehty⁴. Hankesuunnitelman hyväksyminen ei kuitenkaan tarkoita, että Iisalmeen rakennetaan välttämättä kouluja suunnitelman mukaisesti:

---

³ Tilanne 11.10.2020: koulurakennuksia on kesken (Kilpjärven koulu), niitä ei olla vielä peruskorjattu tai aloitettu lainkaan rakentamaan

⁴ Kaupunginvaltuuston kokouksen pöytäkirja 12.2.2018 § 4

”Vitonen saattaa kuitenkin lopulta voittaa. Jokainen kouluinvestointi täytyy hyväksyä kaupungin talousarvioon, ja jos virkamieskunta tekee niin sanotusti uimahallit, rakentamisen aloitusta lykätään vuosi toisensa perään, vaikka kohde olisikin merkitty investointisuunnitelmaan.”⁵

Tämä tutkimus keskittyy jo käytyyn julkiseen keskusteluun, josta aineisto on olemassa ja kerätty. Julkisen keskustelun retorinen analyysi ei edellytä, että keskustelun aiheena oleva kouluverkkouudistus edes toteutuisi. Tutkimuksen mielenkiinto on kannanottojen retoriikka, eikä kouluverkkouudistus itsessään tai sen toteutuminen. Julkinen keskustelu kouluverkkouudistuksesta Iisalmen Sanomissa on jo käytännössä loppunut, joten tutkimukselle on paikkansa.

Tutkimuskysymys ja tutkimuksen mielenkiinnon kohde on se, kuinka Iisalmen kouluverkkouudistuksesta on keskusteltu: millaisia retorisia keinoja, kuten argumentaation tekniikoita tai tunteisiin vetoavaa tyyliä kirjoittajat ovat käyttäneet ja mitä yhteisesti jaettuja premissejä yleisön ja kirjoittajien välillä on. Tutkimuskysymykseen vastaan Chaim Perelmanin ja Aristoteleen retoriikan teorioiden avulla, jolloin saadaan parhaiten esille erilaiset puheenkäyttötavat, kuten tunteisiin, uskottavuuteen ja järkeen vetoaminen tai erilaiset argumentaation tekniikat, lähtöoletukset ja keskustelun yleisö. Aineiston analyysillä eritellään lisäksi kirjoittajien keinoja vaikuttaa omiin pyrkimyksiinsä.

Kielenkäytöllä konstruoidaan eli merkityksellistetään kohteet, joista puhumme. Erilaisilla kielenkäyttötavoilla on siis merkitystä sille, miten ajattelemme asioista (Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen 2016, 26). Kouluverkkopäätös on ollut poikkeuksellisen mielipiteitä jakava⁶ ja se on ollut myös yksi syy tutkia keskustelua sekä lakkautusten puolesta että vastaan: eri tavat ottaa kantaa kouluverkkokeskusteluun muokkaavat yleisön käsityksiä Iisalmen kouluverkosta. Kari Palosen (1997, 77–78) mukaan sanat ovat myös toimintaa, vaikka politologiassa on ollut pitkään käsitys, että retoriikka on pelkkiä sanoja eikä tekoja. Sanat eivät ole toiminnan ulkopuolella olevaa ”sanahelinää”, jotka olisivat arvottomampia suhteessa toimintaan: lausumien arvoa voidaan alentaa ”määrittämällä ne ’sanoiksi’ vastakohtana ’teoille’.” Verbaalisen ja reaalisen välinen erottelu on kuitenkin vain yksi tasojen erotteluun liittyvä arvonalennuksen tapa. (Rhet, 488)”, kuten Palonen (1997, 78) asian ilmaisee.

---

⁵ IS 16.2.2018 artikkeli ”Ryhmä, omatunto vai yhteinen etu”

⁶ Esim. IS 14.2.2018 artikkeli ”Enpä ole vastaavaan aiemmin törmännyt”

Retorisessa analyysissä hyödynnän kahta retoriikan klassikkoa: Aristoteleen *Retoriikkaa* (1997) ja pääasiassa Chaïm Perelmanin *Retoriikan valtakuntaa* (1996)⁷. Näiden teosten avulla aineistoa voidaan eritellä tutkimukselle mieleisellä tavalla. Tutkimus koostuu muun muassa viitekehysten selvittämisestä, aineiston esittelystä, metodin ja teorian esittelystä sekä itse aineiston retorista analyysistä. Lopuksi on tutkimuksen yhteenveto, johtopäätöksiä ja tutkimuksesta heränneitä kysymyksiä sekä jatkotutkimukselle mielenkiintoisia aiheita. Seuraavaksi avataan tutkimuksen viitekehystä.

1.1 Iisalmi

Iisalmen kouluverkkokeskustelun ympäristön selvittäminen on tärkeää, jotta aineistosta ei tehtäisi virheellisiä päätelmiä. Tässä aluvuossa avaan Iisalmen tunnuspiirteitä ja -lukuja sekä omaa asemaani entisenä iisalmelaisena. Osittain analysoin tässä myös kouluverkkokeskustelun yleisöä, joka on yksi kolmesta Perelmanin argumentaatioteorian pääkohdasta, yhdessä premissien ja argumentaation tekniikoiden kanssa (Perelman 1996).

Kouluverkkokeskustelun kohteena olevat koulut sijoittuvat Iisalmen kaupungin alueelle. Iisalmi sijaitsee pohjoisessa Pohjois-Savossa ja se on Ylä-Savon seutukuntakeskus. Iisalmessa asukkaita on noin 22 000 ja pinta-alaltaan kaupunki on 872,18 km² (Iisalmi.fi, Tilastot). Iisalmen pappila on perustettu jo vuonna 1627, mikä kertoo alueen pitkästä historiasta. Iisalmen kauppala on perustettu vuonna 1860, mutta Iisalmen kaupunki perustettiin kolme vuosikymmentä myöhemmin vuonna 1891. Iisalmen maalaiskunta perustettiin 1874, josta noin vuosisata myöhemmin (v. 1970) Iisalmen kaupunki ja maalaiskunta yhdistyivät. (Iisalmi.fi, Historia.)

Iisalmi ja koko ympäröivä Ylä-Savo⁸ on tunnettu useista elinkeinoelämän kärkiyrityksistään. Suurin suomalaisomisteinen panimo Olvi ja äänentoistolaitteita valmistava Genelec ovat Iisalmen kansallisesti ja kansainvälisesti tunnetuimpia yrityksiä. Lisäksi naapurikunnassa Vieremällä sijaitsee Ponsen kotipaikka, jonka vaikutus ulottuu selkeästi myös Iisalmeen asti. Iisalmessa on useita muitakin suuria teollisuusyrityksiä ja pienempiä yrityksiä, joten alueen elinkeinoelämä on virkeä. On puhuttu jopa Iisalmen ihmeestä (Taloussanom

---

⁷ Myös Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan alkuperäinen retoriikan teos *The New Rethoric – A Treatise on Argumentation* (1969) toimii perelmanilaisen analyysin tukena, johon esimerkiksi Palonen (1997) teoksessaan viittaa. *Retoriikan valtakunta* on teorian myöhäisempi kehitemä (Hilkka Summa 1996, 62) ja ”on eräänlainen kansanpainos, joka osin eksplikoii lähtökohtia paremmin, osin maltillistaa pääteoksen teesejä.” (Palonen 1997, 76).

⁸ Ylä-Savoon kuuluvat Iisalmi, Sonkajärvi, Kiuruvesi, Vieremä, Lapinlahti, Keitele ja Pielavesi (<https://www.yla-savo.fi/fi/Yla-Savon-alue>)

10.12.2017; Helsingin Sanomat 6.6.2018; Kymen Sanomat 7.6.2018; Iisalmen Sanomat 17.6.2018; Yle uutiset 30.1.2019), ja Iisalmessa on muille samantyyppisille alueille poikkeuksellinen työvoimapula (esim. Yle uutiset 9.3.2017). Voidaan siis puhua melko poikkeuksellisesta tilanteesta, koska samankokoisten paikkakuntien elinkeinoelämä ei yleensä ole yhtä vireää, kuin se Iisalmessa on.

Iisalmessa on historiallisesti merkittäviä kohteita, joista Koljonvirran ja Mansikkaniemen tienoot ovat tämän tutkimuksen kannalta olennaisimmat. Suomen sodan aikana vuonna 1808 Iisalmen Koljonvirralla ja Mansikkaniemellä käytiin sodan yksi kuuluisimmista taisteluista ja kansalliskirjailija Juhani Aho on viettänyt elämänsä samoilla seuduilla. Tämän tutkimuksen kannalta nämä alueet ovat merkityksellisiä, koska kouluverkkouudistus tuo toteutuessaan uuden koulurakennuksen nimenomaan Mansikkaniemen kulttuurihistoriallisesti merkittävälle alueelle (Iisalmen kulttuuriympäristö: keskustaseutu 2014 105–106), missä sijaitsee Koljonvirran taistelun historiallinen ympäristö ja Juhani Ahon museo. Alueen historiallisuus on myös aiheuttanut kannanottoja Mansikkaniemen koulun sijainnista – puolesta ja vastaan.

Iisalmen kouluverkosta lopullisen päätöksen tekee kaupunginvaltuusto. Suurin edustus Iisalmessa valtuustokaudella 2017–2021 on Keskustalla, toiseksi suurin on SDP ja kolmantena Vasemmistoliitto (Iisalmi.fi, Kaupunginvaltuusto). Perinteisesti Iisalmessa Keskusta on ollut suurin puolue, eikä Iisalmi ole tässä tapauksessa poikkeus muista Ylä-Savon kunnista tai pohjoisen Suomen maaseutumaisista kunnista. Perinteinen keskustalaisuus näkyy kannanotoissa esimerkiksi maaseudun elävyyden arvostamisena, mutta muutoin perinteinen poliittinen jako oikeistoon ja vasemmistoon ei näytä vaikuttavan mielipiteiden jakautumiseen tulevasta kouluverkosta.

Oma positioni tulee nostaa esiin, koska olen syntyperäinen iisalmelainen ja olen asunut paikkakunnalla 20 vuotta vuoteen 2015 saakka. Kiinnostukseni tutkimusaihetta ja Iisalmea kohtaan on luontaista, koska minulla on vahvat siteet Iisalmeen lapsuudesta saakka. Olen käynyt alakouluni Kirkonsalmen koulussa, joka on yksi kouluverkkouudistuksessa ja -keskustelussa mukana olevista kouluista. En usko asemani haittaavan tutkimusta, koska näkökulmani on analyttinen. En ole ollut minkään kouluverkkouudistuksen vaihtoehdon selkeä kannattaja, enkä ole osallistunut julkiseen keskusteluun kouluverkkouudistuksesta. Tutkimuskysymykseni osoittavat suhtautumiseni perusopetuksen palveluverkkouudistukseen: tahdon selkeän kokonaiskuvan paljon kritisoidusta päätöksestä

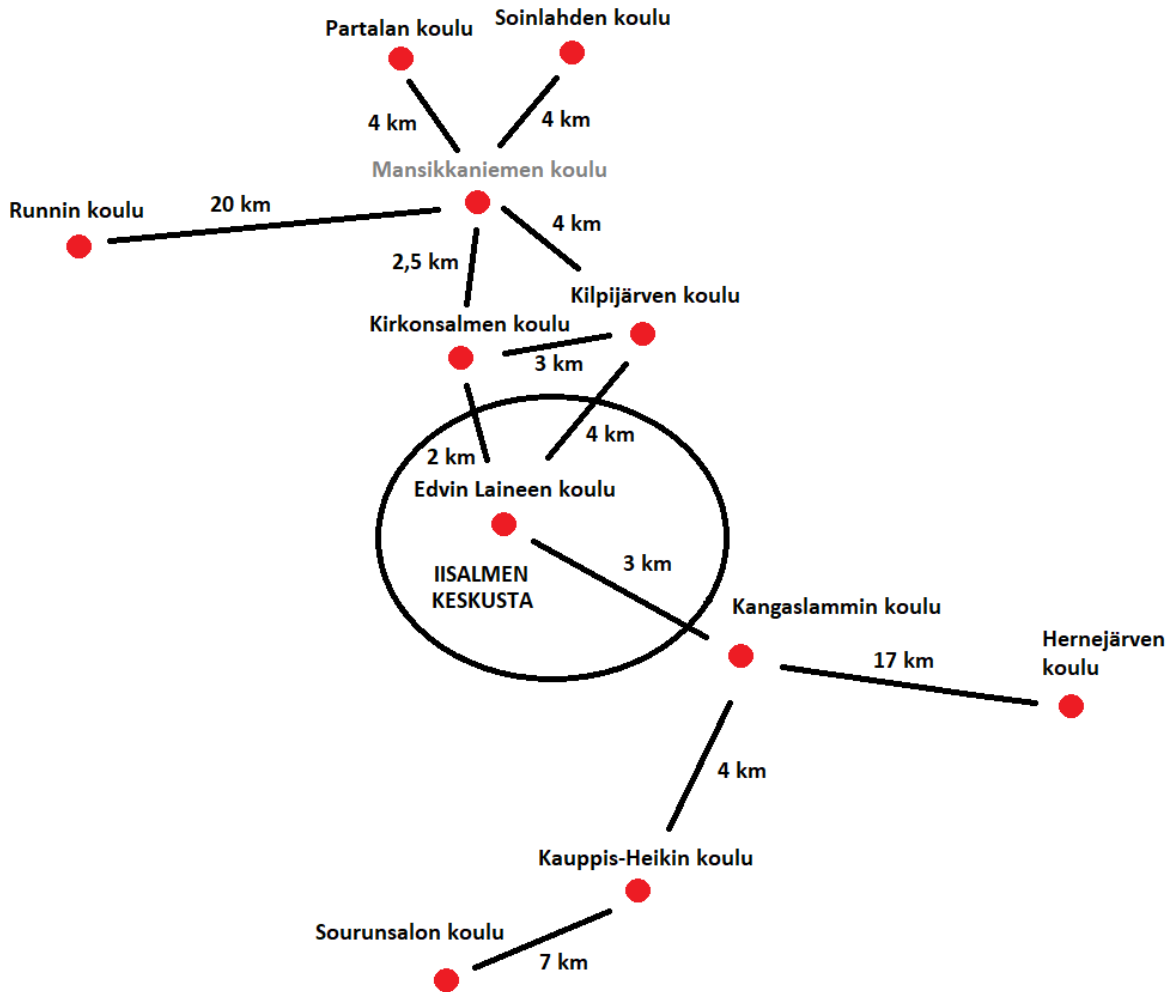
sekä värikkäitä kannanottoja sisältäneestä keskustelusta ja selvittää täten kannanottojen poliittisia piirteitä retorisella analyysillä.

1.1.1 Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017

Iisalmen kaupunki on laatinut viranhaltijatyönä perusopetuksen palveluverkkosuunnitelman vuonna 2017. Lisäksi on laadittu palveluverkkosuunnitelman lisäselvitys⁹. Suunnitelman on laatinut Iisalmen tilapalvelut (Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017a, 4). Suunnitelma sisältää kattavan selvityksen Iisalmen peruskoulujen kunnosta ja korjaustarpeista. Lisäksi suunnitelmassa on arvioitu eri vaihtoehtoja keskenään ja se sisältää ehdotuksen valittavasta vaihtoehdosta. Asiakirjaan on prosessin aikana tehty myös lisäselvityksiä, joten sen sisältö on osittain elänyt kouluverkkokeskustelun aikana. Kuva 2 havainnollistaa Iisalmen peruskoulujen etäisyyksiä toisistaan.

---

⁹ Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelman lisäselvitys 2018

Kuva 2. Iisalmen alakoulujen sijainnit ja etäisyydet toisistaan. Mansikkaniemen koulu on lisätty hahmottamaan tulevan koulun sijaintia. Kuva on suuntaa antava. Koulujen etäisyydet on laskettu lyhyimmän autotien mukaan (Google Maps).

Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma sisältää yhteensä seitsemän vaihtoehtoa, jotka on yksilöllisesti arvioitu:

Vaihtoehto 1: Kouluverkko säilyy entisellään, eli kouluja ei lakkauteta. Huonokuntoiset koulut peruskorjataan ja Soinlahdelle tulee uudisrakennus. Tämä vaihtoehto on selvityksen mukaan kolmanneksi kallein elinkaarikustannuksiltaan.

Vaihtoehto 2: Kouluverkko säilyy entisellään, eli kouluja ei lakkauteta. Soinlahteen, Partalaan, Kilpijärvelle ja Sourunsaloon tehdään uudisrakennukset. Tämä vaihtoehto on selvityksen mukaan elinkaarikustannuksiltaan kallein.

Vaihtoehto 3: Soinlahden, Partalan ja Kilpijärven koulut lakkautetaan ja sulautetaan yhdeksi isoksi kouluyksiköksi Mansikkaniemelle. Sourunsalon koulu lakkautetaan ja oppilaat siirretään Kauppi-Heikin kouluun, kun Sourunsalon koulun kunto sitä vaatii. Tämä vaihtoehto on selvityksen mukaan edullisin investointien osalta ja toiseksi edullisin elinkaarikustannuksiltaan.

Vaihtoehto 4: Soinlahden ja Partalan koulut lakkautetaan ja sulautetaan yhdeksi isommaksi kouluksi Mansikkaniemelle. Kilpijärvelle tehdään uudisrakennus ja Sourunsalon koulu lakkautetaan ja oppilaat siirretään Kauppi-Heikin kouluun, kun koulun kunto sitä vaatii. Tämä vaihtoehto on selvityksen mukaan toiseksi kallein elinkaarikustannuksiltaan.

Vaihtoehto 5: Soinlahden, Partalan ja Kirkonsalmen koulut lakkautetaan ja sulautetaan yhdeksi isoksi kouluksi Mansikkaniemelle. Kilpijärvelle tehdään uudisrakennus ja Sourunsalon koulu lakkautetaan ja oppilaat siirretään Kauppi-Heikin kouluun, kun koulun kunto sitä vaatii. Tämä vaihtoehto on selvityksen mukaan elinkaarikustannuksiltaan edullisin.

Vaihtoehto 6: Kirkonsalmen ja Kilpijärven koulut lakkautetaan ja yhdistetään uuteen rakennukseen suunnilleen koulujen puoliväliin. Soinlahteen ja Partalaan tehdään uudisrakennukset. Tämä vaihtoehto on tullut jälkikäteen sivistys- ja hyvinvointilautakunnassa tehdyn esityksen pohjalta. Vaihtoehto on selvityksen mukaan kolmanneksi edullisin elinkaarikustannuksiltaan.

Vaihtoehto 7: Soinlahden ja Partalan koulut saavat uudisrakennuksen ja niiden oppilaaksiottoalueita laajennetaan. Myös Kirkonsalmi ja Kilpijärvi saavat uudisrakennukset. Sourunsalon koulu peruskorjataan. Tämä vaihtoehto on selvityksen mukaan neljänneksi edullisin elinkaarikustannuksiltaan. (Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017b, 67–83.)

Seitsemästä vaihtoehdosta kaksi vaihtoehtoa nousi kouluverkkokeskustelun keskiöön: kouluverkon rakenteen säilyttävä vaihtoehto 2 ja kouluja lakkauttava vaihtoehto 5. Tästä syystä muita vaihtoehtoja ei ole syytä käsitellä perusteellisesti tässä tutkimuksessa. Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelman ehdotus on vaihtoehto viisi, jossa kolme koulua lakkautettaisiin ja uusi yhdistävä koulu rakennettaisiin Mansikkaniemelle. Selvityksen mukaan kyseinen vaihtoehto olisi muun muassa kokonaistaloudellisesti järkevin, minkä lisäksi uusi rakennus täyttäisi modernin koulutilan ehdot ja sisäilmaongelmat olisivat

parhaiten ratkaistu. Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma sisältää myös tilastoja, taulukoita ja karttoja koskien koulurakennuksia ja oppilaaksiottoalueita, joiden perusteella vaihtoehto 5 on nähty parhaimmaksi vaihtoehdoksi. Palveluverkkosuunnitelman työryhmä on listannut tavoitteita koskien selvitystä:

”1. Toimiva kouluverkosto: Kaupunki on laaja, joten kouluja tarvitaan muuallakin kuin keskustassa. Koulujen sijainnissa tulee huomioida myös välimatkat ja liikenneyhteydet.

2. Uuden opetussuunnitelman mukaiset oppimisympäristöt: Oppimisympäristöjen on vastattava uuden opetussuunnitelman vaatimuksia koulun iästä ja koosta huolimatta. Vanhemmissa rakennuksissa tämä huomioidaan peruskorjausten yhteydessä sekä kalustamalla. Oppilaille on pystyttävä takaamaan tasa-arvoiset mahdollisuudet opiskeluun kaikissa kouluissa.

3. Oikea mitoitus: Koulujen mitoitus on oltava järkevä. Mitoitusta tarkastellaan suhteessa oppilasmäärään niin koko kaupungin kuin yksittäisen koulun tasolla. Näkökulmana on sekä se, kuinka suuria oppilasmääriä nykyisiin rakennuksiin (neliömääriin) voisi sijoittaa että se, millaisin mitoitusperustein mahdolliset uudisrakennukset toteutetaan.

4. Terveelliset koulurakennukset: Koulurakennusten on oltava terveellisiä ja turvallisia niin oppilaille kuin koulun henkilökunnallekin.

5. Investointien järkevä taso: On pohdittava huolella mitkä investoinnit ovat välttämättömiä ja mitä kenties voitaisiin jättää tekemättä. Koulujen lisäksi pitää investoida päiväkoteihin, Uimahalliin ja mahdollisesti myös sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuksiin. Investointien tason on oltava oikea suhteessa kaupungin toimintakatteeseen myös maakuntaudistuksen jälkeen.”
(Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017a, 8.)

Tavoitteet ovat ohjanneet kouluverkkosuunnitelman laadintaa ja ovat olleet välttämättä vaikuttamassa suositeltavan vaihtoehdon valintaan, kuten selvityksessäkin todetaan (Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017b, 95). Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma on keskeinen osa tutkimusaineistossa käytävää keskustelua.

Julkinen keskustelu jakautuu pääsääntöisesti joko tukemaan tai vastustamaan palveluverkkosuunnitelman suosittamaa vaihtoehtoa 5.

1.1.2 Iisalmen kaupunkistrategia 2030

Kouluverkkokeskustelun yksi argumentaation aihe on vuonna 2017 hyväksytty Iisalmen kaupunkistrategia 2030¹⁰. Strategian tunteminen tutkimuksen kannalta on siksi tärkeässä asemassa. Iisalmen kaupunginvaltuusto hyväksyi 4.12.2017 Iisalmen kaupunkistrategia 2030 -suunnitelman, joka antaa kaupungille pitkän tähtäimen toimintakehyksen kaupungin kehittämiseen. Sen on tarkoitus ohjata päätöksentekoa (Iisalmen kaupunkistrategia 2030a). Samoihin aikoihin ajoittuu myös perusopetuksen palveluverkkosuunnitelman esittäminen julkisuudessa (26.10.2017). Kaupunkistrategian päätteemana on ”Suomen houkuttelevin seutukaupunki” ja tarkemmin eriteltynä kärkiteemat ovat vetovoima ja kasvu, toimiva kaupunkiympäristö ja rakentaminen, houkutteleva ja huolehtiva työnantaja, vakaa kuntatalous sekä osaaminen ja hyvinvointi (Iisalmen kaupunkistrategia 2030a). Tantarimäen (2014, 41) mukaan kaupunki- ja kuntastrategiat ovat myös kouluverkkokeskustelussa yleisiä, mutta niiden rooli vaihtelee. Kuntastrategian ja kouluverkkosuunnittelun välillä ei ole aina selkeää yhteyttä.

Strategiassa mainitut Iisalmen arvot ovat avoimuus, rohkeus, oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo, yhteisöllisyys sekä ympäristövastuullisuus. Toiminta-ajatus on seuraava:

”Iisalmen kaupunki parantaa asukkaiden hyvinvointia ja viihtyvyyttä laadukkaalla ja tehokkaalla palvelurakenteella sekä vahvistaa koko seudun kilpailukykyä ja vetovoimaa kehittämällä menestyvän elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä.” (Iisalmen kaupunkistrategia 2030a).

Tavoitteena on lisäksi saada asukasluku kasvu-uralle niin, että Iisalmen asukasluku saadaan kasvatettua 25 000:een asukkaaseen vuoteen 2030 mennessä¹¹.

Strategiasta on mahdollista eritellä useita tavoitteita, jotka voidaan nähdä lopulta myös toisilleen ristiriitaisina. Tämä näkyy myös kouluverkkokeskustelussa: tutkimusaineiston perusteella esimerkiksi vakaa kuntatalous ja tietyt arvot, kuten oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo sekä yhteisöllisyys eivät toteudu saman aikaisesti. Kouluverkkouudistus ja

---

¹⁰ Strategiaa on päivitetty vuonna 2020, mutta se ei kuulu tutkimuksen ajanjaksoon.

¹¹ Tämä kirjaus asukasluvun tavoitteesta on poistettu päivitetystä strategiasta (Iisalmen kaupunkistrategia 2030b) uusien väestöennusteiden perusteella.

viranhaltijoiden suosittama vaihtoehto viisi eivät joidenkin kannanottojen mukaan tue yhteisöllisyyttä tai oikeudenmukaista kaupunkilaisten kohtelua, vaikka taloudelliset hyödyt tunnustettaisiin. Useat kannanotot ovat lisäksi toistensa kanssa ristiriitaisia siten, että viranhaltijoiden esittämää koulujen lakkauttamista pidetään kalliimpana vaihtoehtona, mikä lisäksi olisi haitallista kyläyhteisöille ja koko kaupungin imagolle. Aineiston perusteella voidaan nähdä kaupunkistrategian ja kouluverkkouudistuksen olevan toisilleen monessa mielessä ristiriitaiset. Kaupunkistrategiaan perustuvaa argumentointia analysoidaan lisää jäljempänä luvussa 4.4.

1.1.3 Iisalmen kaupunginvaltuutetut

Yksi kouluverkkokeskustelun yleisö ja kantaa ottava ryhmä on iisalmelaiset kaupunginvaltuutetut. Vaihtoehdosta uudeksi kouluverkoksi päättää lopullisesti Iisalmen kaupunginvaltuusto, joten kirjoittajien on pyrittävä vaikuttamaan kaupunginvaltuutettujen mielipiteisiin. Kouluverkkokeskustelun yleisökäsityksen vuoksi avaan Iisalmen kaupunginvaltuuston rakennetta:

Iisalmen kaupunginvaltuustossa on 43 kaupunginvaltuutettua. Suurin valtuustoryhmä on Keskusta (15 valtuutettua), toiseksi suurin on SDP (8), kolmanneksi suurin Vasemmistoliitto (7) ja neljänneksi suurin on Kokoomus (6). Lisäksi valtuutettuja on Vihreillä (3), Perussuomalaisilla (2) ja Kristillisdemokraateilla (2). Valtuutetuista 27 on miehiä ja 16 naisia. (Iisami.fi, Kaupunginvaltuusto.)

Valtuutettujen koulutustaustan selvittäminen on mielenkiintoista kouluverkkokeskustelun kannalta. Vaalikonevastauksiin perustuen Iisalmen kaupunginvaltuustossa korkeakoulututkinnon suorittaneita on noin puolet valtuutetuista. Suhteessa eniten korkeakoulun suorittaneita Iisalmen kaupunginvaltuustossa on kristillisdemokraateilla (2/0), kokoomuksella (5/1) ja vihreillä (2/1). Vasemmistoliiton valtuutetuista reilu puolet (4/3) on korkeakoulun suorittaneita. Keskustan ryhmästä vajaa puolet (7/8) on korkeakoulutettuja. (Liite 1.)

Selkeästi vähemmän ylemmän korkeakoulun suorittaneita valtuutettuja on SDP:n (1/7) ja perussuomalaisten (0/2) valtuustoryhmissä. Ehdolla olleiden korkeakoulun suorittaneiden määrä suhteessa varsinaisiksi kaupunginvaltuutetuiksi valittuihin ja varavaltuutetuiksi valittuihin on suhteellisen suuri. Kaupunginvaltuutetuiksi on valittu noin 43 % korkeakoulun käyneistä ehdokkaista ja vähintään varavaltuutetuiksi heistä on päätynyt noin 76 %. (Liite 1.) Tästä ei voida päätellä, että koulutus on vaikuttanut äänestyspäätöksiin. Voidaan

kuitenkin todeta, että korkeakoulutus ei ole ollut merkittävästi negatiivinen asia ehdokkaiden kannalta – ennemminkin se on ollut positiivinen tekijä.

Iisalmessa koulutusta arvostetaan tämän tarkastelun perusteella. Valtuutetut ovat myös verrattain koulutettuja: korkeakoulututkinnon suorittaneita valtuustosta on noin puolet, kun Iisalmen väestöstä yli 15-vuotiaita korkeakoulutettuja on ollut vuonna 2018 24,6 % (Foresavo.fi, tilastot 2020), joten Iisalmen Sanomissa kouluverkkouudistusta koskeva vaikuttaminen on osittain suunnattu tälle varsin koulutetulle yleisölle. Kouluverkkokeskustelussa (perus)koulutusta ei väheksytä, vaan sillä perustellaan oman mielipiteen paremmuutta suhteessa vastakkaisiin mielipiteisiin: peruskoulutuksen tulee olla mahdollisimman hyvin ja laadukkaasti järjestettyä.

1.1.4 Iisalmen väestö

Valtuutettujen lisäksi tärkeä yleisö kouluverkkokeskustelussa on iisalmelaiset ylipäänsä. Tämäkin, valtuutettujen ohella, voidaan tulkita erityisyleisöksi: iisalmelaisilla voi olla tiettyjä yhteisesti jaettuja premissejä, jotka eivät ole niin sanotun universaaliyleisön hyväksyttävissä (Perelman 1996, 16–27). Tutkimuksen kannalta on tärkeää hahmottaa Iisalmen väestöpohja, koska kannanotot on suunnattu pääosin iisalmelaisille. Iisalmelaisten ikäjakauma on esitetty oheisessa taulukossa.

TAULUKKO 1: Iisalmelaisten ikäjakauma (Foresavo.fi/tilastot 2020)

Alle 15-vuotiaat	15,2 % (2019)
15–64-vuotiaat	58,4 % (2019)
65-vuotta täyttäneet	26,3 % (2019)

Väestön keski-ikä on 45,2 vuotta (Iisalmi.fi, Tilastot). Perheiden lukumäärä Iisalmessa on ollut 5856 kappaletta vuonna 2018. Työllisyysaste vuonna 2018 on ollut 69,2 % ja työttömien osuus työvoimasta on ollut 12,3 %. Eläkeläisiä Iisalmessa on ollut 31,3 % vuonna 2018. Koulutustaustaa iisalmelaisilla on seuraavasti: Vuonna 2018 vähintään toiseen asteen koulutuksen käyneitä 15 vuotta täyttäneistä on 73,2 % väestöstä ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneita 15 vuotta täyttäneistä on 24,6 %. (Foresavo.fi, tilastot 2020.)

Tilastot antavat suuntaa Iisalmen väestöstä, kun otetaan huomioon kouluverkkokeskustelulle olennaiset muuttajat. Kannanottojen tyyli olisi erilainen, jos väestö koostuisi suurimmaksi osaksi esimerkiksi eläkeläisistä tai nuorista. Huomioiden Iisalmen kaupunginvaltuutettujen koulutustaustan ja tärkeäksi kokemani tilastot iisalmelaisista, saadaan selkeämpi kuva Iisalmen Sanomiin kirjoitettujen kannanottojen yleisöstä ja täten voidaan ymmärtää paremmin kirjoitusten retoriikkaa. Kannanottojen yleisökäsitystä analysoidaan vielä erikseen luvussa 4.7. Seuraavaksi siirrytään aineiston esittelyyn.

2. AINEISTO

Tutkimusaineisto koostuu pääasiassa Iisalmen Sanomissa julkaistuista kannanotoista Iisalmen kouluverkkouudistusta koskien. Kannanotot jakautuvat aineistossa yleisönosastokirjoituksiin¹², textarit -osion lyhyisiin kannanottoihin eli tekstiviesteihin, pääkirjoituksiin ja kolumneihin. Aineisto on kerätty aikaväliltä 1.1.2017–31.1.2018, mutta retorisen analyysin aineisto rajoittuu päivämäärään 12.2.2018, jolloin Iisalmen kaupunginvaltuusto päätti kouluverkon hankesuunnitelmasta kokouksessaan. Huomioin kuitenkin yleisemmällä tarkastelun tasolla myös kokouksen jälkeen julkaistuja kannanottoja vuoden 2018 loppuun saakka. Huomioin lisäksi Iisalmen Sanomissa julkaistuja uutisartikkeleita, jotka käsittelevät kouluverkkouudistusta.

Aineisto koostuu vain teksteistä, joten olen rajannut muun muassa lehtijuttujen mukana olevat kuvat¹³ pois analyysistä. En analysoi kuvia, koska aineistosta tulisi liian laaja. Aineisto on kerätty sekä Iisalmen Sanomien nettisivuilta verkkojulkaisuna että suoraan painetun lehden sivuilta, mutta julkaisun päivämäärät on merkitty painetun lehden mukaisesti. Aineistoon on huomioitu jokainen juttu, jossa käsitellään Iisalmen kouluverkkoa. Jokaisen kirjoituksen pääasiallinen teema ei välttämättä ole kouluverkko: riittää, että siihen on kirjoituksessa otettu kantaa.

2.1 Iisalmen Sanomien historiaa

Sanomalehdet ja mediat ylipäänsä ovat poliittisia toimijoita. Ne eivät ole alustoja, joissa julkaistaan ilman sensuuria jokainen vastaanotettu kannanotto. Uutisoinnissa painotetaan joitain asioita ja yksityiskohtia toisia enemmän, joten uutisointi ja muu sisältö on siis välttämättä poliittisesti väritynyttä (Pamela J. Shoemaker 1991, 1–4). Paikallismediat ovat lisäksi kontekstisidonnaisia, riippuvaisia journalistisesta kulttuurista ja puoluesidonnaisuudestaan (Luhtakallio 2010, 177). Siksi on syytä perehtyä Iisalmen Sanomien historiaan, jotta voidaan huomioida esimerkiksi lehden poliittisesti vakaumuksellinen historia.

Iisalmen Sanomat on kuusi kertaa viikossa¹⁴ ilmestyvä sanomalehti, jonka levikkialue on Iisalmi, Sonkajärvi, Kiuruvesi, Vieremä, Lapinlahti, Pielavesi, Keitele, Varpaisjärvi,

---

¹² Käytän myös käsitettä *mielipidekirjoitus*

¹³ Aineistossa on kuitenkin mukana pääkirjoituksen paikalla viikoittain ilmestyvä Viikon Mullikka -pilapiirros

¹⁴ Iisalmen Sanomat muuttui seitsenpäiväisestä kuusipäiväiseksi 1.4.2018

Rautavaara, Pyhäntä ja Pyhäjärvi. Kokonaistavoittavuus on noin 34 000 kappaletta (v. 2019)¹⁵ ja levikki noin 9000 kappaletta (v. 2018)¹⁶. Iisalmen Sanomat on perustettu vuonna 1925 ja se on ollut Keskustaan sidonnainen vuoteen 2000 asti (Keijo Lehto 2006, 307). Tämä osoittaa, että Iisalmen Sanomilla on historiallista taustaa keskustalaisena sanomalehtenä, vaikka nykyisin lehti onkin virallisesti puoluepoliittisesti sitoutumaton.

Iisalmen Sanomien keskustalainen historia elää edelleen lehden imagossa, koska lehteä kutsutaan yhä usein lempinimellä ”mullikka”. Se viittaa lehmään ja maaseutuun, johon myös muun muassa Keskusta on tunnetusti yhdistetty. Mullikka -nimityksestä ei voida tehdä johtopäätöstä lehden keskustalaisuudesta, koska lempinimellä voi olla monenlaisia syitä, kuten Iisalmen maalaismainen kaupunkikuva ja imago. Iisalmen Sanomissa viikoittain julkaistavan satiirisen piirroksen nimi on *Viikon mullikka*, joten lehti pitää tiedostaenkin kiinni perinteisestä kutsumanimestään.

Aineiston analyysissä on huomioitava esille tuotu Iisalmen Sanomien historia: tutkimuksen keskiössä on koulut pääosin kaupungin keskusta-alueen ulkopuolella, joten Iisalmen Sanomien historiallinen yhteys maaseutuun keskustalaisena lehtenä on syytä huomioida. Kouluverkkouudistuksen seuraukset on tutkimusaineistossa myös yleisesti yhdistetty maaseudun kohtaloksi tavalla tai toisella. Lehden toimituksella on valta valita julkaistavat kannanotot ja niiden julkaisuajankohdat, jonka lisäksi lehti voi uutisoida kouluverkosta valitsemallaan tyylillä – Iisalmen Sanomilla on siksi valtaa kouluverkkokeskustelun etenemiseen Iisalmessa. Seuraavaksi siirrytään teorian ja metodin esittelyyn.

---

¹⁵ Mediaauditfinland, KMT 2019 lukijamäärät ja kokonaistavoittavuudet

¹⁶ Mediaauditfinland, levikkitilasto 2018

3. TEORIAT JA METODI: ARISTOTELES JA PERELMAN

Käytän tutkimuksessani kahta erilaista retoriikan teorian klassikkoa. Aristoteles ja Perelman ovat eri aikakauden teoreetikkoja: Aristoteles on elänyt antiikin kreikassa ja Perelman puolestaan 1900-luvulla. On siis ilmiselvää, että Aristoteleen ja Perelmanin teokset retoriikasta eroavat toisistaan, mutta niissä on toki myös paljon yhteistä. Aristoteleen asema retoriikan klassikkona on vaikuttanut myös Perelmanin ajatuksiin retoriikasta, joka myös ilmenee useissa kohdissa Perelmanin argumentaatioteoriaa – Perelman rakentaakin teoriansa antiikin retoriikan perustalle (Summa 1996, 57).

Retorinen analyysi on kiinnostunut sekä tekstien ilmiästä että asiasisällöstä. Kun pelkkä argumentaatioanalyysi pelkistää analyysin vain sen asiasisällön erittelyyn, ottaa retorinen analyysi huomioon myös ilmaisun värikylläisyyden, kuten metaforat ja muut kielelliset kuviot, joilla luodaan uskottavuutta. (Marja-Liisa Kakkuri-Knuutila 2004, 234.) Esimerkiksi Perelmanin retorinen analyysi ottaa tarkastelun kohteeksi sekä tekstin ulkoisen että sisällöllisen puolen (Summa 1996, 65).

Aristoteleen Retoriikkaa pidetään klassisen ajan retoriikkana, kun Perelmanin tuotantoa voidaan pitää uutena retoriikkana (Summa 1996, 51–52). Näkökulmaero on selkeä, koska teokset keskittyvät analysoimaan retoriikkaa aivan eri lähtökohdista. Siinä missä Aristoteleen Retoriikka keskittyy teoretisoimaan puheen eri tyylejä ja niiden käyttöä eri tilanteissa, Perelman keskittyy ilmaisun retorisiin keinoihin analyttisemmin ja yleisön roolia korostaen. Aristoteleen retoriikka keskittyy enemmänkin hyvän puheen piirteisiin, kun Perelmanin lähestymistapa on kuvaileva eikä niin normatiivinen kuin Aristoteleella (Kakkuri-Knuutila 2004, 241). Perelman myös kritisoi Aristoteletta dialektiikan ja retoriikan erottamisesta toisistaan. Perelmanin mukaan argumentaatioissa on aina retoriikkaa (Perelman 1996, 7–15). Tässä mielessä Perelmanin edustama uusi retoriikka on tehnyt retoriikan tutkimuksessa uutta nousua kiinnittämällä huomion kaikenlaisen puheen ja ilmaisun retorisiin ulottuvuuksiin. Perelman onkin yksi retoriikan kunnianpalautuksen merkittävimpiä henkilöitä. (Summa 1996, 51–81.)

Kakkuri-Knuutilan (2004, 264–265) mukaan retorisen analyysin avulla voidaan tutkia myös kulttuurisia arvoja. Retorinen analyysi siis paljastaa yhteiskunnassa vallitsevia arvoja esimerkiksi tavoite–keino -yhteyden kautta, jossa tavoite edustaa hyvää arvoa, johon keinolla pyritään. Myös kouluverkkokeskustelun taustalla vaikuttavia arvoja voidaan tutkia tästä näkökulmasta. Esimerkiksi keinona uusien koulujen rakentaminen tähtää tavoitteeseen,

joka turvaa lapsille terveelliset ja modernit koulutilat. Tämä osoittaa, että Iisalmen kouluverkkokeskustelun yhteydessä lasten terveellisyyttä ja tehokasta oppimisympäristöä pidetään arvokkaana asiana.

3.1 Perelman

Perelmanin retoriikan teorian tunnuspiirteitä ovat yleisön rooli, premissit ja argumentaation tekniikat. Uuden retoriikan myötä on tapahtunut muutos näkökulmassa puhujasta analytikkoon (Kakkuri-Knuuttila 2004, 235). Palosen (1997, 80) mukaan argumentointi Perelmanilla näyttäytyy retorin toimintana, joka käyttämällä 'teesejä' pyrkii vakuuttamaan kulloisenkin yleisönsä. Retoriikka on tärkeää siksi, että se mahdollistaa yleisön kantojen muuttumisen teesien suhteen.

Perelmanin mukaisesti retoriikassa tulee kiinnittää huomio erityisesti kohteena olevaan yleisöön: erilaiset yleisöt vakuutetaan erilaisin retorisin keinoin. Yleisöt voidaan jakaa erityisyleisöihin ja universaaliyleisöön. Erityisyleisöllä tarkoitetaan mitä tahansa kuulijajoukkoa, joka ei ole universaali. Universaaliyleisö on kaikki ihmiset, joten erityisyleisö voi olla esimerkiksi tietyn maantieteellisen alueen ihmiset tai tietyn uskontokunnan jäsenet. Perelmanin mukaan ainoa yleispätevä ohje argumentoijalle on, että argumentoinnin tulee olla suhteutettu yleisöönsä. Universaaliyleisö on kulttuurin arvoperusta, eli tiivistelmä siitä mihin voi tai ei voi vedota jos perustelee arvoväittämiä. Täten universaaliyleisö on aina kulttuuri, aika ja paikkasidonnainen (Summa 1996, 67–68). Perelman tekee eron suostuttelun ja vakuuttamisen välille: erityisyleisö voidaan suostutella puhujan puolelle, mutta universaaliyleisö tulee vakuuttaa (Perelman 1996, 25; Summa 1996, 67–68).

Arvopäätelmät saavat universaaliyleisön hyväksynnän vain hyvin yleisessä muodossa. Arvopäätelmien konkreettisen sisällön ilmaiseminen vaatisi perusteluja, jotka vain erityisyleisö voisi hyväksyä: tämä on sellaista käytännön tietoutta, jota esimerkiksi hallinnollisten suunnitelmien ja poliittisten toimijoiden laatijoiden on hyvä tietää ja taitaa. Tästä tulee myös julkishallinnon ohjelmallisen puheen tyyli. (Summa 1996, 70.) Tämä on syytä huomioida myös Iisalmen viranhaltijoiden perusteluissa kouluverkkoehdotuksestaan.

Yleisön roolin korostamisen lisäksi Perelmanin retoriikassa painotetaan premissien¹⁷ merkitystä. Premissit ovat argumentaation lähtökohtia, jotka yleisön tulee hyväksyä. Ilman premissien hyväksyntää argumentointi ei tehoa, koska kohdeyleisö ei hyväksy argumenttien pohjalla olevia oletuksia. Jos puhujalla ja yleisöllä on eri käsitys esimerkiksi oikeudenmukaisuudesta, ei puhuja voi argumentoida vetoamalla oikeudenmukaisuuskäsitykseensä, koska yleisö ei jaa puhujan kanssa samoja perustavanlaatuisia näkemyksiä.

Erityisyleisöä suostuteltaessa premissien ei tarvitse olla universaalisti hyväksytyjä: riittää että suostuttelun kohteena oleva erityisyleisö hyväksyy premissit ja niistä johdetut johtopäätökset. Jos pyritään vakuuttamaan universaaliyleisö, tulee premissienkin olla jokaisen hyväksyttävissä. Tällöin täytyy vain huomioida, ettei argumentoinnin pohjana voida pitää joitain rajatun yleisön hyväksymiä lähtöoletuksia. Perelman toteaa, että matemaattisissa todistuksissa lähtöoletuksista ei keskustella, toisin kuin argumentaatiossa. Argumentaatiossa oletukset täytyy perustella, jos yleisö kyseenalaistaa ne (Perelman 1996, 16). Täten lähtöoletusten eli premissien hyväksyntä on lähtökohta onnistuneelle vakuuttamiselle ja suostuttelulle.

Yleisösuhteen ja premissien lisäksi Perelmanin retoriikassa käsitellään kattavasti erilaisia argumentoinnin tekniikoita. Argumentaation tekniikoilla Perelman tarkoittaa argumenttien erilaisia rakenteita, joiden avulla argumentit saadaan vaikuttamaan vakuuttavammalta. Perelman jakaa tekniikat kahteen kategoriaan: assosiativisiin eli sidosmuotoisiin tekniikoihin ja dissosiativisiin eli erottelumutoisiin tekniikoihin. Lisäksi assosiativiset tekniikat voidaan jakaa kvasiloogisiin, todellisuuteen perustuviin ja todellisuutta muokkaaviin tekniikoihin.

Assosiativiset argumentaation tekniikat sitovat asioita ja ilmiöitä. Kvasilooginen argumentti muistuttaa muodollista (matemaattista) päättelyä, mutta ei voi sitä olla, kun päättelyä sovelletaan todellisuuteen. Argumentointi ei voi olla muodollisesti pätevää ja loogista, koska argumentointiin liittyy välttämättä arvoasetelmia, jotka eivät voi olla muodollisesti päteviä. Nämä arvoasetelmat voivat olla esimerkiksi argumentoinnin perustana olevia premissejä, kuten yhteisesti jaettu käsitys oikeudenmukaisuudesta. Kvasilooginen argumentti pyritään siis kertomaan loogisena päättelyketjuna, jota vastustava mielipide olisi totuudenvastainen

---

¹⁷ Retoriikan valtakunnassa (Perelman 1996) puhutaan premissien sijaan esisopimuksista. Käytän itse käsitteitä premissi ja lähtökohta.

ja väärä, vaikka näin ei voida todella sanoa. Perelmanin mukaan kvasiloogisessa argumentoinnissa konkreettinen todellisuus on tavallaan jätetty huomioimatta: kun argumenttia sovelletaan oikeaan elämään, sen kvasiloogisuus tulee ilmi eikä muodollinen päättely enää toimi (Perelman 1996, 59–60).

Todellisuuden rakenteeseen perustuva argumentoinnin tekniikka perustuu muun muassa syy-seuraussuhteisiin. Todellisuuden rakenteeseen perustuvat argumentit pyrkivät siis esimerkiksi näyttämään väitteet pätevänä, koska todellisuus näyttää vastaavan argumenttia (Perelman 1996, 60). Henkilön asemaan vetoaminen voi saada puhujan sanat muuttumaan todeksi yleisön keskuudessa. Tällöin puhujan sanaa vastaan oleminen ei olisi perusteltua tai järkevää, koska puhujan sanaa pidetään totena. Ville Pekkala ilmaisee todellisuuden rakenteeseen perustuvan argumentoinnin havainnollistavasti:

”Kun luonnonmukaisuus ja lähiruoka nostetaan ylimmiksi arvoiksi, eli luodaan todellisuuden rakenteita, voidaan tästä rakentaa kaavamainen toimintamalli, jonka mukaan kaikki lähellä tuotettu tai itsevalmistettu on lähtökohtaisesti muuta parempaa.” (Pekkala 2012, 19).

Edellisessä lainauksessa sekä muokataan todellisuutta että argumentoidaan siihen perustuen. Todellisuuden rakenteeseen perustuvien argumenttien sijaan todellisuuden rakennetta muokkaavat argumentit voivat olla muun muassa esimerkkejä, metaforia tai sääntöjä. Voidaan luoda sääntö, johon päättely pohjautuu ja voidaan sekä esimerkein että metaforin luoda uusia siteitä väitteen ja todellisuuden välille.

Dissosiativiset argumentit ovat assosiativisten argumenttien vastakohtia, koska niissä kokonaisuus pyritään jakamaan osiin, eikä sitomaan asioita ja ilmiöitä toisiinsa. Dissosiativisessa eli erottelevassa argumentoinnissa väitteelle pyritään saamaan tukea jakamalla kokonaisuus pienemmiksi osiksi ja hakemaan hyväksyntää osille erikseen. Näin kokonaisuudelle saadaan hyväksyntä, mitä se ei välttämättä muuten olisi saanut. Erottelevassa argumentoinnissa ”Pyritään saamaan erilleen tekijöitä, joita kieli tai vakiintunut perinne sitoo yhteen”, kuten Perelman asian ilmaisee (1996, 58).

Palosen (1997, 80–81) mukaan Perelmanin retoriikan argumentaatio nojaa konfliktiin teesistä retorin (puhujan) ja aditorin (yleisön) välillä. Puhuja pyrkii argumentaatiolla saamaan yleisön puolelleen teesiä koskien. Perelmanilla tämä konflikti jää kuitenkin implisiittiseksi edellytykseksi argumentaatiolle, ja hän päinvastoin puolustaa tietynlaista yhteisymmärrystä edellytyksenä argumentoinnille.

3.2 Aristoteles

Keskityn tutkimuksessani Aristoteleen Retoriikan eetos, paatos ja logos -jaotteluun. Aristoteles käsittää retoriikan Perelmanista poikkeavalla tavalla: retoriikka on Aristoteleelle puhetaitoa ja kaunopuheisuutta, josta hän rajaa pois esimerkiksi dialektisen päättelyn (Aristoteles 1997, 7) toisin kuin Perelman. Lisäksi Aristoteleen teos on selkeästi normatiivisempi ja sisältää paljon hyvän puheen erittelyä puheen sävystä puheen rakenteeseen.

Aristoteleen retoriikka on siis Perelmanin retoriikkaan verrattuna erilaista, eikä Aristoteles erottele samalla tavalla argumentaation rakenteita kuin Perelman. Kakkuri-Knuutila (2004, 235) ilmaisee asian seuraavasti: ”Koska Aristoteleen *Retoriikka* on puhetaidon oppikirja, se on kirjoitettu pikemminkin puhujan eli viestin lähettäjän kuin vastaanottajan tai analyytikon näkökulmasta.”

Aristoteles jakaa retoriikan lajit kolmeen kategoriaan: oikeuspuheeseen, juhlapuheeseen (epideiktinen puhe) ja poliittiseen puheeseen. Näistä oikeuspuhe suuntautuu menneeseen aikaan, jossa pyritään argumentoimaan menneitä tapahtumia oikeudellisuuden näkökulmasta: mitä on tapahtunut ja miksi, mikä on totta ja oikein. Esimerkki oikeuspuheesta on asianajajan puolustuspuheenvuoro oikeussalissa tuomarille ja muulle yleisölle. Juhlapuheet ovat puolestaan esimerkiksi jonkun henkilön tai tapahtuman ylistämistä kehumalla ja puhumalla asiasta ylevästi. Juhlapuheella voidaan myös saada yleisö hurmioon nykyhetkessä. Esimerkki juhlapuheesta voisi olla kuninkaan juhlallinen esiintyminen sotajoukoille. Poliittisen puheen tunnusmerkistö täyttyy, kun puheella viitataan tulevaan ja pyritään vakuuttamaan kuulijat siitä, millainen tulevaisuus on haluttava ja millaisin toimenpitein päämääriin päästään. (Aristoteles 1997, 16–17.)

Järkeen vetoava logos -tyylinen argumentointi voi sisältää useita erilaisia argumentoinnin tekniikoita, joita perelmanilaisella retorisisella analyysillä on mahdollista eritellä. Sama pätee tunteisiin vetoaviin paatos -tyyliseen argumentaatioon ja henkilöön vetoaviin eetos -tyyliseen argumentaatioon. Aristoteleen Retoriikassa luetellaan kattavasti esimerkiksi tunnetiloja, ihmisten luonteita sekä syllogismeja ja enthymemoja, mutta niiden erittely tässä yhteydessä ei ole tarpeen.

Aristoteleen eetos -tyylinen analyysi keskittyy tutkimaan vaikutuskeinoja, jotka perustuvat esimerkiksi puhujan auktoriteettiin ja asemaan. Silloin tekstin sisältö saa vakuuttavuutta sen esittäjän asemalla, eikä esimerkiksi tekstin sisältämän päättelyketjun tuloksena. Eetokseen

voidaan myös viitata aineistoni teksteissä ilman, että puhujan itsensä asema on eetoksellisena retorisenä keinona: argumenttia voidaan vahvistaa viittaamalla jonkun muun vaikutusvaltaisen ihmisen tai instituution mielipiteisiin tietyistä asiasta. Tällöin argumentoinnin teho perustuu päättelyn sijasta uskottavuuteen ja luottamukseen. Kakkuri-Knuutilan (2004, 233) mukaan eetoksen vastine nykyisin on puhujan yleisökäsitys, jonka kääntöpuolena on lähestymistapa kohteeseen. Analyysissäni huomioinkin erityisesti kannanottojen suhteen yleisöön ja yleisön määrittelyyn, jotta kirjoittajien uskottavuuden ja luottamuksen rakentuminen saadaan analysoitua. Aristoteles (1997, 88) myös sanoo, että ”Ihmiset kuuntelevat aina mielellään puheita, jotka vastaavat heidän luonnettaan ja ovat sen mukaisia. Siksi on selvää, millaisia puheiden tulee olla, että puhujat ja puheet vaikuttaisivat tietynlaisilta.”

Paatos –tyylinen argumentointi pyrkii vaikuttamaan yleisöön vetoamalla yleisön tunnetiloihin. Puhuja viestii tunnepitoisesti ja täten välittää tunnetta myös yleisöön. Tunteisiin vetoaminen voi olla selkeästi eroteltavissa esimerkiksi vahvoilla sanamuodoilla ja –valinnoilla, tai vaikeammin havaittavaa, kun tekstin koko rakenne ohjaa yleisön reagoimaan tunteella lukemaansa tai kuulemaansa ilman vahvoja yksittäisiä ilmaisuja. Tutkimukseni aineistossa esiintyy ajoittain juuri tällaista vaikeammin havaittavaa paatoksellisuutta, jonka voi lukea esiin analysoimalla kannanottoja kokonaisuudessaan.

Logos –tyylinen argumentointi pyrkii vakuuttamaan yleisön vetoamalla järjellä pääteltäviin perusteluihin. Logos -argumentointia ovat aineistossani usein esimerkiksi erilaisiin loogisiin päättelyihin perustuvat argumentit. Tekstin sisältö itsessään on siis logokselle ominainen vaikuttamisen keino – poiketen siis päätöksestä ja eetoksesta, jotka pyrkivät vaikuttamaan muulla keinoin kuin tekstin asiasisällöllä (esim. Aristoteles 1997, 11). Tutkimukseni aineistossa esiintyy useita esimerkiksi taloudellisuuteen perustuvia argumentteja, jotka usein noudattavat logos –tyylistä päättelyä:

”**Kaupungilla** on valtavat investoinnit edessä, muistutti Ikonen. Edullisimman, kouluja yhdistävän vaihtoehdon, ja kalleimman, nykyiset koulut säilyttävän, vaihtoehdon hintalappujen ero on peräti noin 11 miljoonaa euroa, uimahallin verran.”¹⁸

---

¹⁸ IS 28.10.2017 artikkeli ”Parempia vaihtoehtoja voisi vielä olla”

Iisalmen kaupungin sivistys- ja hyvinvointitoimialan toimialajohtaja Kirsi-Tiina Ikonen lisää tunnepitoisemman myönnytyksen, joka osoittaa eetoksen, logoksen ja päätöksen usein toimivan yhdessä – toimialajohtajan oma asema tuo kannanotolle uskottavuutta, argumentointi talouteen perustuen vetoaa järkeen ja tilanteen esittäminen epäoikeudenmukaisena lapsille tekee siitä päätöksellisen:

” – Haluammeko jättää paljon velkaa seuraaville sukupolville? Ymmärrän, ettei elämä ole pelkkiä euroja ja neliöitä, mutta tämä on niin iso summa, ettei meillä virkamiehillä ole ollut mahdollisuutta olla ottamatta tätä huomioon.”¹⁹

Perelmanin ja Aristoteleen menetelmien yhdistäminen tuottaa järkevän kokonaisuuden. Kaksi toisistaan poikkeavaa lähestymistapaa tarjoavat useita aineiston erittelyn mahdollisuuksia ja täten tutkimuksen kannalta oleellista tietoa, eli vastauksia kysymyksen, kuinka Iisalmen kouluverkkokeskustelussa on argumentoitu ja vaikutettu lukijoihin. Usein kuulee koululakkautusten aiheuttavan suuria tunteita: esimerkiksi tästä syystä aristoteelinen analyysi on mielenkiintoinen. Perelmanin avulla saadaan tarkasteltua esimerkiksi sitä, kuinka argumentit lakkautusten puolesta ja vastaan on johdettu: minkäänlaista yhteisymmärrystä kouluverkosta ei näytä syntyneen, vaikka tietyt premissit jaetaan molempien osapuolien kesken. Jo argumentointiin ryhtyminen osoittaa, että puhuja haluaa saada yleisönsä suosion: muussa tapauksessa puhuja voisi vain käskää yleisön tekemään haluamallaan tavalla (Riikka Kuusisto 1996, 275). Iisalmissa argumenttien määrä kouluverkkokeskustelussa on suuri ja kirjava, joka osoittaa selkeästi yhteisymmärryksen puutteen.

---

¹⁹ IS 28.10.2017 artikkeli ”Parempia vaihtoehtoja voisi vielä olla”

4. KOULUVERKKOKESKUSTELUN RETORINEN ANALYYSI

Analysoin seuraavaksi kouluverkkokeskustelua edellisen luvun teoksien valossa. Aristoteles ja Perelman toimivat sekä analyysin teoreettisena taustana että tutkimusmetodina. Kouluverkkokeskustelun värikkään luonteen vuoksi tarkastelen aineistoa kouluverkkokeskustelussa esiinnousseiden teemojen mukaisesti. Tällä tavoin merkittäviä keskustelun aiheita on paras lähestyä ja analysoida: sekä Aristoteleen että Perelmanin teorit toimivat limittäin jokaisen teeman yhteydessä.

Analyysi erittelee erilaisia argumentaation keinoja, lähtökohtia – jotka ovat Iisalmen kontekstissa paikallisesti sävyttyneitä – ja keskustelun erilaiset yleisöt. Perelmanilaisen analyysin yhteydessä tarkastelen kannanottojen logokseen vetoamista, eetosella argumentointia ja kirjoitusten paatoksellisuutta Aristoteletta käyttäen. Näin analyysistä saadaan ehyt ja kompakti kokonaisuus: tutkimus ei pirstaloitu yksittäisten argumentaation keinojen ja kannanottojen tarkasteluksi, vaan koko kouluverkkokeskustelu ja teorit pysyvät järkevästi yhtenä kokonaisuutena.

Havainnoimiani toistuvia keskustelun teemoja ovat erilaisilla luvuilla argumentointi (esim. talous ja väkimäärä), terveys ja turvallisuus, kaupunkistrategiaan ja Iisalmen ihmeeseen vetoaminen. Lisäksi käsittelen kyläkoulun käsitettä ja analyysin summaavassa luvussa tarkastelen vielä kannanotoissa esiintyvää vetovoimaisen Iisalmen rakentamista. Kuten viimeinen analyysin luku vihjaa, teemat nivoutuvat yhteen toistensa kanssa pyrkien Iisalmen parhaaseen – selkeitä erotteluja ei aina voida tehdä. Esimerkiksi useat eri teemojen argumentit liittyvät talouteen, vaikka niitä ei käsiteltäisikään talousteeman yhteydessä. Seuraavaksi siirryn analyysiin: ensin tarkastelen kouluverkkokeskustelun yleisöä perustuen kannanottojen sisältöihin, kuten kuinka paikallisorientoituneesti argumentoidaan ja keihin kirjoituksissa vedotaan.

4.1 Kouluverkkokeskustelun yleisö

Kouluverkkokeskustelua käydään Iisalmissa ja Iisalmen Sanomien levikkialueelle, kuten tämän tutkimuksen johdantoluku osoittaa. Siksi jokaisella kirjoituksella on potentiaalisia lukijoita lehden levikkialueella, jonka lisäksi verkkojulkaisu laajentaa levikkialuetta useamman ihmisen nähtäväksi internetissä. Kirjoitukset pyrkivät vaikuttamaan iisalmelaisiin, koska keskustelun aihe on paikallinen.

Kaupunginvaltuusto päättää kouluverkon tulevaisuudesta ja sitä valmistelevat tietyt lautakunnat, kaupunginhallitus ja viranhaltijat. Täten Iisalmessa keskustelun ei välttämättä tarvitse suuntautua Iisalmen rajojen ulkopuolelle, koska päätökset tehdään kuntatasolla. Valtakunnallisen tason politiikka ohjaa suuria linjoja, kuten opetussuunnitelmien perusteita (OKM) ja perusopetuslaki säätelee kuntien laissa määrättyjä tehtäviä perusopetuksesta (Perusopetuslaki).

4.1.1 Paikallistuntemus määrittää yleisön

Edellä käydyin lisäksi yleisökäsityksen voi havaita implisiittisesti tarkastelemalla kannanottojen paikallista henkeä. Usein kirjoituksissa ei vedota yleisesti tiedettyihin paikkoihin ja monia paikallisesti tunnettuja kohteita ei avata lukijalle. Oletetaan siis, että lukijat tuntevat Iisalmen ja kouluverkkokeskustelun:

”Soinlahden oppilaista suurin osa saattaisi tarvita kuljetuksia. Ymmärrän Partalan ja Soinlahden asukkaiden huolen lähikoulun lakkaamisesta, mutta tässäkin asiassa on muistettava ajatella muittenkin ihmisten näkökantoja. **Kirkonsalmelle on kautta vuosien kävelty ja pyöräilty mukisematta Pihjalaharjusta ja Jordanista, samoin osasta Länsirantaa.** Partalan oppilaat ovat siirtyneet neljännen luokan jälkeen Kirkonsalmelle, en muista kuulleen siitä vanhempien huolenilmaisuja”²⁰

Etenkin tummennettu kohta havainnollistaa kirjoituksen suuntautuvan iisalmelaisille, koska lukijoiden oletetaan tuntevan Pihlajaharjun, Jordanin ja Länsirannan. Ulkopaikkakuntalaisille nimet ovat todennäköisesti tuntemattomia. Samoin kohdeyleisö voidaan havaita seuraavista lainauksista:

”Ymmärtääkseni Runnille tulee uusi koulu, samoin Hernejärvelle. Sourunsalon koululaiset pystyivät ongelmitta siirtymään Kauppi-Heikin kouluun, jonne on mahdollista rakentaa vielä lisää tilaa.”²¹

”Joku normikansalainen kerkesi jo kommentoimaan minulle, että helppohan se on vaatia, kun ei ole omia lapsia menossa kouluun. No. Sukumme on asunut tällä paikalla noin 110 vuotta. Ja toivottavasti asuu ainakin seuraavan 1000 vuotta. Mummini esimerkiksi kirjoitti ylioppilaaksi Iisalmesta vuonna 1918.

---

²⁰ IS 31.10.2017, tummennus lisätty

²¹ IS 3.11.2017a

Kaikki huomioiden yläkoulujen yhdistäminen läheltä meitä (Peltosalmi) keskustaan oli oikea ratkaisu. Monessakin mielessä.”²²

Oletetaan, että yleisö tuntee Sourunsalon ja Kauppi-Heikin koulujen sijainnit, eikä niitä sen vuoksi tarvitse lukijoille avata. Esimerkiksi koulujen välistä etäisyyttä ja helppokulkuisuutta ei tarvitse perustella, koska yleisö tuntee ympäristön ja kouluverkkokeskustelun. Jälkimmäisessä lainauksessa kirjoitetaan mielipiteitä hyvin spesifiin sävyyn, ikään kuin yleisö tuntisi kirjoittajan henkilökohtaisesti. Kirjoittaja on muun muassa Iisalmen kaupunginhallituksen entinen puheenjohtaja, nykyinen kaupunginvaltuutettu ja kolumnisti, joten hänellä on toki paikallista julkisuutta. Seuraava lainaus on esimerkki siitä, kuinka oletetaan lukijan seuranneen Iisalmen lähihistorian tapahtumia:

”Iisalmen käräjäoikeuden lakkauttamispäätös kaivertaa tuoreena mielessä. Tehty päätös oli yksiselitteisesti huono.”²³

Tämä osoittaa, että keskustelu on paikallista ja ajoittain myös vuoropuhelumaista. Kannanotoissa viitataan aiempiin aiheisiin ja kirjoituksiin, eikä niitä uudelleen avata. Iisalmen kouluverkkokeskustelun maantieteellisesti rajatun yleisön vuoksi ulkopuolisilla voi olla hankaluuksia pysyä keskustelun mukana, koska jokaista paikallista asiaa ei avata. Tällaiset paikalliset, yleisesti hyväksytyt asiat, ovat keskustelun premissejä: kaikki keskustelun osapuolet yleisö mukaan lukien ovat niistä samaa mieltä. Niistä on helppo olla yhtä mieltä, koska ne eivät ole esimerkiksi arvolatautuneita.

4.1.2 Kuntapäätäjät ja iisalmelaiset yleisönä

Kouluverkkokeskustelussa vedotaan usein suoraan kuntapäätäjiin, eli kannanottojen yleisöä tarkennetaan ja rajataan selkeästi. Päätäjiin vedotaan melko tasapuolisesti sekä lakkautusten kannattajien ja vastustajien osalta, mutta lakkautuksen kannattajat vetoavat päätäjiin kuitenkin hieman useammin. Kannanotot osoitetaan päätäjille muun muassa seuraavalla tavalla:

”Kyllä päätäjiä täytyy nyt viisata näkemään ja ymmärtämään kokonaisuus, katsomaan hiukan nenänvartta pidemmälle.”²⁴

---

²² IS 25.1.2018a

²³ IS 10.12.2017

²⁴ IS 30.10.2017

”Seuraamme tarkasti, ketkä valtuutetut äänestävät vaikean tulevaisuuden puolesta ja varmasti muistamme tämän seuraavissa vaaleissa”²⁵

Päätäjiä kohtaan asetetaan siis myös paineita tehdä ”oikeita” päätöksiä. Päätäjät eivät ole helpossa asemassa, koska useat kannanotot painostavat harkittuihin päätöksiin ja muutenkin päätäjiin kohdistetaan katseita. Päätäjiin kohdistuneet kannanotot eivät ole yllättäviä, koska kouluverkosta päätöksen tekee kaupunginvaltuutetut: heihin loppujen lopuksi tuleekin vaikuttaa, jos halutaan vaikuttaa kouluverkon valintaan. Osa kannanotoista on suunnattu selkeästi muille kuin päätäjille:

”Nyt kannattaa olla yhteydessä valtuutettuihin ja kysellä äänestyskäyttäytymisen perään, sillä koulurakennusten elinkaarta tarkastellessa eri rakentamisvaihtoehtojen erot ovat yli kymmenen miljoonaa euroa!”²⁶

”Kehotankin Kilpijärven ja Kirkonsalmen koulujen vanhempia olemaan yhteydessä äänestämiinne päätäjiin ja kysymään, millä perusteella he asiassa päätöksensä tekevät.”²⁷

Tekstit ovat myös tulkittavissa luottamushenkilöille suunnatuksi, koska se voi toimia pelotteena niitä kohtaan, jotka aikovat äänestää (kirjoittajan mukaan) kalliimman vaihtoehdon mukaisesti. Lisääkin esimerkkejä löytyy, joissa kannanottojen yleisö eksplisiittisesti ilmaistaan muille kuin päätäjille:

”Esitän muutaman kysymyksen aktiivisille lobbaajaryhmille: ...”²⁸

Keskustelusta löytyy myös kannanottoja, jotka on suunnattu ikään kuin puhdistamaan oma maine julkisesti, eli yleisönä toimii pääasiassa keskustelua seuranneet henkilöt. Tällainen maineen puhdistus näkyy muun muassa seuraavasti yhden sulkemisuhan alla olevan koulun vanhempainyhdistyksen kannanotossa:

”Meitä on suureen ääneen haukuttu oman edun tavoittelijoiksi, mutta pitämällä omaa kylää elävänä ja houkuttelemalla sinne uusia asukkaita, pidämme kyllä ihan koko kaupunkia omalta osaltamme elinvoimaisena.”²⁹

---

²⁵ IS 5.2.2018, Tekstari nimimerkillä ”Oikeudenmukaisuutta”

²⁶ IS 2.12.2017

²⁷ IS 28.12.2017b

²⁸ IS 5.2.2018a

²⁹ IS 10.2.2018b

Lisäksi mainetta puhdistetaan myös yleisesti kaupunginvaltuutetun puolesta:

”Käydyssä keskustelussa minua on kuitenkin häirinnyt se seikka, että kaikki ne, jotka eivät ole vaihtoehto viiden kannalla, on leimattu milloin populisteiksi, milloin järkisyyt sivuuttaviksi tunteellisiksi hölmöiksi.”³⁰

Seuraavissa kannanotoissa ilmaistaan ekplisiittisesti yleisön olevan kuntalaiset ylipäänsä. Pyritään siis saamaan mielipiteilleen kannatusta muissakin kuin päättäjissä:

”Pyydänkin maalaisjärjellä varustettuja kuntalaisia tutustumaan selvityksen koulukuljetuslaskelmiin.”³¹

”Kehotammekin jäseniämme sekä muita maaseudulla asuvia ottamaan kantaa oman alueenne kaavoitukseen ja koulu keskusteluun säilyttääksemme maaseudun elävänä.”³²

Kouluverkkokeskusteluun on osallistunut suuri määrä kirjoittajia, joten ei ole yllättävää, että myös kirjoitusten yleisöt vaihtelevat. Vaikka useat kirjoitukset ovat paikallishenkisiä ja sisältävät enemmän tai vähemmän paikallista spesifiä informaatiota, on useissa kannanotoissa myös kouluverkkoiheen tiivistävä kappale. Usein tällainen informatiivinen kappale sijaitsee kannanottojen alussa ikään kuin aiheeseen johdattelevana osuutena. Tällaisten kappaleiden tarkoitus on selventää kannanoton aihetta ja tutustuttaa lukija lyhyesti keskustelun syihin. Nämä kannanotot huomioivat siis yleisökseen myös ne lukijat, jotka eivät ole olleet aikaisemmin mukana keskustelussa ja eivät ehkä tunne aihetta vielä kovin hyvin, erotuksena esimerkiksi suoranaisen vuoropuheluun lehden yleisöosastopalstalla ja textarit -osiossa.³³ Kouluverkkoiheeseen sysäävät kappaleet ovat esimerkiksi seuraavanlaisia:

”Iisalmen kaupunginvaltuusto päättää helmikuussa perusopetuksen kouluverkosta. Uudistaminen tuli ajankohtaiseksi, kun kaupunki kartoitti omistamiensa kiinteistöjen kuntoa ja korjaustarpeita. Tulokset olivat huolestuttavia – useimmissa kouluissa, päiväkodeissa ja muissa kiinteistöissä todettiin merkittäviä korjaustarpeita.”³⁴

---

³⁰ IS 12.2.2018f

³¹ IS 12.2.2018d

³² IS 12.2.2018e

³³ esim. tekstari 28.12.2017 ja vastine tekstariin 1.1.2018; mielipidekirjoitus 9.2.2018a ja 12.2.2018g

³⁴ IS 15.1.2018

Suuri ero eri kirjoitusten välillä näkyy, kun joissain kannanotoissa mennään suoraan asiaan, ikään kuin keskustelu ja Iisalmen tienoot olisivat lukijalle itsestäänselvyys (seuraavat kannanotot alkavat näin):

”Emmekö olekaan tasa-arvoisia kouluasiassa? Me Beetlehem, Pihlajaharjun, Jordanin, Kirkonsalmen Länsirannan ja Laasonlahden lapsiperheet koemme, ettemme ole saaneet ääntämme kuuluviin.”³⁵

”Maalaisjärkikin sanoo, että kaupungille tulee kalliiksi rakentaa seitsemän uutta koulua. Kaupunginhallitus päätti maanantaina ehdottaa valtuustolle vaihtoehtoa 2a, jossa rakennetaan viisi nykyistä koulua uudelleen.”³⁶

Kannanotot ovat siis usein toisistaan poikkeavan tyyliisiä ja ne ovat osoitettu erilaisille yleisöille. Seuraava alaluku summaa yhteen kouluverkkokeskustelun yleisökäsityksen.

4.1.3 Millainen on kouluverkkokeskustelun yleisö?

Keskustelu on ollut ennen aiheen kärjistymistä rauhallista, eikä kovin hyökkäävää kaupunginvaltuutettuja tai viranhaltijoita kohtaan. Kannanottoja on julkaistu runsaasti ennen kaupunginvaltuuston päätöstä kouluverkosta 12.2.2018, ja tätä äänestyspäivämäärää lähestyttäessä kannanotoissa on myös huomattavissa kirjoitusten yleisön siirtyminen enemmän valtuutettujen puoleen, koska päätös on heidän käsissään.

On toisaalta havaittavissa, että kannanotoissa vedotaan läpi tarkastelujakson luottamushenkilöihin ja viranhaltijoihin eksplisiittisesti, mikä viittaa siihen, että kirjoituksilla on pyritty vaikuttamaan jo melko varhaisessa vaiheessa nimenomaan päättäjien mielipiteisiin koulujen lakkauttamisista. Toinen havainto on luottamushenkilöiden melko aktiivinen osallistuminen julkiseen keskusteluun, ikään kuin heidän tarvitsisi perustella omia päätöksiään ja täten varmistella kannatustaan koulupäätöksen jälkeen. Näin suuresti mielipiteitä jakavassa asiassa oman äänestyspäätöksen perusteleminen on oman kannatuksen varmistelemista. Lisäksi pyritään vaikuttamaan myös muiden iisalmelaisten ja kaupunginvaltuutettujen mielipiteisiin.

Huomattavaa on myös, että useat kirjoitukset ovat Iisalmi-henkisiä: kannanotot saattavat mennä heti asiaan, eikä keskustelun aihetta avata lukijalle juuri lainkaan. Kirjoittajat siis olettavat, että lukijat tiedostavat kannanoton aiheen ja ovat seuranneet keskustelua

---

³⁵ IS 3.2.2018c

³⁶ IS 9.2.2018b

aikaisemmin. Lisäksi useissa kirjoituksissa mainitaan iisalmelaisille tuttuja paikannimiä ja sijainteja, jotka saattavat olla ulkopaikkakuntalaisille täysin tuntemattomia. Niitä ei perustella tai avata lukijalle sen enempää, vaan oletetaan lukijan tietävän mistä puhutaan. Huomataan siis, että useiden kannanottojen yleisönä on nimenomaan paikalliset ja keskustelua seuranneet ihmiset. Tällainen spesifi aiheen lähestyminen antaa kannanotoille mahdollisuuden syvempään argumentointiin, koska rajattua kirjoitustilaa ei tarvitse käyttää aiheen ja ympäristön yleiseen selvittämiseen.

Paikallishenkisten kirjoitusten lisäksi aineistossa on kuitenkin useita kannanottoja, jotka sisältävät myös kouluverkkokeskustelun yleisen avaamisen, eli myös niin sanotut uudet lukijat halutaan saada vakuuttuneiksi ja tietoisiksi kouluaiheesta. Mitään selkeää yleistä tyyliä aloittaa kannanotot tai huomioida mahdolliset lukijat ei ole havaittavissa.

Vaikka useat kannanotot ovat ekplisiittisesti suunnattu myös luottamushenkilöille ja viranhaltijoille, löytyy aineistosta kirjoituksia, joiden yleisöksi on tarkoitettu muut kuin päättäjät – esimerkiksi iisalmelaiset ylipäänsä. Kaupunkilaisia vedotaan tutustumaan kouluverkkopäätökseen ja ottamaan julkisestikin kantaa. Lisäksi on kirjoituksia, jotka pyrkivät vain saamaan kannatusta iisalmelaisten keskuudessa ylipäänsä. Omaa mainetta puhdistetaan tai kannatusta vahvistetaan, etenkin jos kirjoittaja on itse kuntapäättäjä.

Yleinen huomio yleisöstä on, että kannanotoissa ei vedota kehenkään tiettyyn henkilöön. Jos kirjoitus on joillekin suunnattu, puhutaan yleensä vain ”päättäjistä” ja ”virkamiehistä”. Ei vedota esimerkiksi kaupunginjohtajaan, kaupunginhallituksen tai valtuuston puheenjohtajiin tai kehenkään muuhunkaan yksittäiseen henkilöön. Kirjoittajat ehkä tiedostavat päätöksenteon tapahtuvan usean henkilön yhteistyönä ja lopullisen päätöksen tapahtuvan Iisalmen kaupunginvaltuuston hyväksymänä. Huomion arvoista on myös kouluverkkouudistuksen julkisen keskustelun runsaus sekä mielipidekirjoituksissa että uutisartikkeleina. Julkisen keskustelun runsaus osoittaa sen, että julkisella debatilla on merkitystä ja päätökselle halutaan julkista tukea. Esimerkiksi kaupunginvaltuutettujen julkiset kannanotot osoittavat, että iisalmelaisten hyväksynnällä on merkitystä.

4.2 Lukujen politiikkaa

4.2.1 Talous

Talouden tila puhuttelee kouluverkkokeskustelussa runsaasti. Ei ole yllättävää, että koulujen säilyttämistä ja lakkauttamista koskevissa kannanotoissa puhutaan rahasta, koska

peruskoulutus on suuri kustannuserä kuntien taloudessa (esim. Kuntaliitto 2018) ja taloudelliset perustelut ovat yleisiä koululakkautusten yhteydessä. Kun otetaan lisäksi huomioon Iisalmen kaupungin asema alle 25 000 asukkaan pohjoissavolaisena kaupunkina, ei ylimääräistä rahaa oleteta olevan investoitavaksi kaikkeen. Tämä on myös koko kouluverkkokeskustelun selkeä premissi eli lähtöoletus argumentaatiolle: kaupungin hyvän taloudenhoidon puolesta argumentoidaan kouluverkkomielipiteestä riippumatta. Kaupungin taloustilannetta ei uudelleen määritellä eikä kyseenalaisteta siitä vallitsevaa konsensusta³⁷.

Aristoteleen eetos, paatos ja logos -jaon mukaisesti talousteema on vahvasti logoksen alueella. Talouteen perustuva argumentointi keskittyy aineistossa vetoamaan lukijoiden järkeen: olisi järjetöntä olla epätaloudellinen. Argumentaation lähtökohtana talous on silti hierarkkisesti vähäisempi, kuin esimerkiksi terveys ja turvallisuus – raha ei aina ratkaise, koska tärkeintä on turvalliset ja terveelliset oppimistilat ja kulkureitit oppilaille ja työntekijöille:

”Vaikka tarkasteltavia asioita kouluverkkoa suunniteltaessa on paljon aina taloudellisuudesta ja toiminnallisuudesta lähtien, on kaikista tärkein huomioon otettava seikka kuitenkin lasten terveys.”³⁸

”Investoinnit maksoivat 14 miljoonaa euroa. Yksikään euro ei ole mennyt hukkaan, sillä terveellinen sisäilma, riittävä opettajien määrä ja nykyajan vaatimukset täyttävä opetusympäristö ovat lasten tulevaisuuden kannalta välttämättömiä.”³⁹

Kestävä talous on tärkeä, mutta ei kaikkein tärkein arvo. Koulujen lakkautusten perusteluista nostetaan usein esiin juuri taloudelliset syyt (esim. Jussi Hietala & Marko Kämäräinen 1998, 19–21; Tantarimäki ym. 2014), mutta ainakin Iisalmissa lakkautuksia puoltavat kannanotot tunnustavat silti terveyden ja turvallisuuden aseman taloudellisuutta tärkeämmäksi. Molemmat vaihtoehdot nähdään terveyden ja turvallisuuden kannalta hyvinä, mutta taloudellisuus on yhtenä osatekijänä koulujen lakkautusten kannattamiseksi. Paremman kuntatalouden puolesta argumentoidaan kannatetusta vaihtoehdosta riippumatta ja omaa ehdotusta pyritään vahvistamaan argumentaatiolla, joka vaikuttaa taloudellisestiärkevimmältä. Kuntatalouden puolesta argumentoidaan monipuolisesti ja argumentaation

---

³⁷ Yksi poikkeus kuitenkin löytyy: IS 9.2.2018a

³⁸ IS 3.11.2017a

³⁹ IS 2.12.2017

keinoja analysoitaessa esiin nousee useita tapoja, joilla kirjoittajat vahvistavat ehdotustensa kannatusta. Kvasiloogiset keinot (Perelman 1996, 62–92) ovat suosittuja, kun kouluverkkokeskustelussa puhutaan taloudesta. Esimerkiksi vaihtoehdottomuudella asiat esitetään loogisena – Iisalmeen ei yksinkertaisesti ole varaa rakentaa useita kouluja:

”Päätös on niin kallis, etteivät veronmaksajien rahat riitä neljän uuden koulun rakentamiseen”⁴⁰

Talouspuhe on paikoin matemaattiselta näyttävää laskelmointia. Useissa kannanotoissa (esim. 1.12.2017b ja IS 9.2.2018a) laskelmat saadaan näyttämään vaihtoehdottomilta ja täten loogisilta, koska laskelmissa huomioidaan milloin mitäkin asioita. Todellisuuteen sovellettaessa laskelmat eivät välttämättä pidä paikkaansa, koska loogiset ja matemaattiset kaavat ovat pelkistettyjä ja niitä sovelletaan konkreettiseen todellisuuteen (Perelman 1996, 60).

Taloudellisuuteen vedotaan aineistossa myös muilla tavoilla, kuin logokseen vetoamalla tai kvasiloogisin keinoin. Uskottavuuteen vetoaminen on yleistä, kun omaa argumentaatiota vahvistetaan esimerkiksi perusopetuksen palveluverkkosuunnitelmaan nojaamalla: tällöin viranhaltijoiden eetoksella pyritään lisäämään oman ehdotuksen kannattavuutta:

”Viranhaltijat ovat päätyneet esittämään tiettyä vaihtoehtoa Iisalmen ’lopulliseksi’ kouluverkostoksi. Ainakaan itse en osaa heidän suunnitelmiaan paremmaksi laittaa.”⁴¹

”Asiaan perehtyneet asiantuntijat ovat nähneet vaihtoehdon 5 sekä kaikille tasapuoliseksi että kaupungille ja kuntalaisille edullisimmaksi vaihtoehdoksi.”⁴²

”Eikö siis olisikin viisasta luottamusmiespäättäjienkin kääntyä virkamiesten ehdotuksen kannalle...”⁴³

Viranhaltijoiden eetoksella argumentointi on toki vain vaihtoehto viiden, eli lakkautusten kannalla olevien kirjoitusten hyödyntämä keino. Viranhaltijaeetosta pyritään vastapuolelta

---

⁴⁰ IS 24.11.2017

⁴¹ IS 2.12.2017

⁴² IS 3.2.2018c

⁴³ IS 31.10.2017

aktiivisesti vähentämään kritisoimalla viranhaltijaesityksen sisältöä leimaamalla se tarkoitushakuiseksi, eli se politisoidaan:

”Kovasti suunnitelmissa on myös kehitetty, kuinka esimerkiksi psykkarin ja kuraattorin palveluja on helpompi saada suuremmissa kouluissa. Kylmä totuus on kuitenkin se, että näitä palveluja tarvitaan enemmän suurissa kouluissa...”⁴⁴

”Tämä vaihtoehto on saatu palveluverkkosuunnitelmassa näyttämään muita vaihtoehtoja paremmalta, osittain todellisuuden vastaisin perustein.”⁴⁵

”Varsinainen taikatemppu tehdään kuitenkin laskettaessa koulukuljetusten kustannuksia.”⁴⁶

Eetosta käytetään hyödyksi myös, kun koulujen lakkautuksista saatuja taloudellisia hyötyjä kritisoidaan vetoamalla aikaisempaan tutkimukseen ja samalla se toimii esimerkkinä siitä, että koulujen lakkauttamiset eivät kannata:

”Aikaisemmat kyläkoulujen lakkautukset eivät ole tuoneet kuntiin haluttuja säästöjä (Itä-Suomen AVIn ylitarkastaja Kari Lehtola 2016) ja useat tutkijat ovat Lehtolan kanssa samaa mieltä. Jos reaalisia säästöjä lakkautuksista syntyisi, olisi Iisalmellakin säästynyt runsaasti rahaa edellisten kyläkoululakkautusten vuoksi.”⁴⁷

Tällä tavoin aikaisemmista esimerkeistä johdetaan yleispätevä malli myös nykytilanteelle, eli koulujen lakkauttamiset eivät ole taloudellisesti kannattavia. Talousargumentaatio perustuu pääosin yleisön järkeen vetoamiseen erilaisin keinoin. Kvasiloogisten argumenttien lisäksi hyvän talouden puolesta argumentoidaan hyödyntäen Perelmanin esiintuomia muita assosiativisia keinoja, kuten edellinenkin lainaus osoittaa. Seuraavassa lainauksessa koulujen lakkauttamisen kannattaja argumentoi taloudellisesta näkökulmasta todellisuutta muokkaavalla keinolla, eli käyttäen esimerkkiä:

”Väärässä paikassa säästämisen on jo voitu todeta tulleen kalliimmaksi vaihtoehdoksi aiemmissa kaupungin projekteissa”⁴⁸

---

⁴⁴ IS 10.2.2018b

⁴⁵ IS 12.2.2018d

⁴⁶ IS 12.2.2018d

⁴⁷ IS 11.11.2017

⁴⁸ IS 14.12.2017

Kirjoittaja vetoaa sisäilmaongelmissa säästämisen olevan taloudellisesti huono ratkaisu, koska se on kostautunut aikaisemminkin. Kokonaan uusi koulu olisi siis rakennettava Mansikkaniemelle. Syy-seuraussuhteella argumentoidaan myös talouteen liittyen. Yleensä esitetään jokin toimintamalli, joka johtaa lopulta tiettyyn taloudellisesti hyvää tai huonoon ratkaisuun. Seuraavassa lainauksessa koululakkautuksia kannatetaan havainnollistamalla koulujen säilyttämisestä koituvia negatiivisia seurauksia:

”Jos nyt mennään kalliimman vaihtoehdon mukaan, niin joudutaanko myöhemmin säästämään muilla koulutuksen osa-alueilla, kun sitä ei osattu tehdä kouluinvestointien kohdalla?”⁴⁹

Lisäksi perelmanilaista erottelumuotoista argumentaatiota esiintyy talouspuheessa etenkin, kun vastapuolen argumentaatiota kritisoidaan ja eritellään sen epäkohtia. Seuraavassa lainauksessa on dissosiaatiota, paatoksellisuutta ja viranhaltijaeetoksella argumentoimista. Kirjoittaja toteaa että ”kyläpoliitikkojen” ehdotus edustaa näennäistä termiä I (järjetön) ja viranhaltijoiden ehdotus on todellinen termi II (fakta).

”Muutamit kyläpoliitikot jaksavat kuitenkin jähnytä ilman järkisyytä valtavalla tunnelatauksella omien pienten lintukotojensa puolesta huomioimatta ehdotustensa kustannusvaikutuksia ja suurimmalta osin varmaankin myös tutustumatta kaupungin virkamiesten ansiokkaasti valmistelemiin faktatietoihin. Pidetään vain hirveää meteliä, että kyläkoulut tulee säilyttää ja että kaikki ne ihmiset, jotka ovat tätä vastaan, ovat suunnilleen hirviöitä.”⁵⁰

Analyysi osoittaa, että puhtaasti taloudellisia argumentteja muodostetaan useilla erilaisilla keinoilla. Koska hyvä taludentila on kouluverkkokeskustelun premissi, sillä voidaan perustella omia ratkaisuehdotuksia, jos ne esitetään taloudellisesti kannattavina. Toki monet argumentit, koskien lähtökohtaisesti muita kuin taloudellisia asioita, vaikuttavat myös kaupungin talouteen. Esimerkiksi kaupungin vetovoiman lisääminen, opetuksen laadun parantaminen ja terveellinen ympäristö vaikuttavat kaikki yhdessä talouteen ja toisiinsa. Erittelen kuitenkin keskustelun muita teemoja omissa luvuissaan ja teen analyysin lopussa yhteenvedon teemoista ja koko keskustelun rakenteesta.

Analyysi osoittaa, että koululakkautuksien kannalla olevat kirjoitukset hyödyntävät vastapuolta enemmän viranhaltijaeetosta, eli auktoriteettiä ja sen uskottavuuden nojaavia

---

⁴⁹ IS 3.2.2018c

⁵⁰ IS 28.12.2017b

keinoja mielipiteidensä vahvistamiseksi. Tähän on myös selkeä syy, koska kyläkoulujen säilyttämistä koskevia virallisia toimintasuosituksia ei Iisalmessa juuri ole olemassa. Koulujen lakkautuksia kritisoivia tutkimuksia on kuitenkin tehty paljon Suomessa (esim. Korpinen 1998; Outi Autti & Eeva Kaisa Hyry-Beihammer 2009; Tantarimäki ym. 2014) ja maailmalla (esim. Robin A. Kearns, Nicolas Lewis, Tim McCreanor & Karen Witten 2009; Niels Egelund & Helen Laustsen 2006): mielestäni lakkautuksia vastustavat kannanotot jättävät paljon potentiaalia käyttämättä, koska niissä hyödynnetään vain vähän tutkimuksiin vetoavaa uskottavuutta.

Kaiken kaikkiaan talousargumentaatio nojaa vahvasti logokseen ja kvasiloogisiin keinoihin myös esimerkkien ja syy-seuraussuhteiden ohella, kannatetuista vaihtoehdoista riippumatta. Huomionarvoista on myös, että kyläkoulujen lakkautusten vastustajat tukeutuvat usein erottelumuotoiseen argumentaatioon kritisoidessaan ja politisoidessaan palveluverkkosuunnitelman sisältöä ja viranhaltijoiden työtä, eli osoitetaan viranhaltijatyön näennäisyys todellisuuteen verrattuna. Seuraavaksi tarkastelen Iisalmen väkimäärällä argumentointia.

4.2.2 Väestömäärän muutokset

Talouselukujen ohella Iisalmen kouluverkkokeskustelussa usein esiintyvä aihe on Iisalmen väkimäärä nykytilanteessa ja tulevaisuudessa. Koulujen lakkautuksia on perusteltu useaan otteeseen väestöennusteen perusteella: tulevaisuudessa lapsia ei ole tarpeeksi, jotta useaa koulua olisi mielekästä rakentaa. Väestöennusteesta ei aineistossa kiistellä, mutta tähän lakkautuksia puoltavaan argumentaatioon puututaan tulevaisuutta muokkaavilla keinoilla: jos koulut lakkautetaan nyt, ei se houkuttele Iisalmeen tulevaisuudessakaan asukkaita, eli väkimäärä laskee. Lapsiperheet eivät halua muuttaa kaupunkiin, jossa ei ole tarjolla lähialueen kouluja:

” – – pitämällä omaa kylää elävänä ja houkuttelemalla sinne uusia asukkaita, pidämme kyllä ihan koko kaupunkia omalta osaltamme elinvoimaisena.”⁵¹

Väkimäärään vedoten pyritään argumentoimaan usein kvasiloogisesti: Iisalmen asukasluvun ennakkoidaan laskevan tulevina vuosina, joten ei ole loogista säilyttää useita kouluja, vaan keskittäminen olisi tulevaisuus silmällä pitäen järkevintä. Todennäköisyyksiin vetoaminen on yksi keinoista:

---

⁵¹ IS 10.2.2018b

”Myös väkimäärässä ja ikärakenteessa tapahtuu muutoksia, kun katsoo Tilastokeskuksen tilastoja 20 vuotta taaksepäin ja ennakoi kehitystä niiden perusteella.”⁵²

Kyläkoulujen puolesta argumentoidaan puolestaan esimerkiksi seuraavasti ristiriitaa hyödyntäen – keinot eivät tue päämääriä:

”Kaupunkistrategiatavoite on olla vuoteen 2030 mennessä Suomen vetovoimaisin kaupunki, jonka väkiluku on kasvanut 25 000:een. Tässä on ilmiselvä ristiriita. Olisi melkoinen argumentti markkinoida seutua uusille asukkaille ja yrityksille: Asu ja toimi väljästi maaseudun rauhassa lähellä keskustaa, ja uudet kyläkoulut on rakennettu juuri palvelemaan alueen ihmisiä.”⁵³

Kaupunkistrategia on tärkeä osa väestömäärään vetoavissa argumenteissa, kuten edellinenkin lainaus osoittaa. Iisalmen tavoite on nostaa asukaslukua pitkällä aikavälillä, joten argumentaatio tukeutuu usein puolustamaan strategiaa kirjoittajien omista intresseistä käsin. Kaupunkistrategiaan vetomamisesta on analyysiä lisää jäljempänä.

Aristoteellinen analyysi osoittaa väkimäärällä argumentoinnin olevan selkeästi logoksen alueella tapahtuvaa vaikuttamista: kirjoittajat pyrkivät argumentoimaan ratkaisuehdotuksiaan järkeen perustuvilla argumenteilla, kuten edellisistä lainauksistakin voidaan havaita. Paatoksellista argumentaatiota voidaan havaita laajemmassa yhteydessä: aineistossa ei suoranaisesti argumentoida tulevaisuuden väkimäärästä paatoksellisesti, mutta varsinkin kyläyhteisöjä puolustetaan yleisön tunteisiin vetoavalla tyylillä – tämän voidaan ajatella olevan paatoksellista kyläyhteisöjen elinvoimaisuuden puolustamista, joka on vastareaktio tulevaisuuden ennustetulle väestömäärän laskulle. Vahvat ja elinvoimaiset yhteisöt pitävät myös koko kaupungin elinvoimaisena, kuten kannanotossa IS 10.2.2018b myös sanotaan.

Mielenkiintoinen huomio nykytilanteessa (v. 2020) on väestöennusteen muuttuminen tämän tutkimuksen tarkasteluajanjaksosta: varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkkosuunnitelmaa on päivitetty vuonna 2019⁵⁴, koska väestöennusteeseen tulleet muutoksien arvioidaan vaikuttavan muun muassa tulevien koulujen hankesuunnitelmiin.

---

⁵² IS 15.1.2018

⁵³ IS 5.2.2018a

⁵⁴ Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkkosuunnitelman päivitys 2019

Oppilasmäärät olisivat tuoreimman ennusteen mukaan laskemassa siten, että päivitetty suunnitelma ehdottaa 12.2.2018 päätetyn hankesuunnitelman uudelleen arviointia.

4.3 Terveys ja turvallisuus on tärkeintä

Kouluverkkokeskustelun keskeisin ja hierarkkisesti korkeimmalla oleva lähtökohta eli premissi on turvallisuus ja terveys. Sillä tarkoitetaan koulutilojen ja kulkureittien turvallisuutta ja etenkin koulurakennusten terveellistä sisäilmaa – onhan koko perusopetuksen palveluverkon uudelleen rakentamisen lähtökohtana ollut koulujen korjausvelasta eroon pääsy, jonka yksi syy on ollut huono sisäilma (Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017a). Näistä asioista ei siis kiistellä: koulut tulee korjata tavalla tai toisella, mutta uudet koulurakennukset peruskorjauksen sijaan nähdään parempana vaihtoehtona kaupungin suunnitelmissa (emt., 65–66, 84–85). Myös palveluverkkosuunnitelman ohjausryhmä on asettanut suunnitelmalle tavoitteet turvallisuudelle ja terveydelle (emt., 8):

”4. Terveelliset koulurakennukset: Koulurakennusten on oltava terveellisiä ja turvallisia niin oppilaille kuin koulun henkilökunnallekin.”

Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelmassakin mainitut koulujen kuntokartoitusten tulokset nähdään siis kiistattomana kouluverkkokeskustelun osapuolten keskuudessa. Keskustelun premissien hierarkkisuus, terveys ja turvallisuus niistä tärkeimpänä, ilmenee useista kannanotoista⁵⁵:

”Päätökset eivät varmaankaan tule kaikkia miellyttämään, mutta pääasia onkin, että saamme terveet oppimisympäristöt pienille koululaisillemme.”⁵⁶

”Esimerkiksi veroprosentti ei ole ensisijainen asia uutta asuinkuntaa valitessa. Terveet ja turvalliset tilat lähellä sen sijaan ovat.”⁵⁷

Terveyden ja turvallisuuden asemaa korostetaan lisäksi esimerkiksi palveluverkkosuunnitelman tiedotus- ja keskustelutilaisuudessa 30.1.2018. Koulutilojen terveyttä ja turvallisuutta on toki ”helppo” puolustaa kannatetusta vaihtoehdosta riippumatta: koulujen lakkauttaminen voidaan perustella sekä halvimmaksikin että terveyden ja turvallisuuden kannalta parhaaksi vaihtoehdoksi, koska uusi koulurakennus on selvitysten

---

⁵⁵ Lisäksi esim. IS 3.11.2017 ja 2.12.2017

⁵⁶ IS 18.12.2017

⁵⁷ IS 11.2.2018b

mukaan paras. Koulujen lakkauttamista vastustavat vetoavat esimerkiksi lähikoulujen koulumatkojen parempaan turvallisuuteen: uudet kevyenliikenteen väylät on jo rakennettu.

Terveyden ja turvallisuuden asema perusopetuksessa on myös laissa suojattu, joten sen ensisijaisuus ei ole yllättävää julkisessa keskustelussa. Lainmukaisuus mainitaan myös kouluverkkosuunnitelmassa:

”Perusopetuslain 29 § mukaan oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.” (Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017a, 12).

Myös useat muut lait takaavat tietyt terveys- ja turvallisuustasot koulujen oppilaille ja työntekijöille (emt.). Tämänkin vuoksi terveyden ja turvallisuuden premissi keskustelussa ei ole yllättävää, mutta mielenkiintoista on argumentointi asian kiireellisyydestä. Sisäilmaongelmia pidetään niin akuuttina ja vakavina, että kiireellisiin toimiin on ryhdyttävä. Toisaalta myös kiireellisyydestä vallitsee pitkälti yksimielisyys:

”OAJ:n Iisalmen paikallisyhdistys toivoo päättäjien pääsevän ripeästi ratkaisuun kouluverkosta, sillä kenenkään terveyttä ei saa uhrata yhtään ylimääräistä päivää epäterveellisissä tiloissa.”⁵⁸

”Nyt tapellaan siitä, kenen etuoven eteen uusi koulu rakennetaan. Pitäisikö oikeasti herätä ja keskittyä olennaiseen! Miten saamme mahdollisimman pian lapset ja aikuiset pois rakennuksista, joista todistettavasti tulee terveyshaittoja.”⁵⁹

Viimeisin lainaus voidaan tulkita erottelumuotoiseksi argumentaatioksi: siinä kritisoidaan keskustelun painopisteen olevan epäolennaisuuksissa, koska olennaista olisi keskittyä tärkeimpiin asioihin. Erottelemalla keskustelun painopisteitä alennetaan kaiken muun kuin terveyden arvoa – tässä tapauksessa koulun etäisyyden merkitystä oppilaille ja vanhemmille. Kiireellisyyden korostaminen on paatoksellista argumentaatiota, jolla luodaan tunne siitä, että lapset kärsivät, jos nopeita ratkaisuja ei tehdä.

Keskustelun sekavuutta lisää havainto, että niin kutsuttua ”aikalisää” pidetään kannatettavana puolin ja toisin. Kouluverkkopäätöstä tulee pohtia huolellisesti, jotta päädytään oikeaan ratkaisuun. Tällöin kuitenkin kiireellisyys ja huolellinen pohdinta ovat

---

⁵⁸ IS 10.2.2018a

⁵⁹ IS 12.2.2018c

ristiriidassa, jonka aikalisää kannattava kaupunginvaltuutettu tiedostaa, mutta ei pidä sitä ongelmana:

”Kouluverkkopäätöksillä on kiire, sillä koulurakennuksemme tarvitsevat pikaista korjausta. Kaupunginhallituksen ottama aikalisä ja lisäselvitykset ovat kuitenkin paikallaan.”⁶⁰

Analyysi osoittaa, että Iisalmessa on yksimielisyys terveyden ja turvallisuuden etusijasta muihin premisseihin nähden. Siitä ei väitellä, mutta ongelmaksi muodostuu valita tapa, jolla terveys ja turvallisuus huomioon ottaen tehdään oikea päätös tulevaisuuden kouluverkosta. Sekä koulut yhdistävä (lakkauttava) vaihtoehto, että koulut säilyttävä vaihtoehto nähdään terveellisenä ja turvallisenä, vaikka perusopetuksen palveluverkkosuunnitelmassa nähdään vaihtoehto viiden olevan tässäkin mielessä paras.

Huolimatta siitä, että sisäilmaongelmien laadusta eri vaihtoehtoissa ei voida yksimielisyyden vuoksi oikein kiistellä, esiintyy keskustelussa erimielisyyksiä terveyden kannalta muista näkökulmista: sosiaalinen ja yhteisöllinen näkökulma luo vaihtoehtojen välille eroja. Samoilla argumenteilla perustellaan molempia vaihtoehtoja, koska sekä yksi iso koulu että monta pienempää koulua nähdään lapsien kannalta parhaimmaksi myös sosiaalisesti ja yhteisöllisesti. Pienten koulujen yhteisöllistä asemaa korostetaan esimerkiksi seuraavasti:

”Miten käy harrastuksille koulun jälkeen, kun sali on muille varattu? Pääsevätkö lapset loistamaan jalkapalloturnauksissa tai Kultturellissa?”⁶¹

” – – olemme olleet tosi tyytyväisiä maaseutumaiseen likietuiseen asuinalueeseemme, yhteisöön ja omaan lasten ja ihmisten kokoiseen kouluun ja päiväkotiin.”⁶²

”Monille maaseudun asukkaille peruskoulutuspalveluiden mukanaan tuomien liikunta- ja kulttuuriharrastusten merkitys on iso. Sillä on myös kansanterveydellistä vaikutusta paremman terveyden ja sosiaalisen pääoman vuoksi, joka on syytä ottaa huomioon. Lisäksi se lisää maaseudun ihmisten yhteenkuuluvuutta ja hyvinvointia sekä elävyyttä.”⁶³

---

⁶⁰ IS 10.12.2017

⁶¹ IS 11.2.2018b

⁶² IS 30.10.2017

⁶³ IS 11.11.2017

Pienten koulujen yhteisöllisen vaikutuksen korostaminen näkyy kouluverkkokeskustelussa etenkin niitä puolustelevista kannanotoista. Tämä havainto ei ole yllättävää, eikä lainkaan harvinaista: samanlaista keskustelua koulujen lakkauttamisten vaikutuksista kylille käydään ympäri maailmaa (esim. Egelund & Laustsen 2006; Kai A. Schafft 2016; Jacquelyn Oncescu 2014) ja Suomessakin tutkimusta on tehty runsaasti. Kylät – Iisalmessa lähinnä Partalan ja Soinlahden asuinalueet – koetaan omiksi yhteisöikseen, joiden kouluissa ja kyläyhteisöissä oppilaiden on parempi olla verrattuna suurempiin kouluyksiköihin. Tätä kyläkouluretoriikkaa analysoin myöhemmin lisää omassa alaluvussaan. Toisaalta myös suurempien koulujen yhteisöllistä asemaa korostetaan, eli alennetaan vastapuolen argumentin erityisasemaa rinnastamalla suuret koulut pienten koulujen kanssa samalle tasolle:

”Myös isossa koulussa on me-henkeä! Tyttöni on ylpeä ja iloinen Kirkonsalmen koululainen ja itsekin lapsuudessa tunsin vahvaa yhteisöllisyyttä koulustani, jossa oli lähes 300 oppilasta.”⁶⁴

Pienten koulujen etuja ajavien argumentaatio pyritään myös esittämään ristiriitaisena ja naurettavana:

”Pieniä, niin sanottuja kyläkouluja on perusteltu muun muassa sillä, että ne ovat oppilaiden kannalta turvallisempia ja opetus on yksilöllisempää. Ja samat tahot saattavat tukea kuitenkin yli neljänsadan oppilaan koulun toteuttamista toisaalle, jotta oma kyläkoulu voisi säilyä.”⁶⁵

Terveydellä ja turvallisuudella argumentointi on paikoin paatoksellista: tulevaisuudesta luodaan uhkaavia kuvia etenkin lasten ja opettajien terveyteen ja turvallisuuteen vedoten. Kirjoituksilla luodaan painetta tehdä nopeita ratkaisuja, koska pitkittämällä päätöksentekoa ihmiset joutuvat kärsimään myrkyllisissä tiloissa. Tulevaisuus on lasten, joten väärin päätösten vaikutukset tulevat olemaan kohtalokkaita. Tunteita nostattavasti argumentoidaan myös, kun erotellaan ja kritisoidaan viranhaltijoiden perusteluja vaihtoehto viiden valitsemiseksi: laskelmat ja arviot nähdään väärin perustelluiksi tai tarkoitushakuisiksi. Kyläkouluilla nähdään olevan useita hyvinvointiin liittyviä ominaisuuksia:

”Kovasti suunnitelmissa on myös keuhuttu, kuinka esimerkiksi psyykkarin ja kuraattorin palveluja on helpompi saada suuremmissa kouluissa. Kylmä totuus

---

⁶⁴ IS 4.2.2018, tekstari nimimerkillä ”Ison koulun oppilas”

⁶⁵ IS 18.12.2017

on kuitenkin se, että näitä palveluja tarvitaankin enemmän suurissa kouluissa...”⁶⁶

Terveyden ohella turvallisuus koetaan tärkeäksi osaksi kouluverkkoratkaisua. Turvallisuuteen liittyy terveys ja terveyteen liittyy turvallisuus, mutta keskustelussa niistä puhutaan usein myös erikseen. Yleisimmin esiintyviä argumentteja turvallisuuteen liittyen ovat koulumatkojen turvallisuus. Koulumatkoista kiistellään sekä talouteen että turvallisuuteen vedoten: taloudellinen liittyy koulumatkakustannuksiin, jolloin vedotaan laskelmiin koulukyytien kustannuksista, usein kvasiloogisesti ja logokseen vedoten. Lakkautusten kannattajat vähättelevät kuljetuskustannusten kasvua niiden pienellä prosentuaalisella osuudella koko perusopetuksen tasosta; vastapuoli puolestaan pyrkii argumentoimaan koulukuljetusten aiheuttavan merkittäviä kuluja, jotka realisoituvat jos kouluja lakkautetaan.

Koulumatkojen turvallisuudesta argumentointi perustuu paatokselliseen tunteen rakentamiseen ja logokseen vetoamiseen. Tietty ratkaisu on lasten turvallisuuden kannalta huono ja on järkevää tehdä mahdollisimman turvallinen päätös – onhan turvallisuus yksi keskustelun lähtökohdista. Esimerkiksi Soinlahteen on jo rakennettu kevyenliikenteenväylä, joten koulun lakkauttaminen sieltä olisi typerää sekä taloudellisesti että turvallisen kulkuväylän sivuuttamisena⁶⁷. Lakkautusten kannattajat puolestaan argumentoivat Mansikkaniemen koulun olevan sopivalla etäisyydellä monesta näkökulmasta ja koulumatkatkin saadaan rakennettua turvallisiksi. Keskustelu on myös koulureittien suhteen värikästä ja monitasoista, johon liittyvät sekä talous- että turvallisuusnäkökulmat. Yhteisymmärrystä koulureittien osalta ei ole edes kuljetusten määrän lisääntymisestä eri vaihtoehtojen välillä. Koulukyydityksetkin koetaan haitallisiksi, kun lakkautettavia kouluja puolustetaan vetoamalla kyyditysten kasvuun ja ”pienien aarteiden”, eli lapsien, ei haluta viettävän koulupäiviensä alkuja autojen sisällä poissa raittiista ulkoilmasta⁶⁸.

Terveyttä ja turvallisuutta pidetään siis keskustelun ehdottomina lähtökohtina eli premisseinä, joista erilaiset argumentit saavat alkunsa. Terveyteen ja turvallisuuteen on helppo vedota, koska niiden tärkeyttä ei kyseenalaista mikään kouluverkkokeskustelun osapuoli. Sekä koulujen lakkauttamista kannattavat että koulujen säilyttämistä kannattavat perustavat argumentaation sille, että oma ratkaisu tukee terveyden ja turvallisuuden

---

⁶⁶ IS 10.2.2018b

⁶⁷ esim. IS 5.2.2018b

⁶⁸ IS 1.11.2017b

premissenä, joten eroja haetaan muuta kautta. Koulujen lakkauttamisen kannattajat vetoavat usein muun muassa palveluverkkosuunnitelman sisältöön, jossa perustellaan lakkautusten edut muihin vaihtoehtoihin nähden. Vedotaan joko suoraan palveluverkkosuunnitelmaan tai tuodaan sen sisällön mukaisia perusteluja esille. Koulujen lakkauttamisen vastustajat erittelevät palveluverkkosuunnitelman epäkohtia ja korostavat koulujensa yhteisöllistä ja sosiaalista asemaa verrattuna suuriin kouluyksiköihin.

4.4 Iisalmen kaupunkistrategian merkitys argumentaatiossa

Iisalmi on saanut uuden kaupunkistrategiansa vuonna 2017. Strategia sisältää erilaisia tavoitteita ja periaatteita, joita kohti Iisalmen tulee pyrkiä vuoteen 2030 mennessä. Kouluverkkokeskustelussa vedotaan tähän kaupunkistrategiaan, kun argumentoidaan oman vaihtoehdon puolesta. Strategiat on luotu kielellisten prosessien kautta ja ne sisältävät tulkinnanvaraisuutta (Pekka Pälli 2009): siksi strategiaan voidaan vedota tulkitsemalla sitä omalla tavalla, mutta aina ei voida kuitenkaan osoittaa tietyn toiminnan olevan välttämättä strategian vastaista. Huomion arvoista on, että kaupunkistrategiaan vedotaan lähinnä vain koulujen säilymistä puoltavissa kannanotoissa. On huomioitava, että kaupunkistrategia hyväksyttiin vasta loppuvuodesta 2017 – strategiaan ei ole voitu oikeastaan vedota ennen sen hyväksymistä:

”Iisalmen nykyinen kaupunkistrategia vuoteen 2030 ja strategiset ohjelmat vuosille 2018 – 2021 valmisteltiin vuoden 2017 aikana ja hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 4.12.2017.” (Iisalmi.fi, Kaupunkistrategia).

Ensimmäinen viittaus uuteen kaupunkistrategiaan löytyy kuitenkin jo MTK-Iisalmi ry:n johtokunnan mielipidekirjoituksesta 11.11.2017:

”Iisalmi luo parhaillaan uutta kaupunkistrategiaansa. Tutustuimme luonnokseen ja suureksi hämmästykseksemme huomasimme, että sanaa ’maaseutu’ ei esiinny kertaakaan suunnitelmapaperissa.”

Kannanotossa muun muassa kritisoidaan kaupunkistrategian kaupunkilähtöisyyttä ja määrittelyä (ks. määrittelystä esim. Perelman 1996, 70–74) Iisalmea maaseutumaiseksi, vahvan maaseudun ympäröiväksi kaupungiksi. Maaseudun mahdollisuuksia on sivuutettu ja kyläkoulujen lakkauttamiset kulkevat yhdessä maaseudun sivuuttamisen kanssa. Kirjoituksen sävy on paikoin syyttävän paatoksellinen: maaseutu unohdetaan ja koulujen

lakkautukset ovat jatkumoa maaseudun kaltoinkohtelulle. Lakkautusuhan alla olevien koulujen ympäristö määritellään maaseuduksi tai ainakin maaseudulle tärkeiksi alueiksi.

Kaupunkistrategiaan vetoaminen painottuu ajallisesti hyvin lähelle kaupunginvaltuuston kokousta (12.2.2018), jolloin päätös hankesuunnitelmasta on määrä tehdä. MTK-Iisalmi ry:n johtokunnan 11.11.2017 kannanoton jälkeen seuraava selkeä viittaus uudistettuun kaupunkistrategiaan on vasta 5.2.2018⁶⁹, eli kannanottojen kärjistyneessä vaiheessa, jolloin julkaistiin määrällisesti eniten kirjoituksia. Useissa koulujen säilymistä puolustavissa mielipidekirjoituksissa⁷⁰ vedotaan uuteen kaupunkistrategiaan, kun perustellaan esimerkiksi kylien elinvoiman tärkeyttä. Kaupunkistrategia on tietynlainen auktoriteetti, jota kaupungin päättäjien tulee seurata tietyn osin myös pitkällä aikavälillä, yli valtuustokausien – Iisalmen kaupunkistrategian yltäessä vuoteen 2030 saakka. On siis varsin tehokas argumentaation keino vedota tietyn linjan mukaiseen toimintaan, vielä kun omat ratkaisuehdotukset saadaan näyttämään yhdessä valitun strategian mukaisilta:

”Kaupunkistrategiassakin puhutaan tasa-arvosta. Se horjuu helposti, jos saman koulun oppilas joutuu viettämään vapaa-aikaansa koulumatkoillaan kohtuuttomasti verrattuna koulumatkaansa kävelevään oppilaaseen. Tämän lukumäärän lisääminen ei saa olla tavoiteltavaa.”⁷¹

Kaupunkistrategiaa kohtaan luodaan siis ristiriitoja, eli käytetään vahvasti kvasiloogisia argumentoinnin keinoja. Oma ehdotus saadaan näyttämään loogisesti pätevältä suhteessa kaupunkistrategiaan, kun vastapuolen ehdotukset osoitetaan yhteensopimattomiksi strategian kannalta. Edellisessä lainauksessa lakkautukset saadaan näyttämään oikeudenmukaisuusperiaatteen vastaiselta (Perelman 1996, 75–81): samanlaisia tapauksia tulee kohdella samalla tavalla. Argumenttien kvasiloogisuus voidaan osoittaa muuttamalla hieman näkökulmia tai ottamalla joitain muita asioita huomioon. Esimerkiksi edellisen lainauksen viittaus kaupunkistrategiassa mainittuun tasa-arvoon voitaisiin lakkautuksia kannattavalta puolelta kiistää vetoamalla tasa-arvoisemman opetuksen mahdollisuudella isommassa kouluyksikössä. Huomionarvoista on, että lakkautuksia kannattavissa kirjoituksissa ei vedota kaupunkistrategiaan, eikä edes vastata kritiikkiin strategian vastaisesta toiminnasta.

---

⁶⁹ IS 5.2.2018a

⁷⁰ IS 5.2.2018a, IS 5.2.2018b, IS 9.2.2018a, IS 10.2.2018b, IS 11.2.2018b, IS 12.2.2018b ja IS 12.2.2018e

⁷¹ IS 12.2.2018b

Aristoteellisesta näkökulmasta kaupunkistrategiaan vetoaminen on enimmäkseen paatoksellista ja logokseen vetoavaa. Kirjoittajat pyrkivät herättelemään yleisön vastuuntuntoa toimia linjatun strategian mukaisesti: olisi väärin toimia yhdessä sovitun strategian vastaisesti ja sen vastaisesti toimiva on epäluotettava. On huomioitava, että kaupunkistrategiaan vetoamisella on varmasti haluttu vaikuttaa etenkin kaupunginvaltuutettuihin, koska strategiaan vedonneet kannanotot on julkaistu juuri ennen kaupunginvaltuuston kouluverkosta päättävää kokousta.

Logokseenkin strategiapuheet vetoavat, koska on järkeen perustuvaa toimia linjan mukaisesti. Ne ovat samassa siis sekä paatoksellisia että logos -tyylisiä. Eetosta strategiaan vetoamisessa ei juuri ole, koska ei argumentoida kenenkään tai minkään uskottavuudella; argumentoidaan vain yhdessä linjattuun toimintamalliin perustuen järjellä ja etenkin vastuullisuuden tuntoon vedoten.

Strategialla argumentoinnista voidaan päätellä, että kaupunkistrategiaan vetoamista käytetään argumentaation keinona koulujen puolesta perustellessa. Strategiaan vetoaminen yleistyy kaupunginvaltuuston kokouksen lähestyessä, mikä viittaa siihen, että yleisönä kirjoituksille toimii yhä enemmän kaupunginvaltuutetut. Strategiaan vetoaminen on ollut ”mahdollista” vasta 4.12.2017 lähtien, joten ei ole yllättävää, että sitä ei juuri mainita aikaisemmin. Siihen vetoamista on kuitenkin vasta muutaman kuukauden kuluttua strategian hyväksymisestä. Strategianmukaisuudella pyritään lisäämään kouluja puolustavien mielipiteiden kannatusta suhteessa lakkautuksia puoltaviin mielipiteisiin. Yhteys oman toimintaehdotuksen ja kaupunkistrategianmukaisuuden välille luodaan muun muassa kvasiloogisella ristiriidan ja epäoikeudenmukaisuuden osoittamisella. Argumenttien teho perustuu lisäksi paatokselliseen vastuuntunnon herättämiseen ja loogiseen toimintasuunnitelman seuraamiseen.

4.5 Iisalmen maineikas perusopetus eli ”Iisalmen ihme” argumentaatiossa

Aineistosta nousee esiin ”Iisalmen ihme”, jolla viitataan Iisalmen kansallisestikin menestyneeseen perusopetukseen: Iisalmi tarjoaa tuntimääräisesti merkittävän paljon perusopetusta (esim. Ilta-Sanomat 8.5.2017; Yle uutiset 17.11.2017; SS 12.3.2018). Iisalmen ihmeellä tarkoitetaan lisäksi Iisalmen menestymistä elinkeinoelämässä (esim. HS 6.6.2018; KS 7.6.2018; Yle uutiset 30.1.2019): paikkakunnalla on kokoonsa nähden paljon suuria yrityksiä, jotka pärjäävät ja jotka myös lisäävät alueen muiden yritysten menestymistä, kuten tämän tutkimuksen johdannossa on sanottu. Aineistossa Iisalmen

ihmeestä puhutaan vain ensiksi mainittuun vedoten, eli sillä tarkoitetaan Iisalmen menestymisestä perusopetuksessa.

Ensimmäinen viittaus Iisalmen ihmeeseen on 2.12.2017 kokoomuksen kansanedustaja Markku Eestilän kolumnissa ”Lasten ja nuorten parhaaksi”:

”Kaupunki on saanut ansaittua valtakunnallista mainetta kouluasioiden esimerkillisestä hoitamisesta. – – Iisalmen ihme ei ole sattumaa, vaan tietoisin valinnan tulos. Meillä päättäjät ovat osanneet menneinä vuosina tehdä oikeita valintoja: seinien sijasta on satsattu opetuksen laatuun ja sisältöön.”

Opetuksen taso nostetaan näin koulurakennuksia tärkeämmäksi asiaksi. Eestilä kannattaa itse vaihtoehtoa viisi, eli koulujen lakkauttamista ja yhdistämistä yhdeksi suuremmaksi kouluksi – edellisessä lainauksessa hän viittaa, että isommassa yksikössä opetuksen laatu ja määrä olisi korkeaa, joten koulurakennuksilla ei itsessään ole yhtä suurta arvoa kuin koulujen sisällä tapahtuvassa oppimisessa. Iisalmen ihmeeseen vedotaan myös talousnäkökulmasta: opetusmenoja joudutaan mahdollisesti karsimaan tulevaisuudessa, joten rahaa täytyy säästää nyt. Iisalmen ihme on vaarassa, jos menot lisääntyvät ja opetuksesta joudutaan karsimaan. Siksi yhden ison koulun rakentaminen on järkevää⁷². Tämä on selkeää syy-seuraussuhteista argumentaatiota, koska kalliin kouluverkkoratkaisun nähdään olevan syy Iisalmen ihmeen menettämiseen, joka nähdään siis seurauksena. Samalla argumentaatio vetoaa järkeen ja tunteeseen: on järkeenkäypää ajatella kuvatus syy-seuraussuhteen olemassaolo ja tunnetasolla yleisölle tulee tärkeän saavutetun asian menettämisen pelko. Ansaittua kansallista tunnustusta hyvin hoidetusta perusopetuksesta ei haluta menettää.

Iisalmen ihmeeseen vedotaan useissa kannanotoissa⁷³, varsinkin lähellä 12.2.2018 tulevaa kaupunginvaltuuston kouluverkosta päättävää kokousta. Kaikissa Iisalmen ihmeeseen vetoavissa argumenteissa ei mainita *Iisalmen ihmettä* nimeltä, mutta sen sisältöä käytetään perusteluna oman vaihtoehdon puolesta. Merkittävä havainto on, että lähes jokainen Iisalmen ihmeeseen – joko suoraan tai sisällöllisesti – viittaava kannanotto on vaihtoehto viiden, eli koulujen lakkauttamisen kannalla. Niissä toistuu samanlainen argumentaation rakenne: Iisalmen ihmettä pidetään arvokkaana saavutettuna asiana, josta ei haluta luopua. Iisalmen ihme olisi siis vaarassa, jos kouluja ei lakkauteta ja yhdistetä yhdeksi kouluksi.

---

⁷² IS 15.1.2018

⁷³ IS 3.2.2018c; IS 4.2.2018a; IS 4.2.2018c; IS 9.2.2018b; IS 10.2.2018a; 12.2.2018a

Kuten sanottua, argumentaatio on todellisuuden rakenteeseen perustuvaa, jossa rakennetaan syy-seuraussuhteita kouluverkkoratkaisun ja Iisalmen ihmeen välille ennakoiden tulevaa. Syy-seuraussuhteen rakentaminen jättää usein asioita huomioimatta ja yksinkertaistaa tilanteen kulun: syy-seuraussuhde voitaisiin kieltää vetoamalla koulujen lakkauttamisen johtavan suurempiin opetusryhmiin, joka johtaa oppimistulosten laskuun. Juuri tällä tavalla vastataan kritiikkiin koulujen säilyttämisestä:

”Luvattu 13 miljoonan säästö sisältää viiden opettajan vähentämisen ja ryhmäkokojen kasvun. Emme ole vakuuttuneita siitä, että hyvä maine opetuksen tasossa tulisi näin säilymään.”⁷⁴

Tämä jää ainoaksi suoraksi vastineeksi Iisalmen ihmeen kohtalolle osoitetulle kritiikille. Voidaan todeta, että Iisalmen ihmeeseen vedotaan vain vaihtoehto viittä suosivissa kannanotoissa. Koulut säilyttävän ratkaisun puolustajat eivät ehkä voi vakuuttavasti perustella vaihtoehtonsa olevan parempi Iisalmen ihmeen kannalta verrattuna lakkautuksiin, koska kouluverkkosuunnitelman kustannuslaskelmat pitävät koulut säilyttävää ratkaisua huomattavasti kalliimpana. On silti yllättävää, ettei vastineita ole enempää: koulut säilyttävää ratkaisua on väitetty usein korkeintaan saman hintaiseksi vaihtoehto viiden kanssa. Lakkautusten kannattajat iskevät yleisön tunteisiin menettämisen pelolla, eli luodaan uhka Iisalmen ihmeen katoamisesta. Paatoksellisuus tässä tapauksessa ei johdu sanavalinnoista, vaan itse argumentaation rakenteesta, joka luo yleisössä tunteen arvokkaan saavutetun asian menetyksestä.

Iisalmen ihmeeseen vetoamisen yksipuolisuus on samanlainen kaupunkistrategiaan vetoamisen kanssa: strategiaan vedottiin vain koulut säilyttävän ratkaisun puolesta, kun Iisalmen ihmeeseen vedottiin vain koulut lakkauttavan ratkaisun puolesta. Molemmat – sekä kaupunkistrategia että Iisalmen ihme – ovat kuitenkin koko keskustelun lähtöoletuksia, koska niiden arvoa ja sisältöä ei lähdetä kiistämään ja niihin pohjataan omaa argumentaatiota. Osapuolet hyödyntävät argumentaatioissaan premissejä toisistaan poikkeavalla tavalla.

4.6 Kyläkoulun käsite retorisenä keinona

Yksi kouluverkkokeskustelun keskeisin käsite on *kyläkoulu*. Käsitteillä vaikutetaan yleisön suhtautumiseen, kuten aineistossa vaikutetaan kyläkoulun käsitteellä: puhutaan koulurakennuksista, joihin liitetään kyläkoulun käsitteellä erityisiä arvo- ja tunnelatauksia.

---

⁷⁴ IS 12.2.2018b

Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelmassa puhutaan vain lähinnä haja-asutusalueen kouluista (esim. Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017a, 4). Kyläkoulut mainitaan suunnitelmassa vain, kun viitataan Suomen ympäristökeskuksen tekemään analyysiin siitä, että Runnin ja Hernejärven koulut ovat ainoat kyläkoulut Iisalmessa⁷⁵, eli Iisalmen kaupunki ei ole ollut tuomassa kyläkoulun käsitettä kouluverkkokeskusteluun esimerkiksi Partalan ja Soinlahden koulujen osalta suoraan; suunnitelmassa annetaan kuitenkin viitteitä esimerkiksi Soinlahden koulun kyläkoulustatuksesta puhumalla samassa yhteydessä kyläkouluista ja Soinlahden koulusta:

”Kyläkouluja puolustetaan joskus niiden pienemmällä luokkakoolla. Toisaalta esimerkiksi Soinlahden koulussa luokkakoko ei ole pieni, etenkin kun luokat ovat yhdysluokkia.” (Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017a, 82).

Lisäksi suunnitelmassa puhutaan haja-asutuskouluista ja kylätoiminnasta samassa yhteydessä:

”Toisaalta erityisesti haja-asutuskoulujen yhteydessä voidaan harkita moduuliratkaisuja, jolloin voitaisiin tarvittaessa esim. vähentää opetustiloja ja säilyttää rakennuksen kylätoimintaa palvelevat liikunta- ja harrastetilat, mikäli lapsimäärä tippuu niin vähäiseksi, että kouluverkkopisteelle ei ole enää perusteita.” (emt., 12).

Haja-asutusalueilla tarkoitetaan siis esimerkiksi Partalaa ja Soinlahtea, koska niiden kylästatus kielletään. Tässäkin on silti epä johdonmukaisuutta, koska jäljempänä puhutaan Soinlahden kylästä:

”Partalan ja Soinlahden koulujen yhdistäminen uudeksi koulurakennukseksi Ouluntien liikenneympyrän läheisyyteen toisi koulut lähelle tiiviimpää yhdyskuntarakennetta, mutta kuitenkin kohtuullisen matkan päähän Partalan ja Kirkonsalmen asuntoalueesta sekä Soinlahden ja Lapinniemen kylästä” (emt., 80).

Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelman päivitetystä versiossa (Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017b) puhutaan alkuperäisestä versiosta poiketen kyläkouluista myös Soinlahden, Sourunsalon ja Partalan koulujen yhteydessä: eri vaihtoehtoja arvioitaessa

---

⁷⁵ Suomen ympäristökeskuksen analyysistä ks. perusopetuksen palveluverkkosuunnitelmaa koskeva tiedotus- ja keskustelutilaisuus 30.1.2018

suunnitelmassa mainitaan esimerkiksi, että kaikki kyläkoulut säilyvät, jos vaihtoehto ei ole lakkauttamassa kouluja. Lisää epäjohtonmukaisuutta ilmenee suunnitelman loppupuolella:

”On tärkeää huomata, että Iisalmessa varsinaisia kyläkouluja ovat ainoastaan Runnin ja Hernejärven koulut. Sen sijaan Partalan, Soinlahden ja Sourunsalon koulut sijaitsevat kaupungin kehysalueella. Kaikissa esitetyissä vaihtoehtoissa kyläkoulut säilyisivät.” (Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017b, 88).

Partalan, Sourunsalon ja Soinlahden koulujen kyläkoulustatus jälleen siis kielletään, vaikka aikaisemmin niistä oli puhuttu kyläkouluina. Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma on epäjohtonmukainen kyläkoulukäsitteen käytössä, mutta se ei ole silti toiminut aktiivisesti käsitteen käyttöönotossa.

Partalan ja Soinlahden kouluja on voitu kutsua epävirallisesti kyläkouluiksi jo aiemmin, mutta kouluverkkokeskusteluun nimitys ei ole tullut ainakaan suoraan kaupungin taholta: sitä vieroksutaan yleensä muulloin, kuin Runnin ja Hernejärven kouluista puhuttaessa vedoten edellä mainittuun Suomen ympäristökeskuksen analyysiin. Kyläkoulujen lisäksi aineistossa puhutaan usein isoista ja pienistä kouluista – on mahdollista, että tarkoituksellisesti vältetään kyläkoulun käsitettä.

Kyläkoulu on latautunut käsite: se sisältää muun muassa arvo- ja tunnelatauksen kylänsä sydäimestä: tärkeästä kylänsä rakennuksesta ja instituutiosta (esim. Susanne Iso-Tryckäre 1998, 96; Tantarimäki 2014, 36–37). Kyläkoulu voi myös saada kontekstista riippuen erilaisia tulkintoja: kyläkoulu voidaan nähdä esimerkiksi turhana ja kannattamattomana kulueränä. Jos koulu on kyläkoulu, sillä ei mene hyvin eikä sitä ole syytä säilyttää. Iisalmen kouluverkkokeskustelussa kyläkoulu ei pääsääntöisesti saa edellä mainitun tapaista tulkintaa, koska Iisalmessa kyläkoulu edustaa monella tavalla tärkeää rakennusta yhteisölleen ja kaupungille.

Kyläkouluja on Iisalmessa tulkinnasta riippuen kahdesta viiteen. Runnin ja Hernejärven koulut ovat kaikkien mielestä kyläkouluja, sillä ne sijaitsevat pitkän matkan päässä Iisalmen keskustaaajamasta ja ovat selkeästi omissa yhteisöissään. Suomen ympäristökeskuksen analyysin mukaan Runni ja Hernejärvi ovat kylä ja Sourunsalo on rajatapaus⁷⁶. Näiden lisäksi myös Partalan ja Soinlahden kouluja kutsutaan kyläkouluiksi – kannatetusta

---

⁷⁶ Suomen ympäristökeskuksen analyysistä ks. perusopetuksen palveluverkkosuunnitelmaa koskeva tiedotus- ja keskustelutilaisuus 30.1.2018

vaihtoehdosta riippumatta⁷⁷. Koulut säilyttävän vaihtoehdon kannattajat käyttävät kyläkouluretoriikkaa kuitenkin lakkautusten kannattajia enemmän. On mielenkiintoista, että kyläkouluretoriikkaa käytetään sekä lakkautusten kannattajien että vastustajien taholta, koska kyläkouluretoriikka hyödyttää Iisalmessa lakkautusten vastustajia: käsitteellä on Iisalmessa positiivinen lataus. Asuinalueiden kylämäisyys tulkitaan eri tavoilla, eikä virallisille selvityksille anneta välttämättä suurta painoarvoa.

Kyläkouluille siis annetaan pääsääntöisesti positiivisia merkityksiä: ne assosioidaan yhteisöjensä keskuksiksi ja elinvoiman takeiksi sekä asuinalueilleen että koko kaupungille. Kyläkouluista puhuminen on myös usein paatoksellista, koska niitä puolustavissa kannanotoissa luodaan tunne siitä, että kyläkoulujen lakkauttaminen lakkauttaa koko kylän, oppilaiden koulumenestyksen ja on lopulta Iisalmen elinvoimalle haitallista. Nimenomaan *kyläkoulu* ja paikoin myös *kylä* ovat käsitteitä, joihin liitetään tiettyjä arvoja ja joilla koulujen merkitystä pyritään kasvattamaan tunnetasolla: ”Nyt vallalla olevassa luokittelussa halutaan asettaa kaupunki ja maaseutualue vastakkain ja hävittää perinteisen kylän merkitys puhumalla kehysalueista.”⁷⁸

Kyläkouluretoriikalla argumentointi on huomattu kouluverkkokeskustelussa. Useat kirjoittajat kieltävät Partalan ja Soinlahden aseman kyläkouluina:

”Kyläkoulujen ja taajama-alueen välistä vastakkainasettelua ei liiaksi pitäisi nyt korostaa, onhan esitetyissä suunnitelmissa turvattu perinteisten kyläkoulujen, Runnin ja Hernejärven tilanne.”⁷⁹

”Iisalmen ainoat kyläkoulut Runnilla ja Hernejärvellä tulevat varmasti säilymään...”⁸⁰

”Todellisuudessaahan Iisalmessa on vain kaksi kyläkoulua: Runni ja Hernejärvi.”⁸¹

Tällä tavoin pyritään alentamaan Partalan ja Soinlahden koulujen arvoa kutsumalla niitä esimerkiksi kehysalueen kouluiksi tai lähikouluiksi. Tämä voidaan tulkita perelmanilaisittain erottelevana argumentaationa, jossa erotetaan toisistaan näennäinen ja

---

⁷⁷ Lakkautuksien puolesta kyläkouluretoriikkaa käytetään esim. IS 18.12.2017; IS 28.12.2017b; IS 1.1.2018b; IS 3.2.2018c; IS 9.2.2018 tekstari nimimerkillä ”5 ainut oikea vaihtoehto”;

⁷⁸ IS 12.2.2018e

⁷⁹ IS 12.12.2017a

⁸⁰ IS 15.1.2018

⁸¹ IS 25.1.2018a

todellinen: todellisuus on, että kyliä ovat vain Runni ja Hernejärvi. On näennäistä väittää Partalaa, Soinlahtea ja Sourunsaloa kyliksi. Kyläkoulun retorisen tehon osoittaa myös se, että Mansikkaniemen kouluakin on kutsuttu kyläkouluksi, jotta sen arvoa saataisiin kasvatettua: ”Tavoitteenamme ja toiveenamme ei ole vastakkainasettelu nykyisten koulujen välille vaan yhteinen, nykyaikainen kyläkoulu ja ennen kaikkea terve koulurakennus kaikille.”⁸²

Myös kyläkoulujen alhaisesta arvosta on kirjoitettu, oikeastaan ennen kuin keskustelu kouluverkosta on edes kunnolla alkanut:

”Jos mentäisiin kysymään mitä tulee mieleen sanasta kyläkoulu, niin uskoisin monen vastauksen olevan: koulun lakkautus. Miksi näin on? Iisalmeista on lakkautettu yli 20 kyläkoulua ja aina on puhuttu suurista säästöistä. Missähän nämä säästöt ovat?”⁸³

Kirjoittaja tuo siis esille, että kyläkoulun käsite voidaan tulkita negatiiviseksi, koska siitä tulee mieleen koulujen lakkautukset. Samassa kirjoituksessa kuitenkin liitetään kyläkoulun käsitteeseen sen suuri merkitys lapsille ja kaupungille. Iisalmen Sanomien mielipidekirjoituksessa 9.1.2018 ”Kouluverkon aikalaisä oli tarpeen” kirjoitetaan vain *maaseutukouluista*, mainitsematta lainkaan kyläkouluja, vaikka mielipide on koulujen säilyttämisen puolella – myös tämä viittaa siihen, että kyläkouluretoriikkaa vierastetaan siihen liittyvien negatiivisten mielikuvien vuoksi. Lisäksi esimerkiksi mielipidekirjoituksen otsikko ”Lähikouluja ei saa lakkauttaa” (IS 12.2.2018) viittaa kyläkouluretoriikan välttämiseen. Tällainen on melko harvinaisia aineistossa, joten johtopäätös on se, että *kyläkoulu* saa Iisalmen kouluverkkokeskustelussa positiivisen latauksen. Sitä käytetään paatoksellisen puheen yhteydessä ja siihen assosioidaan usein lasten ja elinvoiman kannalta tärkeitä asioita. Lisäksi löytyy erottelumuoistoista argumentaatiota, kun kiistetään koulujen kyläkoulu-status.

Iisalmen Sanomien pääkirjoituksessa 31.8.2020 ”Iisalmen Sanomat ei jatkossa käytä enää sanaa ”kyläkoulu” – se on asenteellinen, poliittinen ja harhaanjohtava” päätoimittaja Kari Angeria linjaa, että otsikon mukaisesti Iisalmen Sanomat ei tule jatkossa käyttämään kyläkoulun käsitettä:

---

⁸² IS 11.1.2018

⁸³ IS 8.2.2017

”Kärjistetyksi todettuna kyläkoulu viittaa pienen piirin sisäilmaongelmaiseen tuppukyläkouluun, siksi se on asenteellinen ja harhaanjohtaja. Kyläkoulun lakkauttaminen on helppo perustella.”

Tämä, aineistostani monta vuotta jälkikäteen julkaistu pääkirjoituksen tulkinta kyläkoulusta, on lähes täysin päinvastainen kuin analyysini osoittaa. Iisalmen kouluverkkokeskustelussa käsitettä *kyläkoulu* on käytetty positiivisesti latautuneena, ja sitä käytettäessä on pyritty nostamaan koulujen arvoa yleisön keskuudessa. Siksi sitä kohtaan on myös osoitettu kritiikkiä, koska kouluja on haluttu lakkauttaa. Iisalmen Sanomien valitsema linja olla käyttämättä kyläkoulun käsitettä on siksi kysymyksiä herättävä: miksi lehti tulkitsee käsitteen negatiivisesti, vaikka lehden sivuilla käydyssä keskustelussa kyläkouluun on liitetty lähinnä positiivisia mielikuvia. Tämä havainto osoittaa ainakin sen, että kyläkoulun käsite saa erilaisia tulkintoja ihmisestä, paikasta ja ajasta riippuen – mutta Iisalmessa käsitteelle *kyläkoulu* on annettu positiivinen lataus.

4.7 Ketkä ovat äänessä?

Kouluverkkokeskustelun perelmanilaisessa ja aristoteellisessa analyysissä on otettava huomioon puhujan asema: kuka puhuu tai kirjoittaa ja kuinka se tuodaan esille. Perelmanin argumentaatioteoria on yleisölähtöinen, eikä puhujan asemaa korosteta juuri muutoin, kuin suhteessa yleisöön: puhujan tulee tietää yleisö, jotta voidaan vedota yleisön hyväksymiin premisseihin ja johtaa niistä argumentaation kautta johtopäätöksiä. Yksi Perelmanin mainitsema argumentaation keino on uskottavuuteen ja auktoriteettiin vetoaminen: etenkin uskottavuuteen vetoaminen voidaan tulkita puhujan itseensä kohdistuvana keinona Aristoteleen eetokseen vetoamisen tavoin. Kakkuri-Knuutilan (2004, 233) mukaan Aristoteleen eetos vastaa nykyajan retoriikan tutkimuksessa puhujan tai kirjoittajan yleisökäsitystä, jonka kääntöpuoli on kohteen lähestymistapa. Puhujan asemaa korostetaan Aristoteleen Retoriikassa siis Perelmania selkeämmin: se on yksi kolmesta vakuuttamisen keinosta. Eetoksellisen puheen teho perustuu esimerkiksi puhujan omaan luonteeseen ja luotettavuuteen (Aristoteles 1997, 11). Käsittelen puhujan näkökulmaa erillään muista luvuista, koska se vaatii tarkemman lähestymisen: edellisten keskustelun teemojen yhteydessä kirjoittajien roolien tarkastelu ei ole tarpeen, koska kirjoitukset eivät pääsääntöisesti perusta argumentaatiota puhujan asemaan.

Iisalmen Sanomiin kirjoitettiin yhteensä 62 mielipiteenomaista kirjoitusta aikavälillä 1.1.2017–12.2.2018 (liite 2): nämä käsittävät yleisönosastokirjoitukset, kolumnit,

pääkirjoitukset ja tekstarit. Yleisönosastokirjoitukset ovat pääosin omalla nimellä allekirjoitettuja; kolumneissa ja pääkirjoituksissa on aina mainittu kirjoittajan nimi. Tekstarit on kirjoitettu nimimerkkien takaa.

Huomionarvoista kirjoittajissa on se, että kaupunginvaltuutetut ovat olleet aktiivisia osallistujia kouluverkkokeskusteluun. Sekä lakkautuksia vastaan että niiden puolesta on otettu kantaa kaupunginvaltuutettujen osalta: joko yksin tai useamman kaupunginvaltuutetun allekirjoittamana. Lakkautusten puolesta kaupunginvaltuutetut ovat ottaneet kantaa hyvissä ajoin ennen kouluverkkopäätöstä, kun lakkautuksia vastustavat kaupunginvaltuutetut ovat olleet enemmän äänessä lähempänä kouluverkkopäätöstä. Verrattain harva on profiloitunut oman asuinalueensa mukaisesti kannanotoissa, koska vain muutamassa kannanotossa yksityishenkilö tuo esiin oman asemansa esimerkiksi soinihahtelaisena lakkautusten vastustajana. Kyläyhdistys ja vanhempainyhdistykset ovat lisäksi kirjoittaneet muutaman lakkautuksia vastustavan kannanoton omissa nimissään. Lakkautuksia on vastustettu myös organisaatiotasolta, kun MTK-Iisalmen johtokunta on julkaissut kaksi pitkää yleisönosastokirjoitusta. Omaa asemaa sen enempiä korostamatta on julkaistu myös joitakin lakkautuksia vastustavia kannanottoja.

Koululakkautuksien kannattajat ovat olleet vastustajia hieman aktiivisempia julkisessa keskustelussa Iisalmen Sanomien sivuilla. Kaupunginvaltuutettujen kannanottoja on julkaistu suunnilleen saman verran lakkautuksien puolesta että vastaan, mutta esimerkiksi omaa asemaa korostamatta tai opettajiksi profiloitumalla on julkaistu runsaasti kannanottoja koulujen lakkautuksien puolesta. Lisäksi OAJ:n Iisalmen paikallisyhdistys on kirjoittanut lakkautuksia kannattavan kirjoituksen. On siis selkeästi havaittavissa opettajien eetoksella argumentointia vaihtoehto viiden puolesta. Viranhaltijat ovat olleet julkisesti vaihtoehto viiden puolella esimerkiksi Iisalmen Sanomien uutisartikkeleissa, mutta mielipidekirjoituksia on julkaistu vain yksi kappale sivistys- ja hyvinvointitoimialan johtajalta Kirsti-Tiina Ikoselta 25.11.2017.

Kannanotoista on havaittavissa eetoksella argumentoinnin vähyys, koska kirjoittajat eivät juuri korosta omaa asemaansa muutoin, kuin allekirjoituksen yhteydessä tuomalla esiin esimerkiksi koulutustaustansa, ammattinsa tai luottamustoimensa. Kiistan aihe, eli Iisalmen kouluverkko, on ehkä niin politisoitu ja monitulkintainen, että kirjoittajat eivät usko oman asemansa lisäävän ehdotuksen kannattavuutta yleisön silmissä. Esimerkiksi opettajien

kannanotot lakkautusten puolesta eivät näytä tehonneen, mutta opettajat eivät toisaalta korostaneet omaa asemaansa kovin näkyvästi.

Soinlahden ja Partalan asuinalueiden asukkaiksi profiloituneilta kannanottoja tuli vähän, eli aineistosta ei ole luettavissa suoraan oman asuinalueen edun tavoittelua. Toisaalta oman asuinalueen tuominen julki saattaisi aiheuttaa yleisössä sen reaktion, että kirjoittaja pyrkii vain ajamaan omaa ja oman asuinalueensa etua koko Iisalmen hyvinvoinnin kustannuksella. Tästä syystä voi olla hyvä jättää omat taustansa sanomatta. Kyläyhdistys ja vanhempainyhdistykset tuovat kuitenkin oman asuinalueen ja koulun taustat mukaan argumentaatioon: paikalliset yhdistykset haluavat tuoda oman huolensa esiin tärkeiksi kokemistaan asioista, kuten koulun ja asuinalueen tulevaisuudesta.

Jonkun verran on yritetty vaikuttaa myös yleisön tunteisiin, kun kirjoittajat ovat profiloituneet esimerkiksi lasten vanhemmiksi⁸⁴. Vanhemmiksi on profiloitunut enemmän koulujen lakkautuksien kannattajia, kuin lakkautusten vastustajia. Lasten edulla on siis pyritty argumentoimaan paatoksellisesti enemmän lakkautuksien puolesta profiloitumalla lasten vanhemmiksi: vaihtoehto viisi näyttää lasten vanhempien mielestä paremmalta vaihtoehdolta kuin koulut säilyttävä vaihtoehto kaksi.

Kirjoittajien omalla eetoksella, eli luottamuksella ja uskottavuudella argumentointi ei ole Iisalmen kouluverkkokeskustelussa lainkaan pääosassa, koska omaa asemaa ei juurikaan korosteta kannanotoissa. Vaikuttamiskeinot ovat siis muualla kuin uskottavuuteen ja luottamukseen nojautuvissa tavoissa. Havainto osoittaa, että kouluverkkoa ei voida juurikaan perustella auktoriteetilla tai muulla uskottavuudella, joten argumentoinnin on perustuttava enemmänkin esimerkiksi logokseen ja paatoksellisuuteen. Sen myös tämä analyysi on edellä jo osoittanut.

4.8 Yhteenveto – vetovoimainen Iisalmi

Analyysi osoittaa kouluverkkokeskustelun olleen hyvin monipuolinen. Vaikka useiden tutkimusten näkökulmat ovat koulujen lakkauttamisten huonoja puolia korostavia (esim. Korpinen 1998; Egelund & Laustsen 2006; Autti & Hyry-Beihammer 2009; Tantarimäki ym. 2014), on Iisalmissa keskusteltu tasapuolisesti lakkautusten puolesta ja vastaan. Koulujen lakkauttamisia kannattavia kannanottoja julkaistiin jopa enemmän, kuin niitä vastustavia kannanottoja (liite 2). Kaupunginvaltuuston päätös säilyttää kouluverkko

---

⁸⁴ IS 1.11.2017b; IS 6.11.2017 tekstari nimimerkillä ”Mamma Pihlajaharjusta”; IS 3.2.2018c; IS 12.2.2018c

entisellään vaikuttaa siis yllättävältä: lakkautusten kannalla olivat sekä kaupungin viranhaltijat että suurin osa Iisalmen Sanomien kannanotoista. Lisäksi yleinen trendi on ollut lakkautusten puolella: uusia kyläkouluja ei usein rakenneta. Uusiakin kouluja on silti rakennettu, joten Iisalmi ei ole ainoaa laatuaan (Tantarimäki ym. 2014, 10–11). Keskustelusta puuttui yksimielisyys monestakin asiasta, mutta yhteistä oli argumentointi, jolla pyrittiin lasten ja Iisalmen etua ajaviin ratkaisuihin. Esimerkiksi pelkän oman asuinalueen edun ajaminen kiistettiin, kun sitä ensin epäiltiin.

Retorinen analyysi osoittaa, että kannanottojen argumentaatio oli sisällöllisesti samantyylistä riippumatta mitä vaihtoehtoa kirjoittajat kannattivat. Yleisön tunteisiin vetoavaa argumentaatiota hyödynnettiin hieman enemmän koulujen säilyttämisen kannalla olevissa kannanotoissa: vedottiin esimerkiksi koulujen merkitykseen lapsille, yhteisölle ja koko kaupungille. Koulujen merkitys lasten sosiaalisille suhteille ja yhteisöllisyyden tunteelle nostettiin esiin useissa kannanotoissa. Luotiin siis tunnetta siitä, että koulujen lakkauttaminen vaikuttaa negatiivisesti lasten hyvinvointiin pienten koulujen erityislaatuisuuteen vedoten. Koulumatkojen turvallisuus nostettiin myös usein esiin: jo olemassa oleviin kouluihin on turvallista kulkea ja uusi koulu aiheuttaisi turvallisuusriskejä. Näin vedottiin yleisön tunteisiin lasten turvallisuuteen liittyen. Terveellisten tilojen osalta argumentoitiin sekä lakkautusten puolesta että vastaan: luotiin kuvaa sisäilmaongelmaisista myrkyllisistä koulutiloista, jotka on saatava kuntoon. Samassa yhteydessä argumentoitiin kiireellisyyteen vedoten, kun vedottiin yleisön tunteisiin esittämällä sisäilmaongelmat vakavina välittöminä terveysuhkina oppilaille ja opettajille.

Paatoksellista oli myös vetoaminen kaupunkistrategiaan ja Iisalmen ihmeeseen. Lakkautukset esitettiin strategian vastaisena toimintana, joka vetoaa vastuuntuntoon. Strategiaan vetoavat kannanotot julkaistiin lisäksi hyvin lähellä kaupunginvaltuuston kouluverkosta päättävää kokousta, joka viittaa kaupunginvaltuutettujen vastuuntuntoon vetoamiseen. Strategiaan vetoamisen yhteydessä luotiin myös kuvaa siitä, että maaseutu järjestelmällisesti unohtetaan: lakkautusten kannattajat toimivat tunnekylmästi maaseudun unohtaen. Kaupunkistrategiaan vetoaminen on yleistä kouluverkkokeskusteluissa, mutta niiden rooli vaihtelee. ”Sanojen ja tekojen ristiriitaan on helppo tarttua ja siksi arvolatautuneissa koulukeskusteluissa kunnan strategiat, sloganit ja muut mainoslauseet päätyvät helposti kyseenalaistettaviksi.” (Tantarimäki 2014, 41–43). Iisalmen ihmeeseen vedottiin puolestaan lakkautuksia suositeltaessa. Yleisön tunteita heräteltiin luomalla kuvaa

tilanteesta, jossa menetettäisiin arvokas ja ansaittu ”Iisalmen ihme”, eli laadukas ja laaja perusopetus.

Kyläkoulun käsitteellä luotiin tunnetta kylän koulusta, jolla on itsellään paljon tunnearvoa. Puhumalla kyläkouluista luodaan yleisöihin tunnetta jostain arvokkaammasta rakennuksesta, kuin vain taajama-alueen koulusta tai lähikoulusta. Kyläkoulun lakkautuksessa menetetään koulun lisäksi paljon muita yhteisölle tärkeitä asioita. Keskustelun kokonaiskuvasta havaitaan myös korulauseiden käytön vähyys: paatoksellisuus luodaan pääasiassa muulla tavoin, kuin käyttämällä erikoisia sanoja ja käsitteitä.

Myös logokseen vedottiin sekä lakkautuksien puolesta että vastaan. Logokseen vetoaminen oli kouluverkkokeskustelussa yleisin Aristoteleen kolmesta vaikuttamisen keinosta. Kouluverkkokeskustelun selkeä yhteys kaupungin talouteen tuottaa talouteen perustuvaa järkeilyä ja myös esimerkiksi väestömäärän muutoksia pohditaan logoksen alueella. Talouteen ja väkimäärään vedotaan myös molempien vaihtoehtojen puolesta, joka on yllättävää: yleensä lakkautuksia puolustetaan taloudellisin argumentein ja kouluja puolustetaan vedoten muihin arvoihin: Auttin ja Hyry-Beihammerin (2009) mukaan arvokeskustelua ei ole käyty ja päätökset pohjaavat pitkälti taloudellisiin seikkoihin. Tutkimukseni osoittaa, että arvokeskustelua kyllä käydään ja että se lopulta voitti taloudelliseksi koetun näkökulman. Myös väkimäärään perustuen argumentoidaan puolin ja toisin, mutta lakkautusten puolustajat hyödyntävät sitä aktiivisemmin. Lainmukaisuudella argumentointi on myös järkeen perustuvaa ja sitä käytetään esimerkiksi koulumatkoista puhuttaessa lakkautuksia vastaan. Kaupunkistrategiaankin vedotaan järkeen perustuen, kun lakkautuksen vastustajat vetoavat strategian mukaiseen toimintaan.

Eetoksen rooli kouluverkkokeskustelussa jää logosta ja paatosta vähäisemmäksi. Koulujen lakkautusten puolustajat hyödyntävät uskottavuudella ja luotettavuudella argumentointia vastustajia enemmän: lakkautuksia puolletaan vedoten perusopetuksen palveluverkkosuunnitelmaan, eli virallista selvitystä pidetään luotettavana ja uskottavana perusteena. Myös viranhaltijoihin itsessään vedotaan lakkautuksien puolesta. Koulujen säilyttämisen kannattajat käyttävät eetokseen perustuvaa argumentaatiota jopa yllättävän vähän suhteessa koululakkautuksia kritisoiviin tutkimuksiin. Vain muutamassa kannanotossa mainitaan tutkimuksia, jotka kritisoivat lakkautuksista saatuja hyötyjä. Iisalmessa viittaaminen viranhaltijoihin tai muuhunkaan viralliseen tahoon lakkautuksia vastaan ei ole edes mahdollista, koska viranhaltijat ovat lakkautusten kannalla.

Perelmanilainen lähestyminen aineistoon tuotti Aristoteleen tavoin selkeitä tuloksia argumentaatiosta. Keskustelun lähtöoletuksia eli premissejä olivat muun muassa oppilaiden ja koulujen työntekijöiden terveys ja turvallisuus, Iisalmen kaupungin hyvä ja vakaa talous, laadukas ja laaja perusopetus, Hernejärven ja Runnin koulujen asema kyläkouluina sekä erilaiset Iisalmeen liittyvät oletukset. Näihin premisseihin voitiin vedota ilman, että niitä olisi täytynyt perustella. Kannanotoissa saatettiin tukeutua myös premissien perustelemiseen, mutta kritiikkiä ne eivät ole saaneet. Argumentaatio perustettiin näihin premisseihin sekä lakkautusten puolesta että vastaan. Esimerkiksi kaupungin talouden tilanteesta vallitsi lähes täydellinen yksimielisyys, mutta keinot ja näkemykset talouden tilan tasapainosta tai parantamisesta erosivat eri vaihtoehtojen kannattajien välillä.

Paikallisen luonteensa vuoksi Iisalmen kouluverkkokeskustelun yleisönä toimi pääasiassa iisalmelaiset ylipäänsä ja erityisesti Iisalmen kaupunginvaltuutetut ja muut päättäjät, sekä usein myös erityisesti kouluverkkokeskustelun tuntevat iisalmelaiset. Esimerkiksi koululaiset eivät itsessään kuuluneet selkeästi keskustelun yleisöön, koska peruskouluikäiset eivät juuri muutoinkaan ole osallisena kuntapoliittisessa julkisessa keskustelussa. Keskustelua käytiin siis aikuisten kesken: lasten vanhempien, päättäjien ja erilaisten organisaatioiden sekä yhdistysten toimesta. Etenkin kokoomuksen ja vasemmistoliiton valtuutetut olivat äänessä lakkautusten puolesta, yhdessä opettajataustaisten henkilöiden kanssa. Lisäksi taustatukea saatiin kaupungin viranhaltijoista, jotka kommentoivat kouluverkkoasiaa lähinnä Iisalmen Sanomien uutisartikkeleissa, koska mielipidekirjoituksia julkaistiin vain yksi kappale. Koulujen vanhempainyhdistykset, ”kylien” asukkaat, kyläyhdistykset ja SDP:n sekä Keskustan päättäjät olivat pääroolissa koulujen lakkautusten vastustamisessa.

Argumentaation tekniikoita käytettiin monipuolisesti. Kvasiloogista, todellisuuden rakenteeseen perustuvaa, todellisuuden rakennetta muokkaavaa ja erottelumuotoista argumentaatiota löytyy runsaasti kouluverkkokeskustelusta. Koulujen lakkautuksia puolustettiin kvasiloogisesti vetoamalla niukkoihin resursseihin talouden osalta: rahaa ei yksinkertaisesti ole rakentaa useaa koulua. Lisäksi vedottiin väestöennusteisiin, eli tukeuduttiin todennäköisyyksillä perusteluun. Lakkautusten vastustajat nostivat esiin puolustajia enemmän ristiriitaisuuksia: lakkauttamiset eivät tue päämääriä, kuten kaupunkistrategiaa. Myös ohjaavaa määrittelyä esiintyy paljon, kun asuinalueita ja kouluja määritellään kyliksi ja kyläkouluiksi, jotta niistä johdettaisiin kouluille myönteisempiä päätöksiä. Myös Iisalmea ylipäänsä määritellään aineistossa vahvasti maaseutumaiseksi ja

vedotaan oikeudenmukaisuuteen: lakkautukset eivät tue tasa-arvoista kohtelua. Tasa-arvoon vedottiin myös lakkautuksien puolesta.

Todellisuuden rakenteeseen perustuen argumentoitiin lakkautusten puolesta esimerkiksi viranhaltijoiden uskottavuuteen perustuen: viranhaltijoiden sana on totta, joten siihen perustuva toiminta on kannattavaa. Viranhaltijoiden uskottavuudella ja eetoksella argumentointi ei kuitenkaan ole ollut kovin tehokasta, koska keskustelussa kritisoitiin ja politisoitiin aktiivisesti viranhaltijoiden lausuntoja. Lakkautusten puolesta argumentoidessa luotiin myös paljon syy-seuraussuhteita: useat koulut tulevat kalliiksi, josta seuraa, että säästetään jostain muualta. Kouluinvestoinnit ja niistä koituvat taloudelliset menetykset saattavat johtaa esimerkiksi ”Iisalmen ihmeen” menettämiseen tai verojen korotuksiin. Koulujen säilyttämisen kannalta argumentoitiin myös syy-seuraussuhteisesti: jos koulut lakkautetaan, ei haja-asutusalueille haluta enää muuttaa, joka voisi johtaa myös Iisalmen väkimäärän laskuun. Esimerkiksi uskottavuuteen vetoavaa argumentaatiota ei lakkautusten vastustajilla juurikaan ollut, koska vain muutamissa kannanotoissa vedottiin lakkautuksia kritisoiviin tutkimuksiin.

Todellisuuden rakennetta muokkaavaa argumentaatiota esiintyi myös, mutta pienemmässä roolissa kuin muut keinot. Esimerkeillä luotiin todellisuutta: väärässä paikassa säästäminen on ollut ennenkin kallista, joten samaa virhettä ei tulisi enää tehdä. Lakkautuksia puolustava esimerkki toi esiin, että koulumatkat eivät ole ongelmallisia, koska ennenkin on kävelty kouluun pitkiä matkoja. Myös ryhmäkuriista luotiin varoittava esimerkki: käräjäoikeuden kanslian lakkautuspäätös perustui ryhmäkuriin ja oli huono päätös – toivottavasti samaa virhettä ei tehdä uudelleen äänestettäessä kalliin ratkaisun mukaisesti kaupunginvaltuustossa. Myös lakkautuksia vastaan argumentoidessa käytettiin esimerkkejä: keskittäminen ei ole ollut eduksi ennenkään, joten se ei ole hyvä nytkään. Lisäksi lakkautuksista ei ole ollut hyötyä ennen, joten ei ole jatkossakaan. Myös metaforia käytettiin, mutta niiden rooli ei ollut kokonaiskuvassa kovin suuri: kielikuvilla väritettiin sisäilmaongelmakeskustelua, kun puhuttiin sairaista tiloista, laastareista ja puskutraktoreista. Lapsista puhuttiin myös muun muassa aarteina, jolla kasvatettiin lasten arvoa kouluverkkopäätöksessä.

Erottelumuoitoista argumentaatiota esiintyi keskustelussa runsaasti. Asetettiin vastakkain todellisuus ja näennäinen: lakkautusten puolesta erotettiin toisistaan ”kyläpoliitikkojen” järjettömät ajatukset viranhaltijoiden todellisista ehdotuksista. Myös esimerkiksi

keskustelun painopistettä kritisoihin erottelutekniikalla: koulujen sijainti ei ole tärkeää, vaan ihmisten terveys. Kyläkoulut erotettiin vain taajama-alueen kouluista tai lähikouluista erilleen. Koululakkautuksia vastaan argumentoitiin erottelemalla kouluverkkosuunnitelman näennäisiä osia todellisuudesta: suunnitelmaa politisoitiin aktiivisesti, eikä sen sisältöä juurikaan arvostettu. Täten luotiin suuria näkemyseroja oikeasta ja Iisalmelle parhaasta kouluverkkoratkaisusta, josta ei päästy yksimielisyyteen missään vaiheessa keskustelua. Keskustelu jatkui kiivaana myös kaupunginvaltuuston päättävän kokouksen jälkeen ja ratkaisusta oltiin pöyristyneitä. Esimerkiksi kokoomuksen valtuustoryhmä jätti päätöksestä eriävän mielipiteensä, koska kouluverkkopäätös nähtiin liian haitalliseksi kaupungille.

Vaikka eri vaihtoehtojen välillä koettiin olevan hyvin merkityksellisiä eroja ja vaikutuksia Iisalmen tulevaisuuteen, oli perustelut lopulta kuitenkin aina Iisalmen vetovoimaa, taloutta ja asukkaita palvelevaa. Yksityisiä ja erityisiä etuja, kuten oman asuinalueen etuja ajamalla argumentaatio ei olisi ollut iisalmelaista yleisöä vakuuttavaa ja tehokasta.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA

Iisalmen kouluverkkokeskustelua kuvaa argumenttien laaja kirjo: erilaisia tekniikoita ja tyylejä käytettiin runsaasti ja perustelujen määrä oli suuri. Tutkimuksen yksi motivaattori oli saada selville, miksi kouluverkkopäätöksestä ei löytynyt yksimielisyyttä, eli kuinka erilaisia ehdotuksia perusteltiin: millaisiin lähtöoletuksiin argumentaatio perustetaan ja miten luodaan yhteyksiä lähtökohtien ja johtopäätösten välille. Entä argumentoidaanko koulujen puolesta tunteellisesti vai järkeen perustuen. Tutkimus kokoaa kouluverkkokeskustelun selkeäksi kokonaisuudeksi nostaan esiin keskustelun tärkeitä teemoja ja niistä argumentointia.

Koulujen lakkauttamiset herättävät keskustelua. Iisalmessa erityistä oli, että argumentteja nähtiin paljon lakkautusten puolesta ja vastaan – yleensä lakkautusten yhteydessä puheena on vain lakkautuksia vastustavat näkökulmat. Hämmentävää on, miksi kouluja ei lopulta lakkautettukaan, vaikka viralliset selvitykset ja suurin osa kannanotoista suosi lakkautuksia. Lähes koko keskustan valtuustoryhmä äänesti lakkautuksia vastaan, joka ei ole yllättävää perinteiselle maaseudun puolueelle: kouluverkkoratkaisusta luotiin maaseudun ja keskustaajaman välinen yhteenotto. Samoin SDP:n jäsenistä valtaosa oli lakkautuksia vastaan. Puoluepoliittisesti mielipiteet jakoutuivat kuitenkin epätavallisesti, koska päätös ei noudattanut perinteistä oikeisto–vasemmisto -jaottelua: kokoomuksen ja vasemmistoliiton valtuutetut äänestivät lakkautusten puolesta, mutta SDP ja keskusta äänesti vastaan. Julkisen keskustelun merkitystä äänestyspäätöksiin tämä tutkimus ei selvitä, mutta julkisen keskustelun määrä ja kirjoittajien asemat viittaavat siihen, että julkisella keskustelulla on ollut vaikutusta.

Erkki Viljanen toteaa (1998, 11) että koululakkautuksiin suhtaudutaan ja reagoidaan aina emotionaalisesti. Syytökset kohdistuvat kouluviranomaisiin ja päättäjiin ja lakkautusten vastustajat ovat lasten vanhemmat, opettajat ja koulujen johtokunnat. Koulujen lakkautuksista seuraa kylän näivettyminen. Viljasen mietteet vaikuttavat pitävän vahvasti paikkaansa myös Iisalmessa, jossa tosin ei puhuta Viljasen käsittein välttämättä *kyläkouluista*, vaikka niitä kyläkouluiksi välillä kutsutaankin. Joka tapauksessa suhtautuminen lakkautuksiin Iisalmessa on kuin Viljaselta: päättäjiä ja viranhaltijoita kritisoidaan kuntalaisten toimesta, joiden seassa on opettajia, päättäjiä ja lasten vanhempiakin. Toisaalta saman taustaiset ihmiset myös kannattavat lakkautuksia, joka tekee koko Iisalmen tapauksesta mielestäni erityisen.

Kylät saattavat ajautua riitelemään keskenään kouluverkkokeskusteluissa (Tantarimäki 2014, 46). Tällaista ilmiötä ei kuitenkaan ole havaittavissa Iisalmessa, jossa ”kylä” puolustettiin yhdessä: Soinlahti ja Partala on molemmat tärkeitä ja niissä tulee olla koulut. Iisalmen kouluverkkokeskustelussa riitelivät siis ”kylät” ja keskustajama tai keskusta-alue, vaikka tätäkin näkökulmaa pyrittiin tuomaan esiin kannanotoissa ja siten välttämään vastakkainasettelua.

Koulun lakkauttaminen saattaa vaikuttaa esimerkiksi asuinalueen asuntojen hintoihin, jonka vuoksi lasten vanhemmat ovat lapsia itsessään enemmän esillä koulukeskusteluissa (Tantarimäki 2014, 54). Tämä on havaittavissa myös Iisalmessa, sillä kouluverkkokeskustelussa ei juuri lasten kannanottoja ole. Asuntojen arvon laskua pelkäävät soinlahtelaiset ja partalalaiset saattavat myös tästä syystä olla hanakasti lakkautuksia vastaan.

Kouluverkkokeskustelun luonteesta sanotaan osuvasti seuraavassa lainauksessa:

”Perinteisessä kouluverkkokeskustelussa ei kuitenkaan korostu kunnan strateginen kehittäminen, vaan ajaututaan helposti väittelyihin, jossa mielipiteet, kotiseututunteet ja poliittiset päämäärät sekoittuvat. Vastakkaisina leireinä ovat tavallisesti tasaista palveluverkkoa (koulupäivän pituuden merkitystä) ja toisaalta keskittämistä (taloudellista näkökulmaa) korostavat. Tällöin kyläkoulun puolustaminen leimataan usein nurkkakuntaisuudeksi. Jos lapsia ei enää ole tarpeeksi, se sitä todennäköisesti onkin.” (Rantanen 2014, 93).

Iisalmessa on havaittavissa samansuuntaista keskustelua. Tasainen palveluverkko ja keskittäminen on asetettu vastakkain, vaikka näitäkin ajatuksia kritisoidaan: esimerkiksi tasainen palveluverkko ei vaarantuisi lakkautusten myötä, koska koulut ovat niin lähekkäin toisiaan. Silti havainnot osuvat jokseenkin oikeaan myös Iisalmessa. Mielestäni kouluverkosta keskustelu kokonaisuudessaan oli hyvin rajoittunutta, vaikka erilaisia näkemyksiä parhaasta vaihtoehdosta esitettiinkin runsaasti. Rajoittunutta keskustelua oli siksi, että esimerkiksi koulujen lakkauttamisilla ei nähty olevan juuri mitään positiivista vaikutusta asuinalueiden tulevaisuudelle, vaan lakkautukset koettiin kuoliniskuiksi kyläyhteisöille. Esimerkiksi Oncescu (2014) käsittelee artikkelissaan koululakkautuksia Kanadassa, missä lakkautuksilla on nähty myös positiivisia vaikutuksia kyläyhteisölle: koulurakennus on saanut uusia käyttötarkoituksia ja yhteisö on myös tiivistynyt. Tanskassakin (Egelund &

Laustsen 2006) lakkautuksiin on suhtauduttu eri tavoilla riippuen siitä, millaisesta kohteesta kouluja on lakkautettu. Joissakin tapauksissa lakkautukset on koettu kyläyhteisön kohtaloksi ja joissakin tapauksissa lakkautukset on koettu lähinnä vääjäämättömiksi seurauksiksi kylän muutenkin surkastuessa. Iisalmessa lakkautuksien kohdalla ei voida ehkä puhua kylistä, mutta lakkautukset on koettu kylien ja yhteisöjen kohtaloiksi: lakkautusaikeet eivät ole aiheuttaneet uusia ideoita ja käyttötarkoituksia vanhoille kiinteistöille – ovathan Iisalmen lakkautusuhan alla olleet koulurakennukset toki muutenkin sisäilmaongelmaisina. Lakkautusaikeet Iisalmessa eivät ole aiheuttaneet myöskään juuri muunlaista vastustamista, kuin julkisia kannanottoja lehdissä ja netin keskustelualustoilla. Esimerkiksi mielenosoitukset eivät kuuluneet kummankaan vaihtoehdon kannattajien vaikutuskeinoihin toisin kuin esimerkiksi Uudessa-Seelannissa (Witten, McCreanor, Kearns & Ramasubramanian 2001). Näitä tapauksia ei toki voida suoraan verrata toisiinsa erilaisten kontekstien vuoksi, mutta havainto antaa perspektiiviä vaikutuskeinojen tietynlaisesta kapeudesta Iisalmessa: koulujen vuoksi ei olla ryhdytty kuitenkaan järjestelmällisiin ja järjestäytyneisiin mielenilmauksiin.

Politiikan kieli rakentaa poliittisen maailman rajat: luodaan kokonaisuuksia, nostetaan asialistalle erilaisia aiheita ja annetaan käsitteitä niiden hahmottamiseen (Kuusisto 1996, 270) – Iisalmessa esimerkiksi kyläkoulun käsite ja talouspaineisuus uutisoinnissa, jotka näkyvät myös kannanottojen sisällöissä. Ihmiset joutuvat luottamaan näkemäänsä ja kuulemaansa, koska kaikesta ei voi ottaa itse selvää: täten päätöksentekijät Iisalmessakin joutuvat luottamaan esimerkiksi julkisuudessa käytyihin keskusteluihin. Tämän vuoksi julkisen keskustelun retorinen analyysi on paikallaan kouluverkkopäätöksen tutkimisessä. Julkinen keskustelu tulevasta päätöksestä vaikuttaa vääjäämättä myös päättäjien kantoihin.

Kouluverkkokeskustelun retorinen analyysi osoitti, että omaa kannatettua vaihtoehtoa on pyritty suostuttelemaan mitä moninaisimmilla keinoilla. Argumentaation suuri määrä osoittaa, että asiasta ei ole olemassa totuutta tai oikeaa ratkaisua. Kouluverkko herättää tunteita, eikä kumpaakaan osapuolta voida syyttää esimerkiksi tunteellisesta päätöksenteosta, joka ohittaa järjen: Iisalmessa järkeen ja tunteisiin vedottiin kummaltakin kantilta. Valtaosa Iisalmen päättäjistä on todennut, että pienten koulujen säilyttäminen on Iisalmen parhaaksi – ei välttämättä taloudellisesti, vaan ottaen huomioon kokonaisvaltaisen tilanteen: keskittämällä suureen kouluun voidaan taloustieteen termein saavuttaa skaalaetua, mutta kokonaisuuskannan tuloksena voidaan nähdä muiden arvojen olevan

tärkeämpiä (Tantarimäki & Törhönen 2017, 12). Argumentteja ja arvokeskustelua ainakin nähtiin riittävästi.

6. KIRJALLISUUS JA MUUT LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Aristoteles (1997). Retoriikka. Helsinki: Gaudeamus.

Autti, Outi ja Eeva Kaisa Hyry-Beihammer (2009). Kyläkouluverkko tuhoutumassa - koulujen lakkauttaminen jatkuu kiivaana. Kasvatus & Aika: Kasvatuksen historiallis-yhteiskunnallinen julkaisu 2009.

Egelund, Niels ja Helen Laustsen (2006). School Closure: What Are the Consequences for the Local Society?. Scandinavian Journal of Educational Research 50:4, 429–439.

Foresavo, Pohjois-Savon maakunta (2020). Tilastot, 2020. Tilastojen pääsivu saatavilla: <<https://foresavo.fi/tilastot/>>. Luettu 1.10.2020. Excel-taulukko kuntien ja maakuntien avainluvusta ladattavissa: <https://foresavo.fi/wp-content/uploads/2018/Tilastotp%C3%A4%C3%A4sivu/avainluvut_11082020.xlsx>

Hietala, Jussi ja Marko Kämäräinen (1998). Kyläkoulujen eloonjäämistäistelu. Artikkeliteoksessa Korpinen, Eira. Kehittyvä kyläkoulu. Jyväskylä: Tuope, 1998.

Iisalmen kaupungin verkkosivut (2020): Historia. Saatavilla: <<https://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Kaupunki-Info/Historia>>. Luettu 2.10.2020.

Iisalmen kaupungin verkkosivut (2020): Kaupunginvaltuusto. Saatavilla: <<https://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Paatoksenteko-ja-talous/Kaupunginvaltuusto>>. Luettu 2.10.2020.

Iisalmen kaupungin verkkosivut (2020): Kaupunkistrategia. Saatavilla: <<https://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Kaupunki-Info/Kaupunkistrategia>>. Luettu 2.10.2020.

Iisalmen kaupungin verkkosivut (2020): Tilastot. Saatavilla: <<https://www.iisalmi.fi/Suomeksi/Kaupunki-Info/Tilastot>>. Luettu 2.10.2020.

Iisalmen kaupunginvaltuuston kokouksen pöytäkirja 12.2.2018 §4. Saatavilla: <https://julkaisu.iisalmi.fi/ktwebbin/dbisa.dll/ktwebscr/pk_asil_tweb.htm?+bid=5795>.

Ladattavissa PDF:nä:

<<https://julkaisu.iisalmi.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=3&docid=357653>>

Iisalmen kulttuuriympäristö: keskustaseutu (2014). Iisalmi: Iisalmen kaupunki.

- Iso-Tryckäre, Susanne (1998). Parempaa huomenta, kyläkoulut! Artikkelijulkaisussa Korpinen, Eira (toim.). Kehittyvä kyläkoulu. Jyväskylä: Tuope, 1998.
- Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (2016). Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (2004). Argumentti ja kritiikki: lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot. Helsinki: Gaudeamus.
- Kearns, Robin A., Nicolas Lewis, Tim McCreanor ja Karen Witten (2009). 'The Status Quo Is Not an Option': Community Impacts of School Closure in South Taranaki, New Zealand. *Journal of Rural Studies* 25, 131–140.
- Korpinen, Eira (toim.) (1998). Kehittyvä kyläkoulu. Jyväskylä: Tuope.
- Kuntaliitto. Iisalmen kaupungin kustannusrakenne (2018). Saatavilla: <<https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/kustannusrakenne>>. Luettu 2.10.2020.
- Kuusisto, Riikka (1996). Sodan retoriikasta. Persianlahden ja Bosnian konfliktit läntisten suurvaltajohtajien lausunnoissa. Artikkelijulkaisussa Palonen, Kari ja Hilikka Summa. Pelkkää retoriikkaa: tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Tampere: Vastapaino, 1996.
- Lehto, Keijo (2006). Aatteista arkeen: suomalaisten seitsenpäiväisten sanomalehtien linjapapereiden synty ja muutos 1971–2005. Journalistiikan väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Luhtakallio, Eeva (2010). Local Politicizations: A Comparison of Finns and French Practicing Democracy. Helsinki: University of Helsinki.
- MediaAuditFinland (2018). Tilastot: Levikkitilasto 2018. Tilastolinkki saatavilla: <<https://mediaauditfinland.fi/tilastot/>>. Luettu 2.10.2020. Ladattavissa PDF:nä: <<https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2020/06/LT-tilasto-2018.pdf>>
- MediaAuditFinland (2019). Tilastot: KMT 2019 lukijamäärät ja kokonaistavoittavuudet. Tilastolinkki saatavilla: <<https://mediaauditfinland.fi/tilastot/>>. Luettu 2.10.2020. Ladattavissa PDF:nä: <<https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2020/03/Lukijamaarat2019.pdf>>

Oncescu, Jacquelyn (2014). The Impact of a Rural School's Closure On Community Resiliency. *Leisure/Loisir* 38:1, 35–52.

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) verkkosivut (2020): Peruskoulu. Saatavilla: <<https://minedu.fi/peruskoulu>>. Luettu 2.10.2020.

Palonen, Kari (1997). *Kootut retoriikat: esimerkkejä politiikan luennasta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Pekkala, Ville (2012). *Kiurun ja lehmän mailla: luomuimago Kiuruveden kaupungin elinkeinopoliittisessa retoriikassa 1995–2005*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Perelman, Chaïm (1996). *Retoriikan valtakunta*. Tampere: Vastapaino.

Perelman, Chaïm ja L. Olbrechts-Tyteca (1969). *The New Rhetoric: A Treatise On Argumentation*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.

Perusopetuslaki (21.8.1998/628). Saatavilla: <<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>>. Luettu 2.10.2020.

Pälli, Pekka (2009). Strategia merkitysneuvotteluna: strategiakeskustelun ja -tekstin vuorovaikutuksesta. *Puhe ja kieli* 29:2, 75–88.

Rantanen, Manu (2014). *Koulurakennus ei ole vain koulun rakennus – Kyläkoulun toiminnan uudistaminen haastaa uuteen yhteistyöhön*. Artikkelijulkaisussa Tantarimäki, Sami, Sirkka Komulainen, Manu Rantanen ja Elli Heikkilä. *Vastavirtaan ja valtavirtaan – avauksia kyläkoulukeskusteluun*. Tapaustutkimuksena kyläkoulun muuttuva rooli muuttuvassa kuntakentässä. Esimerkkeinä monikulttuurinen kyläkoulu, uusi kyläkoulurakennus ja kyläkoulukeskustelun muutos. Turku: Siirtolaisuusinstituutti, 2014.

Schafft, Kai A (2016). Rural Education As Rural Development: Understanding the Rural School-Community Well-Being Linkage in a 21st-Century Policy Context. *Peabody Journal of Education* 91:2, 137–154.

Shoemaker, Pamela J (1991). *Gatekeeping*. Newbury Park (Calif.): Sage.

Summa, Hilikka (1996). Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan. Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus. Artikkelijulkaisussa Palonen, Kari ja Hilikka Summa

(toim.). Pelkkää retoriikkaa: tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Tampere: Vastapaino, 1996.

Tantarimäki, Sami, Sirkka Komulainen, Manu Rantanen ja Elli Heikkilä (2014). Vastavirtaan ja valtavirtaan – avauksia kyläkoulukeskusteluun. Tapaustutkimuksena kyläkoulun muuttuva rooli muuttuvassa kuntakentässä. Esimerkkeinä monikulttuurinen kyläkoulu, uusi kyläkoulurakennus ja kyläkoulukeskustelun muutos. Turku: Siirtolaisuusinstituutti.

Tantarimäki, Sami (2014). Kyläkoulukeskustelun muuttuva sisältö – Kohdekuntien sivistysjohdon näkemyksiä ja kansainvälisiä ja kotimaisia havaintoja. Artikkelijulkaisussa Tantarimäki, Sami, Sirkka Komulainen, Manu Rantanen ja Elli Heikkilä. Vastavirtaan ja valtavirtaan – avauksia kyläkoulukeskusteluun. Tapaustutkimuksena kyläkoulun muuttuva rooli muuttuvassa kuntakentässä. Esimerkkeinä monikulttuurinen kyläkoulu, uusi kyläkoulurakennus ja kyläkoulukeskustelun muutos. Turku: Siirtolaisuusinstituutti, 2014.

Tantarimäki, Sami ja Anni Törhönen (2017). Kouluverkko muuttuu, entä kouluverkko-suunnittelu? Helsinki: KAKS – Kunnallisalan kehittämissäätiö.

Viljanen, Erkki (1998). Kyläkoulu kunnan kouluverkossa. Artikkelijulkaisussa Korpinen, Eira. Kehittyvä kyläkoulu. Jyväskylä: Tuope, 1998.

Witten, Karen, Tim McCreanor, Robin Kearns, ja Laxmi Ramasubramanian (2001). The Impacts of a School Closure On Neighbourhood Social Cohesion: Narratives From Invercargill, New Zealand. *Health & Place* 7:4, 307–317.

MUUT LÄHTEET

Iisalmen kaupunkistrategia 2030a, alkuperäinen versio (2017). Iisalmen kaupunki.

Ladattavissa PDF:nä:

<https://julkaisu.iisalmi.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=3&docid=344749&version=4>.

Iisalmen kaupunkistrategia 2030b, päivitetty versio (2020). Iisalmen kaupunki.

Ladattavissa PDF:nä: <<https://www.iisalmi.fi/loader.aspx?id=b07feac0-3b1a-4610-9872-77f10c122506>>.

Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelmaa koskeva tiedotus- ja keskustelutilaisuus
30.1.2018. Videotallenne saatavilla:

<<https://www.facebook.com/MinunIisalmeni/videos/2207165119297437/>>.

Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017a, alkuperäinen versio (2017). Iisalmen kaupunki: tilapalvelut. Ladattavissa PDF:nä:

<<https://julkaisu.iisalmi.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=3&docid=338839&version=2>>

Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017b, täydennetty versio (2017). Iisalmen kaupunki: tilapalvelut. Ladattavissa PDF:nä:

<<https://julkaisu.iisalmi.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=3&docid=343850&version=1>>

Perusopetuksen palveluverkkosuunnitelma 2017 lisäselvitys (2018). Iisalmen kaupunki: tilapalvelut. Ladattavissa PDF:nä:

<<https://julkaisu.iisalmi.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=3&docid=355086&version=1>>

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkkosuunnitelman päivitys 2019 (2019). Iisalmen kaupunki. Ladattavissa PDF:nä:

<<https://www.iisalmi.fi/loader.aspx?id=0a683fd8-336a-47dc-a252-ebc3e347f8ea>>

SANOMALEHTILÄHTEET:

Helsingin Sanomat. Luulitko, että Itä-Suomella menee huonosti? Iisalmen ihme imee enemmän työntekijöitä kuin seudulla riittää väkeä. 6.6.2018. Saatavilla:

<<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005705367.html>>. Luettu 2.10.2020.

Iisalmen Sanomat. Iisalmen ihme on todellinen – tutkijat kehottavat katsomaan nyt pehmeiden arvojen perään. 17.6.2018. Saatavilla:

<<https://www.savonsanomat.fi/iisalmensanomat/yla-savo/Iisalmen-ihme-on-todellinen-%E2%80%93-tutkijat-kehottavat-katsomaan-nyt-pehmeiden-arvojen-per%C3%A4n/1214847>>. Luettu 2.10.2020.

Iisalmen Sanomat. Kaikki kyläkoulut lyötäisiin kerralla kiinni: Kiuruveden säästöohjelma julki. 27.8.2020. Saatavilla: <<https://www.iisalmensanomat.fi/paikalliset/3081863>>. Luettu 5.10.2020.

Iisalmen Sanomat. Pääkirjoitus: Iisalmen Sanomat ei jatkossa käytä enää sanaa "kyläkoulu" – se on asenteellinen, poliittinen ja harhaanjohtava. 31.8.2020. Saatavilla: <<https://www.iisalmensanomat.fi/paikalliset/3081829>>. Luettu 6.10.2020.

Iltta-Sanomat. Suomen kouluissa eri määrät tunteja – ”oppilaat eivät saa samaa perusopetusta”. 8.5.2017. Saatavilla: <<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005201825.html>>. Luettu 2.10.2020.

Kymen Sanomat. Pääkirjoitus: Iisalmen ihme on ihmisten synnyttämä. 7.6.2018. Saatavilla: <<https://kymensanomat.fi/mielipide/paakirjoitukset/f47acc0b-a8ab-41cd-a64c-09c46ebff46e>>. Luettu 2.10.2020.

Savon Sanomat: Grahn-Laasosen: Iisalmen ihmeen vaikutuksia pitää tutkia. 12.3.2018. Saatavilla: <<https://www.savonsanomat.fi/paikalliset/2976682>>. Luettu 2.10.2020.

Taloussanomat. Iisalmen seudulla löytyi keino saada vienti vetämään ja tilauskirjat täyteen – Ylä-Savoon syntyi oikea suomalainen talousihme. 10.12.2017. Saatavilla: <<https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000005483538.html>>. Luettu 2.10.2020.

Yle uutiset. Asuinpaikka ratkaisee: lapsi voi saada peruskoulun aikana puoli vuotta enemmän opetusta kuin toinen. 17.11.2017. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-9933827>>. Luettu 2.10.2020.

Yle uutiset. Iisalmi on vuoden yrittäjäystävällisin pohjoissavolaishankunta: "Näyttää esimerkkiä Suomen seutukaupunkien kärjessä". 30.1.2019. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-10620927>>. Luettu 2.10.2020.

Yle uutiset. Ylä-Savossa hanke työvoimapulan paikkaamiseksi. 9.3.2017. Saatavilla: <<https://yle.fi/uutiset/3-9499331>>. Luettu 2.10.2020.

Iisalmen Sanomat (IS) aineisto

- 14.1.2017 Perusopetuksen tilojen kunnostamisesta tehdään selvitys*
- 2.2.2017 Opetustoimen ylitarkastaja: mennään kiinteistöt, ei lapset edellä*
- 8.4.2017 Tehdään Iisalmeista lapsiystävällisin kaupunki
- 5.5.2017 Iisalmen kiinteistöjä kurjassa kunnossa*
- 12.5.2017 Sisäilmaongelmien hoitamiseen Iisalmissa tarvitaan 400000 euroa*
- 11.6.2017 Iisalmissa riittää päätettävää
- 21.7.2017 Koulujen ja päiväkotien remonteista
- 17.9.2017 Tunnetko enää kouluja?
- 29.9.2017 Uusi koulu Mansikkaniemelle?*
- 4.10.2017 Rakennetaan Iisalmeen Pohjoinen koulu
- 5.10.2017 Kaupunginkin on rakennettava*
- 17.10.2017 Perusopetuksen palveluverkosta tiedotustilaisuus*
- 18.10.2017 Keskusteluilta koulun tulevaisuudesta*
- 25.10.2017 Soinlahdessa huolta koulun kohtalosta*
- 27.10.2017 Koulujen määrä voi vähentyä*
- 28.10.2017 **Parempia vaihtoehtoja voisi vielä olla***
- 30.10.2017 Kouluasiaa Soinlahden alueen näkövinkkelistä
- 31.10.2017 Pohjoisen alueen koulusuunnitelmista
- 1.11.2017a Uusi koulu Iisalmen pohjoispuolelle
- 1.11.2017b Ollaanko oikeasti lasten asialla?
- 2.11.2017a Tekstari nimimerkillä ”Pulinat pois”
- 2.11.2017b Tekstari nimimerkillä ”Suomi 100 lahjako tämä?”
- 3.11.2017a Tärkeintä on terve koulu
- 3.11.2017b Uusia vaihtoehtoja peliin kouluselvityksissä*
- 4.11.2017 Iisalmi jatkaa vahvasti investoiden*
- 6.11.2017a Tekstari nimimerkillä ”Mamma Pihlajaharjusta”
- 6.11.2017b Tekstari nimimerkillä ”Uusi terve koulu”
- 10.11.2017 Mitkä ovat plussat ja miinukset? Arvioitavana Iisalmen perusopetuksen uudet vaihtoehdot*
- 11.11.2017 Iisalmi ja menetettyjen mahdollisuuksien maaseutu?

14.11.2017 Oireilu jatkuu Kilpijärven koululla, vanhempainyhdistys otti kantaa*

19.11.2017 Koulumatkoista ei isoa lisälaskua*

22.11.2017a ”Taistelu jatkuu lasten puolesta”*

22.11.2017b Uusia vaihtoehtoja nousi vielä esille*

23.11.2017 Säilyvätkö kyläkoulut sittenkin?*

24.11.2017a Kirsi-Tiina Ikonen: ”Kakkosvaihtoehto on ylivoimaisesti kallein”*

24.11.2017b Kaikille mieluinen koulu

25.11.2017 Osalta koulumatka lyhenisi

28.11.2017 Tekstari nimimerkillä ”Vaihtoehto 5 – tasapuolisesti kaikkien etu”

29.11.2017 Kouluverkko kaipaa jatkovalmistelua*

1.12.2017a Kouluverkko Vaihtoehto 6

1.12.2017b Tolokun järkeä investointeihin

1.12.2017c Tekstari nimimerkillä ”Äly hoi!”

2.12.2017 Lasten ja nuorten parhaaksi

3.12.2017 Tekstari nimimerkillä ”Lasten etu”

10.12.2017 Aikalisä on paikallaan kouluverkkokeskustelussa

12.12.2017a Kouluverkkoasia ja aikalisä

12.12.2017b Tekstari nimimerkillä ”Isomummu”

12.12.2017c Tekstari nimimerkillä ”Kiitos”

14.12.2017a Kannanotto koulu-verkkosuunnitelmaan

14.12.2017b Tekstari nimimerkillä ”Oikeasti lapsen asialla”

17.12.2017a Tuumaustaukoja

17.12.2017b Tekstari nimimerkillä ”Kansalainen”

17.12.2017c Tekstari nimimerkillä ”Kiitos”

18.12.2017 Kouluverkkosuunnitelmassa hyvät tavoitteet

28.12.2017a Tilinteon aika

28.12.2017b Uusi näkökulma kouluverkkokeskusteluun

28.12.2017c Tekstari nimimerkillä ”Tarkkuutta”

1.1.2018a Ennustus tammikuulle

1.1.2018b Tarkkuutta kaipaavalle

9.1.2018 Kouluverkon aikalisä oli tarpeen

11.1.2018 Uusi koulu Mansikkaniemelle, kiitos!

15.1.2018 Kouluverkko uudistuu – vai uudistuuko?

19.1.2018 Runnin koulu kylpylää vastapäätä?*

21.1.2018 Koulumuutoksista järjestetään tiedotustilaisuus*

25.1.2018a Hyvä isä – hyvä päättäjä

25.1.2018b Runnin koulu on tulossa kylpylän kainaloon*

31.1.2018 Monen koulumatka lyhenisi viitosessa*

2.2.2018a **Lautakunta äänesti kakkosvaihtoehtoa***

2.2.2018 Edustajat päättävät kouluista*

3.2.2018a Pieni vastaan iso koulu: Samoja hyviä puolia?*

3.2.2018b Viikon Mullikka -pilapiirros

3.2.2018c Yhdistävän, ei erottavan koulun puolesta

3.2.2018d Kivikoulu uudelleen käyttöön

4.2.2018a Järjen on voitettava tunteet

4.2.2018b Kouluasioista päättävälle

4.2.2018c Tärkeämpää on se, mitä seinien sisällä tehdään

4.2.2018d Tekstari nimimerkillä ”Mami”

4.2.2018e Tekstari nimimerkillä ”Järki käteen päättäjät!”

4.2.2018f Tekstari nimimerkillä ”Turvallisuus ensin”

4.2.2018g Tekstari nimimerkillä ”Ison koulun oppilas”

5.2.2018a Koulupiiripäättäjille

5.2.2018b Miksi kyläkoulut unohdetaan?

5.2.2018c Tekstari nimimerkillä ”Mummi”

5.2.2018d Tekstari nimimerkillä ”Oikeudenmukaisuutta”

5.2.2018e Tekstari nimimerkillä ”Päättäjät, älkää ajako meitä kurjuuteen”

6.2.2018 **Vain Kirkonsalmen koulu muuttaa?***

7.2.2018 Runnin uusi koulu rakennetaan kylän keskustaan*

9.2.2018a Vetovoimainen Iisalmi

9.2.2018b Kuka ottaa vastuun?

- 9.2.2018c Tekstari nimimerkillä ”Tasa-arvo”
- 9.2.2018d Tekstari nimimerkillä ”Vaihtoehto 5!”
- 9.2.2018e Tekstari nimimerkillä ”’Iloinen’ veronmaksaja”
- 9.2.2018f Tekstari nimimerkillä ”5 ainut oikea vaihtoehto”
- 10.2.2018a Päättäjiltä odotetaan viisaita ja kauaskantoisia ratkaisuja
- 10.2.2018b Tulevaisuuden koulu?
- 11.2.2018a Tulossa koulutrilleri*
- 11.2.2018b Pienten puolella
- 12.2.2018a Katsotaan rohkeina tulevaisuuteen!
- 12.2.2018b Kohti positiivista tulevaisuutta
- 12.2.2018c Entä jos keskityttäisiin olennaiseen?
- 12.2.2018d Lähikouluja ei saa lakkauttaa
- 12.2.2018e Monipuolinen kouluverkko on Iisalmen vetovoimatekijä
- 12.2.2018f Järki vastaan tunne?
- 12.2.2018g Vetovoimaa saataisiin, jos veroprosenttia laskettaisiin

*Tähdellä merkatut jutut ovat uutisartikkeleja

Tummennetut jutut ovat eri nimellä verkossa

Päivämäärät ovat painetun lehden julkaisupäivämääriä

LIITE 1 Korkeakoulutus Iisalmen kuntavaaliehdokkailla

	Varsinainen	Varalla	Ei valita
Keskusta	7 ja 8	4 ja 11	3 ja 4
SDP	1 ja 7	5 ja 3	0 ja 7
Vasemmistoliitto	4 ja 3	2 ja 5	2 ja 12
Kokoomus	5 ja 1	4 ja 2	3 ja 9
Vihreät	2 ja 1	1 ja 1	0 ja 0
PS	0 ja 2	0 ja 2	0 ja 2
KD	2 ja 0	0 ja 2	4 ja 5
Värien merkitys:			
Korkeakoulutus			
Ei korkeakoulutusta			

Selitys	%-osuus
Prosenttiosuus valituiksi tulleista korkeakoulun suorittaneista suhteessa kaikkiin korkeakoulutettuihin ehdokkaisiin	~43 %
Prosenttiosuus valituiksi tulleista ja varalla olevista korkeakoulun suorittaneista suhteessa kaikkiin korkeakoulutettuihin ehdokkaisiin	~76 %
Prosenttiosuus muista valituiksi tulleista suhteessa kaikkiin ei-korkeakoulutettuihin ehdokkaisiin	~25 %
Prosenttiosuus muista valituiksi tulleista ja varalla olevista suhteessa kaikkiin ei-korkeakoulutettuihin ehdokkaisiin	~55 %

Tiedot on kerätty ehdokkaiden Ylen vaalikonevastauksista. Korkeakoulutuksen tulee ilmetä vaalikoneesta joko koulutuksen tai ammatin kohdalta. Sitoutumattomat on laskettu mukaan sen puolueen lukemaan, jonka listalla ehdokas on ollut. Saatavilla:

<<https://vaalikone.yle.fi/kuntavaalit2017/iisalmi/ehdokkaat?ema=1&emp=g-101>>

LIITE 2 Aineiston tilastoja (1/2)

1.1.2017 - 12.2.2018

Tyyppi	yht
Yleisönosastokirjoitukset	37
Kolumnit	10
Pääkirjoitukset	2
Tekstarit	23
Artikkelit	33
Etusivun otsikot	9

Lehtien lukumäärä, joissa juttuja:	62
Juttujen lukumäärä yhteensä:	105
Muuta huomioitavaa:	1 kpl Mullikka (pilapiirros)

12.2.2018 - 31.12.2018

Tyyppi	yht
Yleisönosastokirjoitukset	3
Kolumnit	4
Pääkirjoitukset	4
Tekstarit	30
Artikkelit	45
Etusivun otsikot	9

Lehtien lukumäärä, joissa juttuja:	63
Juttujen lukumäärä yhteensä:	86
Muuta huomioitavaa:	1 kpl Mullikka (pilapiirros)

LIITE 2 Aineiston tilastoja (2/2)

1.1.2017 - 31.12.2018

Tyyppi	yht
Yleisönosastokirjoitukset	40
Kolumnit	14
Pääkirjoitukset	6
Tekstarit	53
Artikkelit	78
Etusivun otsikot	18

Lehtien lukumäärä, joissa juttuja: 125

Juttujen lukumäärä yhteensä: 191

Muuta huomioitavaa: 2 kpl Mullikoita
(pilapiirroksia)

1.1.2017 - 12.2.2018

Koulujen säilyttämisen kannalla olevat kannanotot: 22 kpl

Koulujen lakkauttamisen kannalla olevat kannanotot: 31 kpl

Neutraaleiksi tulkitut kannanotot: 16 kpl

(sis. Yleisönosastokirjoitukset, kolumnit, pääkirjoitukset ja tekstiviestit [poislukien kaksi tekstaria ja yksi yleisönosastokirjoitus, jotka käsittelevät Mansikkaniemen koulun/Kirkonsalmen koulun sijoittamista])